

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky fond regionálneho rozvoja
OP Integrovaná infraštruktúra 2014 – 2020

MINISTERSTVO
DOPRAVY A VÝSTAVBY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

MINISTERSTVO
HOSPODÁRSTVA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Rýchlorastúce podniky na Slovensku

Bratislava
2020

Vydavateľ:
Slovak Business Agency

© SBA, Bratislava, 2020

Všetky práva vyhradené. Údaje, ktoré sú obsahom tejto publikácie, je možné použiť len s uvedením zdroja.

Neprešlo jazykovou úpravou.

OBSAH

Zoznam tabuliek.....	4
Zoznam grafov.....	4
Zoznam máp	5
Zoznam obrázkov	5
Zoznam skratiek.....	5
Úvod	6
1 Definícia malých a stredných podnikov	7
1.1 Definícia rýchlorastúcich podnikov	8
1.2 Základné vlastnosti rýchlorastúcich podnikov	10
1.3 Prekážky v raste podnikov	12
2 Metodika určovania rýchlorastúcich podnikov	14
3 Rýchlorastúce podniky v EÚ	16
4 Rýchlorastúce podniky na Slovensku	19
4.1 Charakteristika podnikateľských subjektov	19
4.2 Charakteristika rýchlorastúcich podnikov	21
4.2.1 Veľkosť rýchlorastúcich podnikov	22
4.2.2 Rýchlorastúce podniky podľa odvetvia	24
4.2.3 Rýchlorastúce podniky v regiónoch Slovenska	27
4.2.4 Právna forma a vlastníctvo rýchlorastúcich podnikov	31
4.2.5 Vek rýchlorastúcich podnikov	34
4.2.6 Vybrané ekonomické ukazovatele rýchlorastúcich podnikov	36
4.2.7 Rýchlorastúce podniky a verejná podpora	42
4.3 Gazely na Slovensku	47
Záver	53
Použitá literatúra.....	57

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1: Podnikateľské subjekty na Slovensku podľa veľkostnej kategórie, 2014-2018	19
Tabuľka 2: Rýchlorastúce podniky na Slovensku podľa úrovne nárastu tržieb, 2017 a 2018	21
Tabuľka 3: Mediánové a celkové tržby podnikov s 10 a viac zamestnancami, 2014 - 2018	22
Tabuľka 4: Počet a štruktúra rýchlorastúcich podnikov na Slovensku podľa veľkostnej kategórie, 2017 a 2018	22
Tabuľka 5: Rýchlorastúce podniky na Slovensku podľa veľkosti a kritéria nárastu tržieb, 2018	23
Tabuľka 6: Počet a štruktúra rýchlorastúcich podnikov na Slovensku podľa odvetví, 2017 a 2018	24
Tabuľka 7: Rýchlorastúce podniky na Slovensku podľa odvetvia a kritéria nárastu tržieb, 2018	24
Tabuľka 8: Rýchlorastúce podniky v high-tech odvetviach na Slovensku, 2018.....	26
Tabuľka 9: Počet a štruktúra rýchlorastúcich podnikov na Slovensku podľa krajov, 2017 a 2018	27
Tabuľka 10: Rýchlorastúce podniky na Slovensku podľa krajov a kritéria nárastu tržieb, 2018	28
Tabuľka 11: Podiel rýchlorastúcich podnikov na aktívnych podnikoch v odvetviach a krajoch, 2018	31
Tabuľka 12: Počet a štruktúra rýchlorastúcich podnikov na Slovensku podľa právnej formy, 2017 a 2018	31
Tabuľka 13: Rýchlorastúce podniky na Slovensku podľa právnej formy a nárastu tržieb, 2018	32
Tabuľka 14: Počet a štruktúra rýchlorastúcich podnikov na Slovensku podľa vlastníctva, 2017 a 2018	33
Tabuľka 15: Rýchlorastúce podniky na Slovensku podľa vlastníctva a nárastu tržieb, 2018	33
Tabuľka 16: Tržby v súbore rýchlorastúcich a aktívnych podnikov na Slovensku, 2015 a 2018	36
Tabuľka 17: Tržby v súbore rýchlorastúcich a aktívnych podnikov na Slovensku, 2014 a 2017	37
Tabuľka 18: Top 10 najrýchlejšie rastúcich firiem na Slovensku, 2018	39
Tabuľka 19: Schválená verejná pomoc pre rýchlorastúce podniky na Slovensku, 2014-2018	44
Tabuľka 20: Gazely na Slovensku podľa rôznej úrovne nárastu tržieb, 2017 a 2018	47
Tabuľka 21: Počet a štruktúra gaziel na Slovensku podľa veľkostnej kategórie, 2017 a 2018	47
Tabuľka 22: Tržby v súbore gaziel a rýchlorastúcich podnikov na Slovensku, 2015 a 2018	50
Tabuľka 23: Top 10 najrýchlejšie rastúcich gaziel na Slovensku, 2018	51
Tabuľka 24: Rentabilita tržieb a podiel podnikov s kladným hospodárskym výsledkom na Slovensku, 2018.....	52

Zoznam grafov

Graf 1: Podiel rýchlorastúcich podnikov na aktívnych podnikoch podľa odvetví, 2017	16
Graf 2: Podiel rýchlorastúcich podnikov na aktívnych podnikoch podľa krajín EÚ, 2017 a 2014.....	17
Graf 3: Podiel gaziel na celkovom počte aktívnych podnikov podľa vybraných krajín EÚ, 2017	18
Graf 4: Štruktúra rýchlorastúcich podnikov na Slovensku podľa veľkosti a kritéria nárastu tržieb, 2018.....	23
Graf 5: Podiel rýchlorastúcich podnikov na aktívnych podnikoch s 10 a viac zamestnancami podľa odvetví, 2018	25
Graf 6: Podiel rýchlorastúcich podnikov na aktívnych podnikoch s 10 a viac zamestnancami podľa krajov SR, 2018	29
Graf 7: Právna forma rýchlorastúcich podnikov podľa rastu tržieb 10 % a 50 %, 2018.....	32
Graf 8: Podiel rýchlorastúcich podnikov na aktívnych podnikoch s 10 a viac zamestnancami podľa vlastníctva, 2018	34
Graf 9: Štruktúra rýchlorastúcich podnikov podľa veku, 2018	35
Graf 10: Agregovaná štruktúra rýchlorastúcich podnikov podľa veku v rokoch a kritéria rastu tržieb, 2018	35
Graf 11: Vývoj mediánu tržieb rýchlorastúcich a všetkých aktívnych podnikov na Slovensku, 2014 - 2018	36
Graf 12: Dynamika rastu tržieb rýchlorastúcich podnikov podľa odvetví, 2015-2018.....	37
Graf 13: Dynamika rastu tržieb rýchlorastúcich podnikov podľa krajov, 2015-2018.....	38
Graf 14: Rentabilita tržieb rýchlorastúcich podnikov na Slovensku podľa odvetvia, 2018	40
Graf 15: Rentabilita tržieb rýchlorastúcich podnikov na Slovensku podľa krajov, 2018.....	41
Graf 16: Podiel rýchlorastúcich podnikov s kladným hospodárskym výsledkom podľa odvetvia, 2018.....	41
Graf 17: Podiel rýchlorastúcich podnikov s kladným hospodárskym výsledkom podľa krajov, 2018	42
Graf 18: Podiel podnikov so schválenou verejnou pomocou na Slovensku, 2014 - 2018.....	43
Graf 19: Preferované zdroje financovania pre rýchlorastúce podniky v EÚ, 2019	44
Graf 20: Účel použitia získaných finančných prostriedkov podnikov v EÚ, 2019	45
Graf 21: Preferovaná suma financovania ďalších rastových ambícií podnikov v EÚ, 2019.....	46
Graf 22: Štruktúra gaziel na Slovensku podľa veľkosti a kritéria nárastu tržieb, 2018.....	48
Graf 23: Štruktúra gaziel na Slovensku podľa odvetví, 2018	48
Graf 24: Štruktúra gaziel na Slovensku podľa krajov, 2018	49
Graf 25: Medián tržieb gaziel na Slovensku, 2014 - 2018	50

Zoznam máp

Mapa 1: Priestorové rozmiestnenie rýchlorastúcich podnikov podľa sídla v obciach SR, 2018.....	28
Mapa 2: Podiel rýchlorastúcich podnikov na aktívnych podnikoch s 10 a viac zamestnancami podľa okresov SR, 2018.....	30

Zoznam obrázkov

Obrázok 1: Faktory ovplyvňujúce rýchlorastúce podniky	10
---	----

Zoznam skratiek

EÚ – Európska únia
 HV – hospodársky výsledok
 MSP – malé a stredné podniky
 OECD – Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
 PO – právnická osoba
 SBA – Slovak Business Agency
 SR – Slovenská republika
 ŠÚ SR – Štatistický úrad Slovenskej republiky

Úvod

Rast podniku možno všeobecne chápať ako rozvíjanie marketingu a predaja, vybudovanie stabilnej organizácie s vlastnou firemnou kultúrou, schopnosť prijímať strategické rozhodnutia s obmedzenými zdrojmi, partnermi, trhmi a smerovaním. Úspešný rozvoj každej firmy je často podmienený odhodlaním, energiou a víziou jej majiteľov a zamestnancov. V súvislosti s rýchlorastúcimi podnikmi sa často spomína proces kreatívnej deštrukcie, kedy je ekonomická zmena spôsobená inováciami nových podnikov. Podľa tejto teórie sa rýchlorastúce podniky snažia prostredníctvom inovatívnych produktov, služieb a podnikateľských modelov narúšať stereotypy v odvetviach kde pôsobia. Viaceré realizované štúdie potvrdzujú, že existencia rýchlorastúcich podnikov v určitom odvetví významne prispieva k rastu celého odvetvia. Okrem toho, rýchlorastúce podniky so sebou prinášajú značené množstvo nových pracovných príležitostí a s tým spojený ekonomický a spoločenský rozvoj. Tieto poznatky sú obzvlášť dôležité pre tvorcov verejných politík, ktorým napomáhajú k vytváraniu efektívnejších rámcov podpory podnikov s vysokým rastom.

Vzhľadom na značnú dôležitosť rýchlorastúcich podnikov je paradoxom, že výskum ekonomického významu rýchlorastúcich podnikov bol donedávna len okrajovou témou, ktorej sa nevenovala takmer žiadna pozornosť. Intenzívnejší záujem akademickej, podnikateľskej a politickej sféry o problematiku rýchlorastúcich podnikov sa prejavuje hlavne v posledných rokoch. S tým súvisí i aktivita jednotlivých krajín, ktoré sa snažia o čo najpresnejšiu identifikáciu podnikov s vysokým potenciálom rastu a nastavenie takých podmienok, ktoré budú prispievať k ich ďalšiemu rozvoju. Jedným z príkladov je Európska komisia, ktorá zdôraznila podporu malých a stredných inovatívnych podnikov s vysokým rastom už v stratégii Európa 2020. V podmienkach Slovenska sa problematike rýchlorastúcich podnikov doposiaľ nevenovala významnejšia pozornosť, pričom samotná podpora rýchlorastúcich podnikov je len čiastočne spomenutá v národnej koncepcii pre podporu startupov a rozvoj startupového ekosystému v Slovenskej republike.

Hlavným cieľom analýzy je prispieť k presnejšej identifikácii a lepšiemu poznaniu základných charakteristík skupiny rýchlorastúcich podnikov na Slovensku. Okrem hlavného cieľa boli stanovené aj dva parciálne ciele. Prvým parciálnym cieľom analýzy bolo overenie siedmich základných faktov o rýchlorastúcich podnikoch na Slovensku, ktoré sú všeobecne platné a opakovane verifikované štúdiami z iných krajín. Druhým cieľom bolo otestovať aký vplyv majú rôzne kritériá nárastu tržieb na vzorku rýchlorastúcich podnikov.

Štruktúra analýzy pozostáva z piatich hlavných kapitol. V prvej kapitole sú prezentované teoretické východiska analýzy s krátkym prehľadom zahraničných štúdií zameraných na identifikáciu rýchlorastúcich podnikov, ich charakteristík a prekážok v raste. Druhá kapitola sa zaoberá metodickými prístupmi k určovaniu rýchlorastúcich podnikov. Porovnaniu aktuálneho stavu a vývoja rýchlorastúcich podnikov na Slovensku s ďalšími členskými krajinami EÚ sa venuje tretia kapitola. Záverečná, štvrtá, kapitola poskytuje detailné výsledky analýzy rýchlorastúcich podnikov na Slovensku a ich charakteristík z rôznych perspektív.

1 Definícia malých a stredných podnikov

Problematike firemného rastu sa odborníci intenzívnejšie venovali už od obdobia 30. rokov 20. storočia. Avšak, prvý impulz pre rozšírenie a zintenzívnenie skúmania rýchlorastúcich podnikov priniesol až Birch (1981). Podľa jeho predpokladu boli nové pracovné miesta v USA vytvárané najmä v malých a stredných podnikoch, prioritne v tých novovznikajúcich. V ďalších výskumoch dokázal kvantifikovať, že približne 70 % všetkých nových pracovných miest v USA bolo vytvorených zásluhou 4 % rýchlorastúcich podnikov. Výsledky boli natoľko prekvapujúce, že sa koncept rýchlorastúcich podnikov postupne dostal do pozornosti odborníkov z rôznych častí sveta.

Nárast záujmu o problematiku rýchlorastúcich podnikov dokumentuje aj skutočnosť, že pokiaľ v roku 2010 boli Henrekson a Johansson schopní identifikovať len 20 relevantných štúdií, ktoré sa zaoberali rýchlorastúcimi podnikmi, po roku 2010 sa ich počet podľa databázy Google Scholar zvýšil na približne 10 800 odborných článkov¹. Podobne vzrástol aj počet citácií článku Henrekson a Johansson (2010), ktorý predstavuje komplexný prehľad literatúry z oblasti rýchlorastúcich firiem. Podľa Google Scholar bol uvedený príspevok od jeho vydania citovaný takmer v 970 ďalších odborných publikáciách.

Práve z dôvodu validácie výsledkov sa väčšina autorov zaoberá skúmaním vplyvu rýchlorastúcich podnikov na tvorbu pracovných miest. Birchove výsledky potvrdila napr. analýza Halabisky et al. (2006) o rýchlorastúcich podnikoch v Kanade za obdobie rokov 1985 až 1999. Podľa publikovaných výsledkov dosiahol podiel rýchlorastúcich podnikov v Kanade 7 % z celkového počtu firiem a viac ako polovica nových pracovných miest v podnikovom sektore bola vytvorená touto malou skupinou podnikov. Rýchlorastúce podniky navyše významne prispeli k zamestnanosti v období recesie, ktorá zasiahla Kanadu na prelome 80. a 90. rokov minulého storočia. Deschryvere (2008) skúmal vplyv rýchlorastúcich podnikov na zamestnanosť vo Fínsku v období medzi rokom 2003 až 2006. Z výsledkov vyplýva, že rýchlorastúce podniky tvorili 5,4 % firiem vo Fínsku a v sledovanom období vytvorili 90 % všetkých nových pracovných miest. Väčšina z týchto podnikov je v kategórii MSP, pričom najväčší vplyv na zamestnanosť mali stredné podniky s 50 – 249 zamestnancami. Podobné zistenia boli zaznamenané aj v iných krajinách, napr. Daunfeldt et al. (2015) vypočítal, že 6 % najrýchlejšie rastúcich podnikov vo Švédsku vytvorilo 42 % všetkých novovytvorených pracovných miest v období rokov 2005 až 2008.

S postupujúcim výskumom rýchlorastúcich podnikov sa zároveň čoraz viac štúdií zameriava aj na výskum charakteristík tejto skupiny podnikateľských subjektov. Sleduje sa napr. odvetvie, v ktorom subjekty pôsobia, veľkosť podniku, právna forma, priemerný vek a podobne. Výsledky z Veľkej Británie (Anyadike-Danes et al., 2009) poukazujú na skutočnosť, že z celkového počtu takmer 23 000 rýchlorastúcich firiem sa takmer jedna tretina koncentruje v Londýne a jeho okolí. Z odvetví sú najviac zastúpené obchodné služby (31 %) a veľkoobchod a maloobchod (19 %). Rýchlorastúce podniky sú najčastejšie malé podniky s 10 až 49 zamestnancami a podľa veku ich možno zaradiť medzi mladšie subjekty, keďže až 70 % týchto podnikov pôsobilo na trhu kratšie ako 6 rokov. Senderovitz et al. (2015) analyzoval rýchlorastúce podniky v Dánsku. Podľa výsledkov sa tieto podniky koncentrujú najmä okoli Kodane a v južnej časti Dánska. V odvetvovej štruktúre je najviac zastúpený veľkoobchod a maloobchod (30 %) a stavebníctvo (18 %). Až 94 % rýchlorastúcich firiem je riadených mužmi najčastejšie vo veku 41 až 55 rokov. Priemerný

¹ Započítané boli odborné články, ktoré v názve obsahujú slovné spojenie „high-growth firms“. Prieskum bol realizovaný prostredníctvom Google Scholar dňa 17.12.2019.

vek rýchlorastúcich podnikov v Dánsku dosahuje 13 rokov s odhadovaným počtom 12 zamestnancov.

Vyššie opísaný nárast záujmu o problematiku rýchlorastúcich podnikov našiel odozvu i na politickej úrovni. Zároveň sa objavuje čoraz väčší počet odborných štúdií, ktoré spochybňujú efektívnosť podpory pre startupy a nové začínajúce podniky. Podľa týchto štúdií by sa mali podporné politiky prioritne zameriavať na malý počet firiem s vysokým potenciálom rastu. Shane (2009) napríklad spochybňuje väčšiu podporu startupov, pretože väčšina z nich má len obmedzené rastové ambície, schopnosti, alebo šance na prežitie. Hözl (2010) rozlišuje medzi politikou malých a stredných podnikov, ktorá sa snaží podporovať všetky MSP a politikou podnikania, ktorej cieľom by mala byť podpora iba firiem s rastovými ambíciami. Význam rýchlorastúcich inovatívnych podnikov pre ďalší hospodársky rast si uvedomila aj Európska komisia a preto túto oblasť prirodzene začlenila do politiky Európskej únie. Hlavný význam podpory rýchlorastúcich inovatívnych firiem spočíva v zaostávaní Európy v oblasti vytvárania nových špičkových technologických firiem. Viaceré empirické štúdie (Hoffman a Junge, 2006; Bravo-Biosca, 2010) ukazujú, že väčšina európskych krajín disponuje menším počtom nových veľkých firiem a nižšou priemernou dynamikou firiem ako je tomu napr. v USA alebo v niektorých ázijských krajinách. Aj preto sa už v roku 2010 začlenila podpora rýchlorastúcich malých a stredných podnikov do stratégie Európa 2020 a podiel rýchlorastúcich inovatívnych podnikov bol zaradený medzi hlavné ukazovatele merania pokroku na ceste k dosiahnutiu Únie inovácií ako jednej zo siedmich iniciatív stratégie Európa 2020.

Okrem toho existujú ďalšie špecificky zamerané analýzy na skúmanie politík v oblasti rýchlorastúcich malých a stredných podnikov od lokálnej úrovne až po medzinárodné komparácie. Autio et al. (2007) skúmal podporné iniciatívy rýchlorastúcich MSP v deviatich rôznych krajinách, pričom dospel k záveru, že iniciatívy na podporu podnikateľského rastu by mali byť: vysoko selektívne; mali by mať proaktívny prístup s preferenciou participácie subjektov súkromného sektora; mali by sa zameriavať na manažérsku motiváciu a zručnosti; politiky si vyžadujú prijímanie rozsiahlych opatrení, ktoré pokrývajú rôzne aspekty tvorby politiky, jej vykonávania a monitorovania; mali by sa realizovať na rôznych úrovniach (jednotlivec, firma, odvetvie a spoločnosť). OECD (2010) vo svojej správe uvádza, že k vysokému rastu môže dôjsť v živote prakticky každého podniku. Preto by sa politika usilujúca o podporu rýchleho rastu firiem nemala zameriavať len na konkrétne subjekty alebo odvetvia. Kritický pohľad na podmienky cielenej verejnej podpory pre rýchlorastúce podniky vo Veľkej Británii priniesli Brown a Mawson (2016). Okrem nového pohľadu na negatívne dôsledky niektorých podporných programov, prinášajú viacero návrhov ako možno podporné nástroje lepšie prispôsobiť potrebám tejto skupiny podnikov.

1.1 Definícia rýchlorastúcich podnikov

Pri výskume rýchlorastúcich podnikov je základom vedieť, čo tieto podniky predstavujú a pochopiť ako ich možno identifikovať. V odbornej literatúre doposiaľ neexistuje zhoda na jednotnej definícii. Ekonomická teória ani teória manažmentu neposkytujú veľa usmernení o tom, ako merať podiel rýchlorastúcich podnikov v priemysle alebo ekonomike. Podľa Delmara et al. (2003) je pri meraní rastu podnikov potrebné zohľadniť nasledujúce faktory:

- ukazovateľ rastu (najčastejšie používané tržby, resp. obrat, počet zamestnancov, zisk);
- meranie rastu (prostredníctvom absolútnej alebo relatívnej zmeny);
- časový horizont (z dôvodu zníženia výkyvov sa uprednostňuje časový horizont troch až štyroch rokov);

- proces rastu (rozlišuje sa organický, teda vnútorný rast založený na náraste počtu interných zamestnancov a externý, resp. vonkajší, ku ktorému dochádza prostredníctvom externých akvizícií a fúzií).
- charakteristika podniku (potvrdilo sa, že veľkosť, vek podniku alebo odvetvové zameranie majú veľký vplyv na rast podniku, preto je nutné ich zohľadniť).

Pri zohľadnení týchto faktorov sa **rýchlorastúce podniky** zvyčajne definujú dvomi spôsobmi. Prvým spôsobom je možné rýchlorastúce podniky definovať ako percento najrýchlejšie rastúcich podnikateľských subjektov v určitom období, napríklad 1 % alebo 5 % podnikov s najvyššou mierou rastu. Druhý prístup chápe rýchlorastúce podniky ako subjekty, ktoré rastú stanoveným tempom alebo rýchlejšie, merané na základe rastu pozorovaného medzi začiatkom a koncom daného roka, alebo ako ročný rast za určitý počet rokov (Coad et al., 2014). Z uvedeného prístupu vychádza aj Birch alebo OECD. Práve Birch et al. (1995) spracoval jednu z prvých definícií rýchlorastúcich podnikov. Opísal ich ako podniky, ktoré každoročne dosahujú nárast tržieb minimálne 20 % po dobu piatich rokov a vykazujú ročné tržby najmenej 100 000 amerických dolárov.

Eurostat a OECD (2007) predstavili svoju definíciu rýchlorastúcich podnikov, ktoré chápu ako **podniky s priemerným ročným rastom viac ako 20 % počas minimálne troch za sebou nasledujúcich rokov. V praxi sa však častejšie používa kritérium rastu 10 %**. Definícia ďalej upresňuje prah veľkosti. Ten je určený minimálnym počtom 10 zamestnancov. Samotná rýchlosť ročného rastu je určovaná podľa dvoch kritérií: zamestnanosť a celkové ročné tržby. Vzhľadom na rozdielnu náročnosť pri vytváraní 20 % nárastu zamestnanosti a 20 % ročného nárastu tržieb, musia podniky splniť iba jedno z uvedených kritérií. To má za následok nepomer medzi počtom rýchlorastúcich podnikov určených podľa kritéria zamestnanosti a počtu podnikov identifikovaných na základe ročného rastu tržieb. Na základe definície OECD pre rýchlorastúce podniky navrhol Clayton et al. (2013) upravenú definíciu, ktorá sa týka kritéria zamestnanosti. Podľa tejto definície sa za rýchlorastúci podnik môže považovať aj podnikateľský subjekt s menej ako 10 zamestnancami ak vytvorí viac ako 8 nových pracovných miest počas obdobia troch rokov. To umožňuje lepšie zachytiť dynamiku rastu firiem, ktoré majú menšiu veľkosť, ale zaznamenávajú výrazný rast v relatívnom aj absolútnom vyjadrení.

V literatúre a praxi sa často objavuje termín „**gazely**“, ktorý sa používa v dvoch významoch, ako podmnožina rýchlorastúcich podnikov, alebo synonymum rýchlorastúcich podnikov. Eurostat a OECD (2007) definujú **gazely ako rýchlorastúce podniky, ktoré nie sú staršie viac ako 5 rokov** a dosahujú viac ako 20 % nárast tržieb alebo zamestnanosti počas obdobia minimálne troch po sebe nasledujúcich rokov. V praxi sa opäť využíva nižšie kritérium rastu na úrovni 10 %. Aj v prípade gaziel sa uplatňuje podmienka minimálne 10 zamestnancov na začiatku posudzovaného obdobia. Pojem gazely sa teda vzťahuje na označenie podnikov schopných rýchleho rastu vo veľmi krátkom čase.

Do skupiny rýchlorastúcich podnikov patria aj podniky označované ako „**gorily**“. Podľa BERR (2008) ide o subjekty zadefinované na základe kritérií rýchleho rastu podľa metodiky OECD, pričom musia spĺňať tri základné charakteristiky: 1) dosahovať vysokú úroveň rastu; 2) musia byť veľké a vzniknúť zo startupu v pomerne krátkom období a 3) musia to byť nadnárodné organizácie, preto by mali mať dcérske spoločnosti vo viac ako jednej krajine.

Okrem uvedených kategórií sa literatúre možno stretnúť aj s termínmi spiace gazely a baby gazely. „**Spiace gazely**“ možno definovať ako podniky, ktoré v trojročnom období vykazujú vysoké prírastky zisku, ale tie nie sú sprevádzané prírastkom zamestnancov. Spiace gazely môžu za optimálnych podmienok zaujať pozíciu podniku dosahujúceho vysokú ziskovosť, ale

bez politickej podpory zameranej na podporu rastu malých podnikov a odstraňovanie bariér rastu tieto podniky nedokážu generovať nové pracovné miesta, čo v konečnom dôsledku bráni ich udržateľnému rastu (Grundström et al., 2012). Za „**baby gazely**“ sú považované veľmi inovatívne mikropodniky a/alebo malé podniky s počtom zamestnancov od 5 do 49, s veľmi jasným zámerom existencie – tvorba zisku. Faktom je, že mikropodniky orientované na produkciu softvérových riešení, vývoj a implementáciu elektronických obchodných procesov a podobne nie sú vo významnej miere závislé od počtu zamestnancov. Dôležitá je skôr kvalita pracovného výkonu, kvalifikovanosť a výkon zamestnancov, ktoré vytvárajú produkty vysokej pridanej hodnoty podmieňujúce vysoký rast (Kubičková et al., 2016).

V dôsledku očakávanej vysokej inovačnej výkonnosti a rastu získavajú čoraz väčšiu pozornosť **mladé inovatívne spoločnosti**, ktoré možno identifikovať ako mladé MSP do 6 rokov s podielom výdavkov smerujúcich na výskum a vývoj väčším ako 15 %. Czarnitzki a Delanote (2013) dospeli k záveru, že tieto firmy rastú výraznejšie než tie, ktoré sú zaradené do kategórie rýchlorastúcich, či už na základe prírastku zamestnanosti, alebo tržieb.

1.2 Základné vlastnosti rýchlorastúcich podnikov

Z literatúry vyplýva množstvo faktorov, ktoré môžu determinovať vznik a smerovanie rýchlorastúcich podnikov. Tieto poznatky napomáhajú pochopiť ako jednotlivé podnikové oblasti prispievajú alebo naopak, bránia rastu podniku. Podľa Kubičkovej et al. (2016) sa faktory rastu podnikov môžu deliť na interné (veľkosť, vek, vlastnícka štruktúra, optimalizácia procesu, inovačné aktivity, konkurencieschopný produkt, orientácia na poznatky, podniková stratégia) a externé faktory (dostupnosť externých zdrojov financovania, odvetvové a regionálne špecifiká, sieťovanie, politické a inštitucionálne podmienky, ekonomický stav, priame zahraničné investície). Dweyer a Kotey (2015) určili **tri primárne oblasti a faktory, ktoré ovplyvňujú rast podnikov**. Stručný prehľad faktorov je zobrazený na obrázku nižšie. Podrobnejší prehľad faktorov rastu podnikov ponúka napr. Kubičková et al. (2016).

Obrázok 1: Faktory ovplyvňujúce rýchlorastúce podniky

Zdroj: Dweyer a Kotey (2015)

Nárast záujmu o výskum rýchlorastúcich podnikov viedol aj k možnosti identifikovať základne fakty o rýchlorastúcich podnikov, ktoré sú všeobecne platné a opakovane verifikované ďalšími štúdiami. Coad et al. (2014) na základe doterajších výskumov identifikoval nasledujúcich 7 faktov:

1) Rozdelenie rastových hodnôt je nepravidelné

Potvrďuje sa, že miera rastu podnikov zodpovedá normálnemu rozdeleniu (tzv. Gaussovo – Laplaceovo rozdelenie). Pri väčšine podnikateľských subjektov nedochádza k rastu a vysoký rast vykazuje len malý podiel firiem. Preto je zaujímavejšie pozorovať javy na konci rozdelenia, t. j. podniky vykazujúce vysokú dynamiku rastu. Opakom tejto skupiny podnikov je ľavá strana rozdelenia reprezentujúca upadajúce podniky s vysokou dynamikou poklesu, ktorá si u odbornej verejnosti doposiaľ nezískala významnejšiu pozornosť.

2) Malý počet rýchlorastúcich podnikov vytvára veľký podiel nových pracovných miest

Ako už bolo uvedené v predchádzajúcich častiach analýzy, množstvo empirických výskumov dospelo k záverom, ktoré potvrdzujú významný vplyv rýchlorastúcich podnikov na tvorbu nových pracovných miest. Spoľahlivosť týchto výskumov potvrdzujú aj podobné výsledky získané na základe aplikácie rôznych metodických prístupov, časových období alebo krajín.

3) Rýchlorastúce podniky majú tendenciu byť mladé, ale nemusia byť malé

Rovnako ako sa rozvíja výskum vplyvu rýchlorastúcich podnikov na zamestnanosť sa v posledných rokoch venuje zvýšená pozornosť i výskumu charakteristík týchto podnikov. Výsledky naznačujú, že v skupine rýchlorastúcich podnikov prevládajú malé podniky ak je rast meraný v relatívnom vyjadrení. V prípade merania rastu v absolútnych hodnotách sa zvyšuje pravdepodobnosť zastúpenia veľkých podnikov (Delmar et al., 2003). Podľa mnohých výskumov patrí veľká časť rýchlorastúcich podnikov do veľkostnej kategórie malých podnikov. Zároveň existuje dôležitá podskupina rýchlorastúcich veľkých podnikov. Ešte robustnejšie poznatky sú k dispozícii o veku rýchlorastúcich podnikov, podľa ktorých sú tieto firmy v priemer mladšie ako ostatné v rovnakom odvetví.

4) Rýchlorastúce podniky nie sú častejšie zastúpené v high-tech odvetviach

Niektorí odborníci vidia priamu súvislosť medzi vysokým rastom a inovačným potenciálom. Toto tvrdenie môže byť pravdou v podnikateľskom zmysle, no podľa doterajších poznatkov to neplatí v technologickom zmysle, keďže typický rýchlorastúci podnik nie je high-tech firmou. Rýchlorastúce podniky sú prioritne orientované na hospodárnosť, nie na unikátne technológie (Hölzl, 2009). Napriek tomu sa mnoho politik na podporu rýchlorastúcich podnikov zameriava na high-tech odvetvia. Príkladom je správa OECD (2010), podľa ktorej sa väčšina iniciatív členských krajín snaží uľahčiť prístup k financovaniu podnikov za účelom podpory vedecko-výskumných aktivít a inovácií. Podľa Masona a Browna (2013) to jasne indikuje, že tvorcovia politik považujú high-tech sektory za hlavný zdroj potenciálnych rýchlorastúcich podnikov, aj napriek záverom Henreksona a Johanssona (2010), ktorí nenašli v literatúre žiaden dôkaz na podporu názoru, že rýchlorastúce podniky sú vo vyššej miere zastúpené práve v high-tech odvetviach.

5) Rýchly rast nepretrváva v čase

Výskumy tiež potvrdzujú, že rast firiem nezvykne byť dlhodobý. Coad a Hölzl (2009) pri skúmaní vplyvu veľkosti podniku a podnikového rastu na dlhodobú udržateľnosť rastu zistili negatívnu koreláciu, čo poukazuje na nepravdepodobnosť trvalého rastu. Podľa Daunfeldta a Halvarssona (2015) existuje len minimálna pravdepodobnosť (1 %), že podnik bude rásť kontinuálne tri roky po sebe. Aj v tomto prípade sú výsledky analýzy trvania rastu závislé od použitého ukazovateľa rastu.

6) Je zložité predikovať, ktoré podniky budú rásť

Čoraz častejšie sa objavujú vyjadrenia, ktoré poukazujú na potrebu väčšej podpory rýchlorastúcich podnikov. Avšak, efektívnosť verejnej podpory sa do značnej miery odvíja od schopnosti čo najpresnejšie identifikovať potenciálne rýchlorastúce podniky. Práve táto časť predstavuje jeden z najvážnejších problémov, ktorý významne prispieva k obmedzeniu politických nástrojov v rámci cielej podpory rýchlorastúcich podnikov. Preto podporné politiky orientované na podporu špecifickej skupiny podnikov, pravdepodobne nebudú schopné svoju podporu presne zacieliť na potenciálne rýchlorastúce podniky, ktoré by sa bez podpory nestali rýchlorastúcimi firmami. Riešením tohto problému je podľa Hölzla (2009) väčšie sústredenie nástrojov podpornej politiky na rastové odvetvia, nie na konkrétne podniky. Niektoré faktory ako veľkosť, vek, alebo právna forma majú určitý vplyv na tempo rastu podnikov. Napriek tomu, rôzne modely neboli schopné vysvetliť viac ako 10 % variability rastu, čo naznačuje, že o determinantoch rýchlorastúcich podnikov sa stále veľa nevie a rast môže byť náhodný.

7) Rôzne ukazovatele rastu spôsobujú rozdiely v súbore rýchlorastúcich podnikov

Viacero empirických výskumov sa zhoduje, že výber indikátora rastu ovplyvňuje výslednú vzorku podnikov. Medzi najčastejšie používané ukazovatele rastu patria tržby, resp. obrat a zamestnanosť. Podľa Delmara et al. (2003) predstavujú ukazovatele tržieb a zamestnanosti dva rôzne rastové javy, pričom nárast počtu zamestnancov signalizuje nárast zdrojov a tržby reflektujú úspešnosť výrobkov alebo služieb na trhu.

1.3 Prekážky v raste podnikov

Hodnotením a identifikáciou prekážok rastu podnikov sa zaoberá viacero výskumov a štúdií, ale len niekoľko z nich sa zameriava na špecifické bariéry rastu skupiny rýchlorastúcich podnikov. Príkladom je výskum Masona a Browna (2013), ktorý analyzoval prekážky rýchlorastúcich podnikov v Škótsku, alebo Lee (2014) s jeho analýzou bariér dvoch skupín firiem (rýchlorastúcich podnikov a podnikov s vysokým potenciálom rastu) vo Veľkej Británii. Z teórie vyplýva šesť základných oblastí, kde musia rýchlorastúce podniky čeliť odlišným prekážkam ako iné firmy:

○ Trhové podmienky

Podmienky na trhu (ekonomiku a konkurenciu na trhu) citlivejšie vnímajú najmä podniky s vysokým potenciálom rastu. Zároveň sa potvrdzuje, že rýchlorastúce podniky vnímajú podmienky na trhu pozitívnejšie ako reálne sú a ostatné subjekty na trhu nepovažujú za silnú konkurenciu. Pod trhovými podmienkami si však treba predstaviť rôznorodé faktory, ako napr. pôsobenie nových subjektov na trhu, tlak zo strany importu a pod.

○ **Nábor zamestnancov**

S rýchlorastúcimi podnikmi sa prirodzene spája potreba a súčasne aj problém náboru nových zamestnancov. Nábor zamestnancov je zásadnou prekážkou rastu obzvlášť v prípadoch, kedy sú potrební vysokokvalifikovaní zamestnanci so špecifickými zručnosťami. Situácia s nedostatkom kvalifikovaných zamestnancov alebo zamestnancov všeobecne vytvára v procese rastu bariéru aj v súvislosti s potrebou vyškolenia a začlenenia nových zamestnancov do organizácie.

○ **Dane a regulácie**

Niektoré výskumy naznačujú, že dane a regulácia môžu negatívne ovplyvniť početnosť podnikov s vysokým rastom (Henrekson a Johansson, 2010). Vyššie zdanenie významne prispieva k nižšiemu tempu rastu, čo sa okrem iného prejavuje na poklese ziskov, ktoré by podnik mohol použiť pre financovanie ďalších rozvojových aktivít. Rýchlorastúce podniky obdobne ovplyvňuje aj regulácia. Problémom môže spôsobovať napr. uvedenie nových výrobkov alebo služieb na regulovaný trh. Regulácia zároveň prispieva k nižšej ochote zamestnávať nových zamestnancov.

○ **Financovanie**

Rýchlorastúce podniky využívajú externé zdroje financovania hlavne z dôvodov zavádzania inovácií, vstupu na nové trhy alebo potreby rozvoja výskumných a vývojových aktivít. V oblasti financovania podnikov nie je problémom len dostupnosť financovania, ale aj podmienky financovania. Rýchlorastúcim firmám spôsobuje značné problémy tiež riadenie cash flow, najmä v prípadoch ak je rast nestabilný a podniky nemôžu presne plánovať. Pozitívom sú zistenia Brushovej et al. (2009), podľa ktorých rastie veľká časť rýchlorastúcich podnikov organicky, teda pomocou spätne investovaných ziskov.

○ **Riadenie**

Rýchly rast je spravidla sprevádzaný dynamickými zmenami, čo často vytvára problémy v oblasti riadenia podniku. Udržanie vysokého rastu si preto vyžaduje organizačné štruktúry schopné hľadať nové možnosti rozvoja, riešiť prichádzajúce problémy a prekážky, a flexibilne reagovať pri integrácii nových zamestnancov a rozširovaní produktov, resp. služieb. V mnohých prípadoch riadiaci pracovníci (zvyčajne zakladatelia) nedisponujú dostatočnými manažérskymi skúsenosťami potrebnými pre každú fázu vývoja podniku. Zároveň nie sú naklonení ani prijímaniu nových manažérov z externého prostredia.

○ **Priestory**

Jednou z vlastností rýchlorastúcich podnikov je ich nepredvídateľný vývoj, ktorý môže spôsobovať značené problémy pri plánovaní. Nepravidelný a dynamický nárast počtu zamestnancov vytvára prekážky spojené s potrebou zabezpečenia vhodných pracovných priestorov. Podniky môžu čeliť zvýšeným nákladom na sťahovanie, problémom so zabezpečením ubytovania pre nových zamestnancov a ťažkostiam pri hľadaní vhodného a cenovo dostupného bývania Levy et al. (2011). S touto situáciou sa stretávajú najmä podniky so sídlom v lokalitách s vysokými cenami nehnuteľností.

2 Metodika určovania rýchlorastúcich podnikov

Podobne ako sa líšia definície rýchlorastúcich podnikov, odlišujú sa aj metodické prístupy vyvinuté za účelom ich určovania v praxi. Pre identifikáciu rýchlorastúcich podnikov na Slovensku bola **základom spoločná metodika Eurostatu a OECD (2007)**. Podľa odporúčaní uvedenej metodiky, možno do skupiny rýchlorastúcich podnikov zaradiť všetky podnikateľské subjekty s priemerným ročným prírastkom minimálne 20 %, ktorý dokázu udržať počas obdobia troch po sebe nasledujúcich rokov. Metodika zároveň umožňuje vymedziť rýchlorastúce podniky podľa ukazovateľa nárastu zamestnanosti alebo rastu tržieb. Z dôvodu nedostupnosti údajov o presnom počte zamestnancov v jednotlivých podnikoch (údaje dostupné len v intervalovom vyjadrení, ktoré neumožňuje detailné pozorovanie vývoja počtu zamestnancov) boli **rýchlorastúce podniky vymedzené len na základe ukazovateľa nárastu tržieb**. Do tržieb podnikateľského subjektu sa započítavajú výnosy z predaja výrobkov, tovaru a služieb. Pri identifikácii rýchlorastúcich podnikov sa nevyžaduje kontrola medziročného rastu tržieb počas celého trojročného obdobia. Výpočet berie do úvahy len skupinu aktívnych podnikateľských subjektov, ktoré spĺňajú prah veľkosti na začiatku sledovaného obdobia ($t-3$) a stanovený rast tržieb v roku t . Keďže sa posudzuje priemerný ročný rast, výpočet možno vyjadriť nasledujúcim vzťahom:

$$\sqrt[3]{\frac{\text{obrat}_t}{\text{obrat}_{t-3}}} - 1 > \text{kritérium rastu } (0,1; 0,2 \dots)$$

Priemerný ročný rast 20 % počas obdobia troch po sebe nasledujúcich rokov v praxi predstavuje 72,8 % rast medzi rokom $t-3$ a t . Samotný Eurostat i OECD však v praxi uprednostňujú nižšie kritérium rastu na úrovni 10 %. S cieľom zosúladenia súboru rýchlorastúcich podnikov na Slovensku s medzinárodnými údajmi Eurostatu sa v analýze pristúpilo k zníženiu kritéria rastu pre základnú skupinu rýchlorastúcich podnikov na 10 %. Výpočet je mierne modifikovaný, pričom minimálny rast medzi rokom $t-3$ a t zodpovedal 33,1 %.

V súlade s metodikou Eurostatu a OECD (2007) boli zo súboru rýchlorastúcich podnikov vyčlenené mikropodniky s menej ako desiatimi zamestnancami na začiatku trojročnej rastovej periódy. Tento prah veľkosti bol stanovený za účelom zníženia výberového skreslenia. V prípade nevyradenia mikropodnikov by napríklad firma s jedným zamestnancom mohla spĺňať kritérium vysokého tempa rastu podľa zamestnanosti len tým, že by každý rok v priebehu troch rokov po sebe vytvorila jedno pracovné miesto, spolu by tak prijala len troch zamestnancov. V prípade podniku s 10 zamestnancami, musí predmetná firma prijať v priebehu troch rokov minimálne osem zamestnancov aby splnila kritérium stanovené Eurostatom a OECD (2007).

Zo skupiny rýchlorastúcich podnikov boli ďalej vylúčené podnikateľské subjekty, ktoré vznikli počas prvého roka sledovaného obdobia $t-3$. Dôvodom je možnosť skreslenia údajov za prvý rok pôsobenia podniku na trhu: Počas tohto obdobia subjekty zvyčajne vykazujú len malé tržby a až následný rok dochádza k nárastu. Rast môže byť v tomto prípade spôsobený najmä tým, že podnik nemohol v prvom roku svojej existencie vykonávať podnikateľskú činnosť počas všetkých mesiacov daného roka, čo mohlo viesť k nižším tržbám. Možno tak hovoriť o umelom náraste tržieb.

Podľa vyššie uvedených požiadaviek a odporúčaní boli medzi rýchlorastúce podniky na Slovensku zaradené podnikateľské subjekty, ktoré spĺňajú nasledujúce kritériá:

- minimálny medziročný nárast tržieb 10 % počas obdobia troch po sebe nasledujúcich rokov (z dôvodu testovania vplyvu kritéria rastu tržieb na súbor rýchlorastúcich podnikov je použité aj alternatívne vymedzenie rýchlorastúcich podnikov podľa kritéria medziročného nárastu tržieb na úrovni 20 %, 30 % a 50 %);
- minimálny počet zamestnancov na začiatku sledovaného obdobia 10 a viac;
- podnik nemôže vzniknúť počas prvého roka sledovaného obdobia $t-3$;
- v prípade rýchlorastúcich podnikov označovaných ako gazely je ich vek obmedzený na maximálne 5 rokov (rok vzniku je maximálne $t-5$).

Použitá metodika so sebou prináša aj niekoľko nedostatkov. Už vyššie spomenutý problém nedostupnosti údajov o presnom počte zamestnancov podnikateľských subjektov a použitie jedného ukazovateľa rastu – tržieb. Pri vymedzení rýchlorastúcich podnikov len podľa nárastu tržieb alebo len podľa nárastu počtu zamestnancov nie je možné dospieť k rovnakému súboru firiem. Petersen a Ahmad (2009) však zistili koreláciu medzi mierou rastu počtu zamestnancov a mierou rastu tržieb rýchlorastúcich podnikov. Korelácia sa v závislosti od aplikácie v jednotlivých krajinách líši, napr. v Dánsku dosahuje koeficient determinácie takmer 0,8. To znamená, že 80 % súboru rýchlorastúcich podnikov vymedzených podľa rastu zamestnanosti možno vysvetliť ukazovateľom rastu tržieb.

Ďalším obmedzením zdrojových údajov je možnosť lokalizovať podniky iba podľa sídla zapísaného v Registri organizácii ŠÚ SR. Na Slovensku sa v mnohých prípadoch nezhoduje miesto sídla podniku s miestom vykonávania ekonomickej činnosti. Toto obmedzenie spôsobuje skreslenie výsledkov v prípade aplikácie priestorových modelov. Presnosť výsledného súboru rýchlorastúcich podnikov môže tiež čiastočne ovplyvňovať započítanie subjektov, ktoré mohli rásť organicky, ale aj externe prostredníctvom rôznych akvizícií a fúzií.

Dátové zdroje

Pre potreby analýzy rýchlorastúcich podnikov na Slovensku boli použité dva primárne zdroje údajov. Údaje o finančnej výkonnosti podnikov boli spracované na základe informácií z Registra účtovných závierok. Podľa vyššie uvedenej metodiky bol nárast tržieb podnikateľských subjektov sledovaný v rokoch 2015 až 2018 – skupina rýchlorastúcich podnikov 2018 a v rokoch 2014 až 2017 pre súbor rýchlorastúcich podnikov 2017. Identifikácia rýchlorastúcich podnikov v období pred rokom 2017 nebola možná z dôvodu nedostupnosti údajov z Registra účtovných závierok do roku 2014.

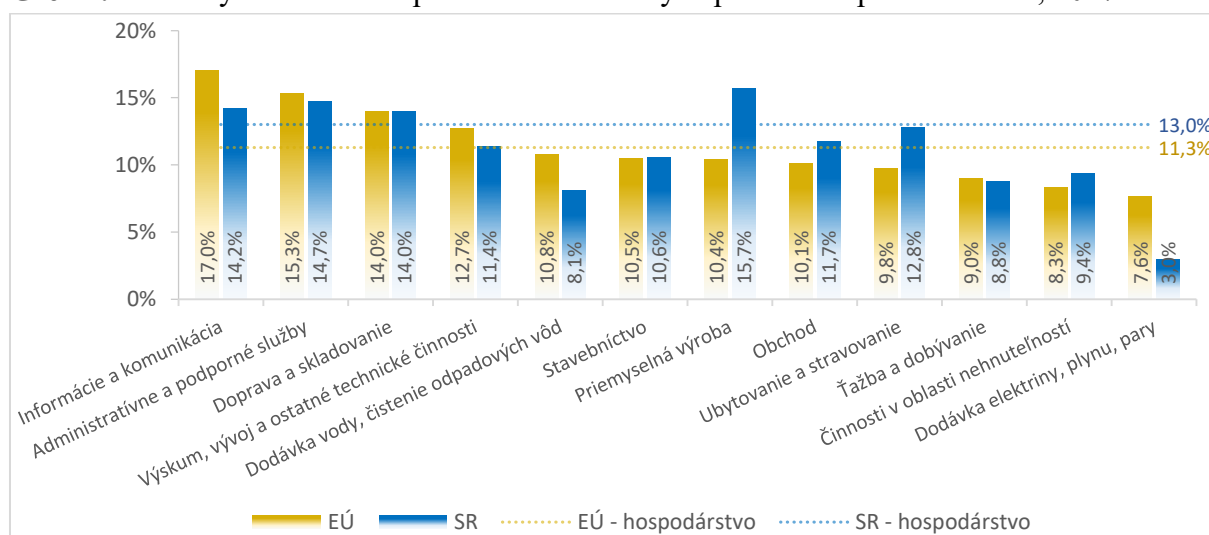
V prípade ďalších kritérií uplatňovaných pri vymedzení rýchlorastúcich podnikov (počet zamestnancov na začiatku obdobia, rok vzniku) boli údaje čerpané z Registra organizácii ŠÚ SR. Štruktúra a rozsah údajov zapísaných v Registri organizácii ŠÚ SR umožnili získať doplňujúce informácie o charakteristikách rýchlorastúcich podnikov (napr.: sídlo podniku, vek, veľkosť, odvetvie a pod.) platných ku koncu roka 2018. Informácie o schválenej verejnej podpore pre rýchlorastúce podniky boli získané z Portálu na evidenciu a monitorovanie pomoci, ktorý spravuje Protimonopolný úrad SR. Portál obsahuje informácie o štátnej pomoci (napr. schémy štátnej pomoci), minimálnej pomoci (napr. schémy minimálnej pomoci), poskytovateľov (vykonávateľov) pomoci (napr. zoznam poskytovateľov pomoci podľa IČO a názvu), príjemcov pomoci (napr. názov, výška schválenej pomoci, výška vrátenej pomoci).

3 Rýchlorastúce podniky v EÚ

Rýchlorastúce firmy tvoria podľa OECD (2016) len malý podiel z celkového počtu aktívnych podnikov, vo väčšine krajín zvyčajne od 2 % do 6 %. Eurostat (2019) evidoval v roku 2017² **vo všetkých členských krajinách EÚ viac ako 190 000 rýchlorastúcich podnikov** s ročným rastom minimálne 10 %. To znamená, že rýchlorastúce podniky v EÚ tvorili 11,3 % zo všetkých aktívnych podnikov s 10 a viac zamestnancami. V porovnaní s rokom 2014 sa podiel rýchlorastúcich podnikov zvýšil o 9,2 %. **Rýchlorastúce podniky v EÚ majú dlhodobu vyššie zastúpenie v sektore služieb.** Najvyšší podiel v roku 2017 dosiahli rýchlorastúce podniky v odvetví informácie a komunikácia (17,0 % zo všetkých aktívnych podnikov v odvetví). Nasledovali odvetvia administratívne a podporné služby (15,3 %) a doprava a skladovanie (14,0 %).

Odvetvové zameranie rýchlorastúcich podnikov na Slovensku sa však od EÚ mierne odlišuje (graf 1). Slovenské rýchlorastúce podniky dosahujú len priemerné, resp. mierne podpriemerné zastúpenie v sektore služieb. Naopak, rýchlorastúce podniky sú vo väčšej miere zastúpené hlavne medzi firmami z odvetvia priemyselnej výroby (15,7 % zo všetkých aktívnych podnikov v odvetví), ubytovania a stravovania (12,8 %) alebo v obchode (11,7 %). V porovnaní s celou EÚ sú na Slovensku v nižšej miere zastúpené rýchlorastúce podniky v odvetviach ako dodávka elektriny, plynu, pary (o 4,6 p. b.) alebo dodávka vody, čistenie a odvod odpadových vôd (o 2,7 p. b.), kde celkovo pôsobí menší počet podnikateľských subjektov. Za EÚ významnejšie zaostávame (o 2,8 p. b.) aj v zastúpení rýchlorastúcich podnikov pôsobiach v odvetví informácie a komunikácia.

Graf 1: Podiel rýchlorastúcich podnikov na aktívnych podnikoch podľa odvetví, 2017

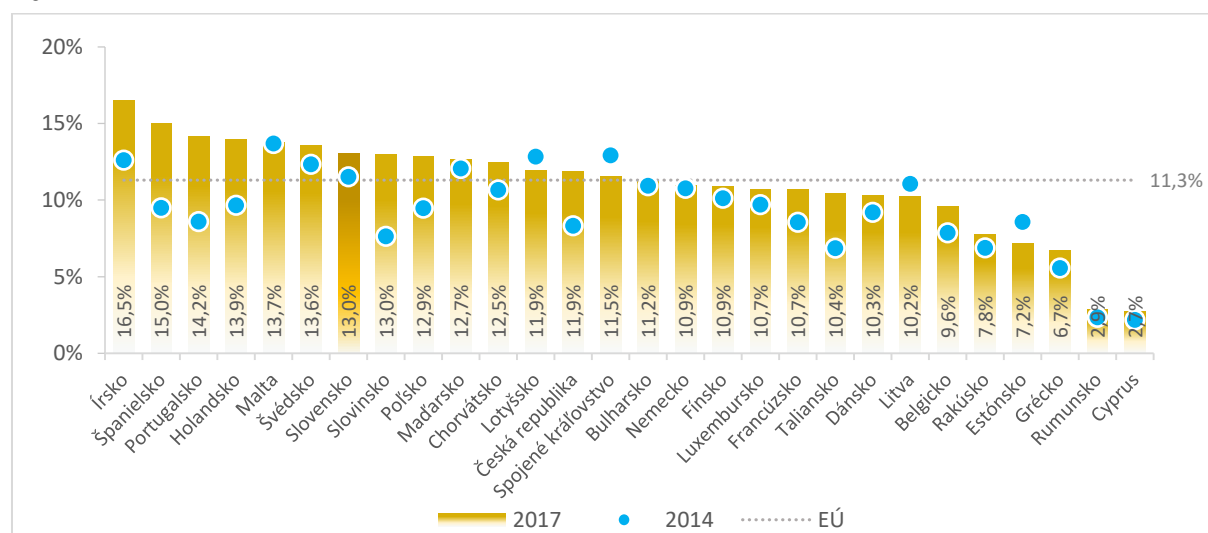
Zdroj: Eurostat. Pozn.: Rýchlorastúce podniky podľa kritéria rastu zamestnanosti 10 %. Údaje pokrývajú skupinu subjektov s 10 a viac zamestnancami (sektie SK NACE B až N).

² V databázach Eurostatu boli v čase spracovania analýzy posledné dostupné údaje o počte rýchlorastúcich podnikoch (vymedzené podľa kritéria zamestnanosti) za rok 2017. Keďže je reportovanie údajov o rýchlorastúcich podnikoch podľa kritéria obratu pre národné štatistické inštitúcie dobrovoľné, v databázach Eurostatu sa nachádzajú údaje len za obmedzený počet krajín. Dostupné online: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

V roku 2017 sa podiel rýchlorastúcich podnikov (vymedzených podľa kritéria zamestnanosti) v jednotlivých členských krajinách EÚ značne líšil. **Najvyšší podiel na celkovom počte aktívnych podnikoch s 10 a viac zamestnancami bol zaznamenaný v Írsku (16,5 %), nasledovalo Španielsko (15,0 %) a Portugalsko (14,2 %).** Na opačnej strane, s najnižším podielom rýchlorastúcich podnikov a hlboko pod priemerom EÚ, boli Cyprus (2,7 %) a Rumunsko (2,9 %). **Slovensko sa s podielom 13,0 % rýchlorastúcich podnikov nachádza medzi skupinou krajín s nadpriemernými hodnotami.** Slovensko zároveň dosahuje najvyšší podiel medzi skupinou krajín V4.

V porovnaní s údajmi Eurostatu z roku 2014 sa vo väčšine členských krajín EÚ zvýšilo zastúpenie rýchlorastúcich podnikov. Najvyšší nárast bol zaznamenaný v Portugalsku (+ 5,6 p. b.), Španielsku (+ 5,5 p. b.) a Slovinsku (+5,4 p. b.). Podiel rýchlorastúcich podnikov na celkovom počte aktívnych podnikoch s 10 a viac zamestnancami sa zvýšil aj na Slovensku, pričom nárast predstavoval 1,5 p. b. Naopak, k poklesu došlo v štyroch krajinách: Estónsku a Spojenom kráľovstve (-1,4 p. b.), Lotyšsku (-0,9 p. b.) a Litve (-0,8 p. b.).

Graf 2: Podiel rýchlorastúcich podnikov na aktívnych podnikoch podľa krajín EÚ, 2017 a 2014

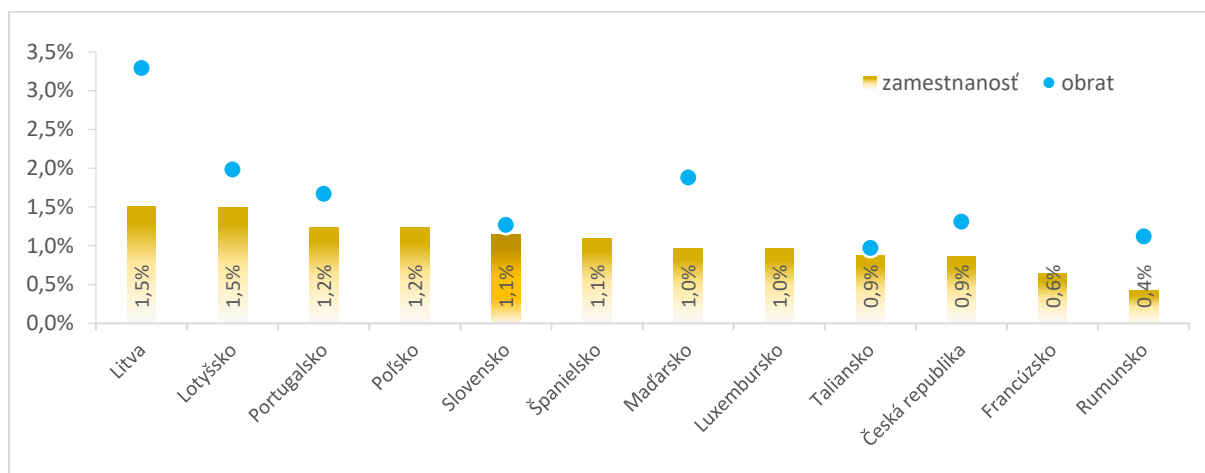
Zdroj: Eurostat. Pozn.: Rýchlorastúce podniky podľa kritéria nárastu zamestnanosti 10 %. Údaje pokrývajú skupinu subjektov s 10 a viac zamestnancami (sekcie SK NACE B až N). Z dôvodu nedostupnosti údajov za Cyprus v roku 2017 boli použité hodnoty z roku 2016.

Štatistiky zároveň naznačujú významný vplyv rýchlorastúcich podnikov na zamestnanosť. V roku 2017 bola približne jedna pätina zo všetkých zamestnancov (zamestnaných v podnikoch s 10 a viac zamestnancami) zamestnaná v rýchlorastúcich podnikoch v Írsku (24,7 %), Portugalsku (23,1 %) alebo v Španielsku (23,1 %). Menej významný vplyv na zamestnanosť bol evidovaný v krajinách s najnižším podielom rýchlorastúcich podnikov ako Cyprus (4,5 %) a Rumunsko (7,7 %).

V prípade rýchlorastúcich začínajúcich podnikov (gaziel) sú k dispozícii údaje za menšiu skupinu členských krajín EÚ. V kontexte stanovených kritérií podľa nárastu zamestnanosti sa podiel gaziel v roku 2017 na celkovom počte aktívnych podnikov s 10 a viac zamestnancami pohyboval v rozmedzí od 0,4 % do 1,5 %. Najvýznamnejšie podiely dosahujú gazely v Litve a Lotyšsku. Najnižšie v Rumunsku a Francúzsku. Podiel gaziel meraný podľa kritéria tržieb dosahuje vo všetkých sledovaných krajinách vyššie hodnoty (najviac v Litve 3,3 %, Lotyšsku

2,0 % a Maďarsku 1,9 %). Jedným z dôvodov tohto rozdielu v prospech kritéria tržieb je skutočnosť, že pre podnik je jednoduchšie dosahovať rýchlejšie prírastky tržieb ako zamestnanosti. Ďalším dôvodom môže byť pôsobenie gaziel v odvetviach s vysokou pridanou hodnotou na zamestnanca, čím tieto firmy dokážu generovať vyššie tržby aj bez prijímania nových zamestnancov. Často sa jedná o mladé startupy.

Graf 3: Podiel gaziel na celkovom počte aktívnych podnikov podľa vybraných krajín EÚ, 2017

Zdroj: Eurostat. Pozn.: Ročný rast minimálne 10 %. Údaje pokrývajú skupinu subjektov s 10 a viac zamestnancami (sekcie SK NACE B až N).

4 Rýchlorastúce podniky na Slovensku

4.1 Charakteristika podnikateľských subjektov

Vývoj a početnosť rýchlorastúcich podnikov sú do značnej miery determinované štruktúrou a charakterom aktívnych podnikateľských subjektov v krajine. Podľa údajov Štatistického úradu SR bolo **na Slovensku v závere roka 2018 evidovaných celkovo viac ako 560 tisíc aktívnych podnikateľských subjektov, pričom až 99,9 % z nich predstavovala kategória MSP**, teda malé a stredné podniky do 249 zamestnancov. V štruktúre podnikateľských subjektov podľa jednotlivých veľkostných kategórií dlhodobo dominujú mikropodniky (0 až 9 zamestnancov) s podielom 96,8 %. S narastajúcou veľkostnou kategóriou sa zastúpenie podnikov postupne znižuje. Najnižší podiel (len 0,1 %) dosahujú veľké podniky s 250 a viac zamestnancami.

V období medzi rokmi 2014 a 2018 (interval kedy sa vyhodnocovali ukazovatele potrebné na určenie rýchlorastúcich podnikov na Slovensku v roku 2017 a 2018) dochádza k miernemu poklesu mikropodnikov o 1,1 % a nárastu počtu malých (o 1,2 %) a stredných podnikov (o 8,5 %). Početnosť veľkých podnikov sa podobne zvýšila o 8,3 %.

Tabuľka 1: Podnikateľské subjekty na Slovensku podľa veľkostnej kategórie, 2014-2018

Veľkostné kategórie	2014	2015	2016	2017	2018	Zmena 2018/2014
Mikro (0-9)	548 330	515 236	541 719	550 016	542 525	-1,1%
Malé (10-49)	14 158	12 984	12 662	14 159	14 328	1,2%
Stredné (50-249)	2 753	2 843	2 741	2 956	2 988	8,5%
MSP (0-249)	565 241	531 063	557 122	567 131	559 841	-1,0%
Veľké (250 +)	628	666	636	662	680	8,3%
MSV (10 +)*	17 539	16 493	16 039	17 777	17 996	2,6%
Spolu	565 869	531 729	557 758	567 793	560 521	-0,9%

Zdroj: SBA, na základe údajov ŠÚ SR. Pozn.: *Kategória MSV predstavuje súčet malých, stredných a veľkých podnikateľských subjektov podľa počtu zamestnancov.

V súlade s použitou metodikou Eurostat a OECD (2007) boli z v nasledujúcich častiach analýzy vylúčené podnikateľské subjekty, ktoré mali v prvom roku posudzovaného obdobia počet zamestnancov nižší ako 10, čiže kategória mikropodnikov. Všetky nasledujúce údaje sú z tohto dôvodu prezentované za skupinu malých, stredných a veľkých podnikov. Zároveň ide o podniky, ktoré ŠÚ SR označil ako aktívne. Detailnejšie informácie o stave a vývoji všetkých MSP (aj s kategóriou mikropodniky) sú dostupné v materiáli Malé a stredné podnikanie v číslach v roku 2018³.

Po vyčlenení mikropodnikov sa **medzi aktívnymi podnikateľskými subjektami nachádzalo v roku 2018 celkovo 17 996 subjektov**. Od roku 2014 sa početnosť tejto skupiny podnikov zvýšila o 2,6 %. Najväčšiu časť (79,6 %) tvoria malé podniky s 10 až 49 zamestnancami. Nasledujú stredné podniky s podielom 16,6 % a veľké podniky, ktoré predstavujú 3,8 % z vybranej skupiny aktívnych podnikateľských subjektov.

³ Dostupné na: http://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2019/08/MSP_v_cislach_2018.pdf

V porovnaní s celkovou skupinou aktívnych podnikateľských subjektov na Slovensku sa po vyčlenení skupiny mikropodnikov zásadne mení zastúpenie jednotlivých právnych foriem. **Medzi právnymi formami prevažujú právnické osoby** s podielom 92,7 %. Fyzické osoby – podnikatelia, ktoré majú dominantné zastúpenie najmä v skupine mikropodnikov, tvoria v tomto prípade len 7,3 %, pričom až 7,1 % predstavujú živnostníci.

V roku 2018 pôsobili **takmer dve tretiny (64,4 %) zo všetkých aktívnych podnikateľských subjektov s 10 a viac zamestnancami v troch odvetviach**. Približne štvrtina (25,2 %) vykonávala svoju hlavnú činnosť podnikania v odvetví priemyslu. Viac ako pätina (21,7 %) pôsobila v obchode a tretím najpočetnejšie zastúpeným odvetvím boli so 17,4 % obchodné služby (podľa SK NACE sekcia K až N). Každý desiaty podnik s 10 a viac zamestnancami (10,2 %) deklaroval svoju hlavnú činnosť v doprave a informáciách. S podielom pod úroveň 10 % nasledovali stavebníctvo, ubytovanie a stravovanie, pôdohospodárstvo a ostatné služby.

Úroveň rozvoja znalostnej ekonomiky možno posudzovať aj prostredníctvom rozvinutosti high-tech odvetví, teda technologických sektorov, pri ktorých sa berie do úvahy intenzita výskumu a vývoja v danom odvetví vyjadrená podielom výdavkov na výskum a vývoj z pridanej hodnoty⁴. Ukazovateľ početnosti podnikateľských subjektov pôsobiacich v high-tech sektoroch hospodárstva vykazuje pozitívny vývoj. Podľa údajov z Registra organizácií ŠÚ SR **bolo na konci roka 2018 evidovaných v high-tech sektoroch 670 aktívnych podnikov s 10 a viac zamestnancami, čo predstavuje 3,7 %**. V strednodobom i dlhodobom časovom horizonte sa početnosť firiem v high-tech sektoroch zvyšuje. V porovnaní so stavom v roku 2014 o pätinu (20,1 %). Väčšina z týchto podnikov (81,8 %) bola evidovaná v high-tech službách, t. j. v poznatkovo/znalostne intenzívnych službách s vysokou technologickou úrovňou a 18,2 % v high-tech odvetviach priemyselnej výroby.

Viac ako štvrtina (25,4 %) aktívnych podnikateľských subjektov s 10 a viac zamestnancami sa v roku 2018 koncentrovala na území Bratislavského kraja. Najvyššou koncentráciou sa vyznačuje hlavné mesto, kde sídli až 22,0 % firiem. Rozmiestnenie podnikov v ďalších krajoch je rovnomernejšie. Pohybuje sa v intervale od 9,0 % v Banskobystrickom kraji po 12,1 % v Žilinskom kraji.

Celkové tržby za predaj tovaru, vlastných výrobkov a služieb dosiahli vo výberovej skupine podnikov s podaným účtovným výkazom za rok 2018 hodnotu 104,7 mld. Eur. Na celkových tržbách sa najvýraznejšou mierou podieľali podniky pôsobiace v odvetví priemyslu (38,4 %). Takmer tretinu (30,9 %) tržieb vytvorili podnikateľské subjekty, ktoré vykonávali svoju hlavnú činnosť podnikania v odvetví obchodu. Medzi odvetvia s najmenším podielom na celkových tržbách možno zaradiť ubytovanie a stravovanie s 1,0 % a pôdohospodárstvo s 2,0 %. Na realizovaných tržbách mali dominantné zastúpenie najmä malé a stredné podniky, ktoré v roku 2018 vytvorili 69,8 % z celkových tržieb. Ďalších 30,2 % tržieb realizovali veľké podniky. Oproti roku 2014 sa hodnota celkových tržieb zvýšila takmer o tretinu (31,9 %), čo v absolútnom vyjadrení predstavuje 25,3 mld. Eur.

⁴ Podrobnejší prehľad o klasifikácii high-tech odvetví a samotnom vývoji viacerých high-tech ukazovateľov MSP na Slovensku možno obsahuje dokument Malé a stredné podnikanie v číslach v roku 2018.

4.2 Charakteristika rýchlorastúcich podnikov

V roku 2018 bolo na Slovensku identifikovaných **3 093 rýchlorastúcich podnikov**. K vymedzeniu rýchlorastúcich podnikov sa pristúpilo v súlade s metodikou Eurostat a OECD (2007) na základe kritéria minimálneho medziročného nárastu tržieb o 10 % počas obdobia troch po sebe nasledujúcich rokov, t. j. v rokoch 2015 až 2018. Rýchlorastúce podniky **predstavujú 17,2 % z celkového počtu 17 996 aktívnych podnikateľských subjektov s 10 a viac zamestnancami**, ktoré boli k 31.12.2018 zapísané v Registri organizácii ŠÚ SR.

Aplikovaním alternatívneho vymedzenia rýchlorastúcich podnikov podľa kritéria medziročného nárastu tržieb na úrovni 20 %, 30 % a 50 % sa počet rýchlorastúcich podnikov prirodzene znižuje. Pri použití kritéria nárastu tržieb minimálne na úrovni 20 % bolo identifikovaných 1 252 rýchlorastúcich podnikov. Tie tvoria 7,0 % so všetkých aktívnych podnikateľských subjektov s 10 a viac zamestnancami. V prípade kritéria výraznejšieho nárastu tržieb (aspoň o 50 %) sa počet rýchlorastúcich firiem znížil na 199 a ich podiel predstavoval 1,1 %.

V porovnaní s rokom 2017, kedy bolo identifikovaných 3 475 rýchlorastúcich podnikov (podľa kritéria nárastu tržieb o 10 %), došlo v roku 2018 k poklesu ich početnosti o 382 subjektov. Pokles bol zaznamenaný vo všetkých skupinách rýchlorastúcich podnikov vymedzených na základe alternatívnych úrovní nárastu tržieb. Údaje prezentuje tabuľka 2. Zároveň je nutné uviesť, že počet rýchlorastúcich podnikov a z toho vyplývajúci ich podiel na celkovom počte aktívnych podnikateľských subjektov s 10 a viac zamestnancami sa nezhoduje s údajmi publikovanými Eurostatom. Dôvodom je započítanie všetkých subjektov, ktoré sú podľa klasifikácie ekonomických činností zaradené do sekcie SK NACE A až S, pričom Eurostat pracuje len s užšou štruktúrou zahrňujúcou sekcie SK NACE B až N.

Tabuľka 2: Rýchlorastúce podniky na Slovensku podľa úrovne nárastu tržieb, 2017 a 2018

Rast tržieb/Rok	2017		2018	
	Počet	Podiel	Počet	Podiel
10%	3 475	19,5%	3 093	17,2%
20%	1 674	9,4%	1 252	7,0%
30%	913	5,1%	591	3,3%
50%	446	2,5%	199	1,1%

Zdroj: vlastné spracovanie. Pozn.: relatívne vyjadrenie rýchlorastúcich podnikov predstavuje podiel rýchlorastúcich podnikov na celkovom počte aktívnych podnikateľských subjektov s 10 a viac zamestnancami.

Medziročný pokles počtu rýchlorastúcich podnikov reflektuje všeobecnejšie trendy pozorované vo vývoji celkových tržieb za predaj tovaru, vlastných výrobkov a služieb, ktoré sú realizované v skupine aktívnych podnikateľských subjektov s minimálne desiatimi zamestnancami. Údaje zosumarizované v nižšie uvedenej tabuľke 3 poukazujú na podstatne dynamickejšiu rast mediánových i celkových tržieb v období rokov 2014 až 2017 (obdobie určenia rýchlorastúcich podnikov pre rok 2017) ako tomu bolo v druhom posudzovanom období od roku 2015 do 2018. V prípade mediánových tržieb bol dokonca medzi rokom 2015 a 2018 zaznamenaný mierny pokles o 1,7 %.

Tabuľka 3: Mediánové a celkové tržby podnikov s 10 a viac zamestnancami, 2014 - 2018

Tržby / Rok	2014	2015	2016	2017	2018	Zmena 2017/2014	Zmena 2018/2015
Medián	1 345 227	1 520 658	1 528 479	1 419 160	1 495 068	5,5%	-1,7%
Kumulatív (v mld. Eur)	79,4	91,5	94,2	97,6	104,7	23,0%	14,4%

Zdroj: Register účtovných závierok

4.2.1 Veľkosť rýchlorastúcich podnikov

Z analýzy veľkostných charakteristík vyplýva, že až **95,3 % rýchlorastúcich podnikov na Slovensku tvorili v roku 2018 malé a stredné podniky**. Viac ako dve tretiny rýchlorastúcich podnikov (69,4 %) možno zaradiť do veľkostnej kategórie malých podnikov do 49 zamestnancov. Stredné podniky predstavovali ďalšiu štvrtinu (25,9 %). Medzi rýchlorastúcimi podnikmi mali najmenšie zastúpenie veľké podniky s podielom 4,7 %. Z celkového počtu aktívnych veľkých podnikov na Slovensku v roku 2018 to však predstavuje 21,5 %. Inak povedané, podľa kritéria nárastu tržieb aspoň 10 % ročne bol na Slovensku každý piaty veľký podnik rýchlorastúci. V prípade stredných podnikov to platí pre každý štvrtý.

Za poklesom počtu rýchlorastúcich podnikov medzi rokom 2017 a 2018 stojí pokles rýchlorastúcich podnikov v kategórii malých podnikov o 409 subjektov. V ostatných veľkostných kategóriách zostal počet podnikov s vysokým rastom medziročne zachovaný alebo sa mierne zvýšil. Pre upresnenie je dôležité uviesť, že vo veľkostnej kategórii malých rýchlorastúcich podnikov sú začlenené aj podnikateľské subjekty, ktoré mali ku koncu roka 2018 menej ako 10 zamestnancov. To znamená, že aj napriek rýchlemu rastu tržieb medzi rokmi 2015 a 2018, došlo k poklesu zamestnancov pod prahovú hodnotu 10 zamestnancov, ktorú museli rýchlorastúce podniky spĺňať na začiatku posudzovaného obdobia, t. j. v roku 2015. Podiel takýchto prípadov predstavuje 10,8 % z celkového počtu 2 147 malých rýchlorastúcich podnikov v roku 2018, resp. 12,0 % v roku 2017.

Tabuľka 4: Počet a štruktúra rýchlorastúcich podnikov na Slovensku podľa veľkostnej kategórie, 2017 a 2018

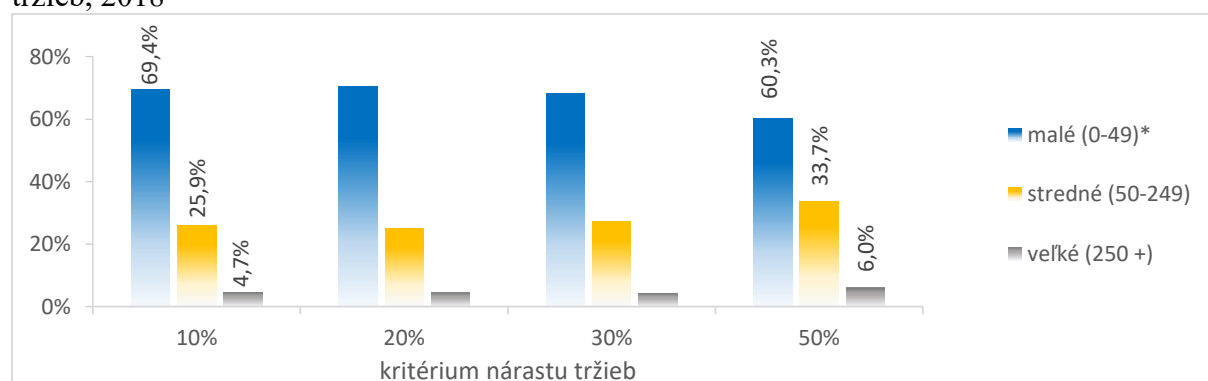
Veľkostná kategória	2017		2018	
	Počet	Štruktúra	Počet	Štruktúra
Malé (10-49)*	2 556	73,6%	2 147	69,4%
Stredné (50-249)	774	22,3%	800	25,9%
MSP (0-249)	3 330	95,8%	2 947	95,3%
Veľké (250 +)	145	4,2%	146	4,7%
Spolu	3 475	100,0%	3 093	100,0%

Zdroj: vlastné spracovanie. Pozn.: uplatnené kritérium nárastu tržieb o 10 %. *V skupine rýchlorastúcich podnikov sa nachádzajú aj subjekty, u ktorých došlo medzi rokom 2015 a 2018, resp. 2014 a 2017 k poklesu počtu zamestnancov pod 10, čím sa zaradili do kategórie mikropodnikov. Uvedený vývoj je v súlade s metodikou Eurostat a OECD (2007).

Zistené výsledky potvrdzujú poznatky z iných krajín, ktoré hovoria, že rýchlorastúce podniky nemusia byť malé (Coad et al. 2014). Napriek najväčšiemu zastúpeniu malých rýchlorastúcich podnikov na Slovensku, **dôležitú skupinu tvoria aj rýchlorastúce podniky zaradené do kategórie stredných a veľkých podnikov**. Ich význam potvrdzujú napríklad údaje o tržbách. Podľa týchto údajov realizovali najviac, až 38,6 % z celkových tržieb rýchlorastúcich podnikov v roku 2017 a 2018 práve podniky v strednej veľkostnej kategórii. Výsledky sa zhodujú s poznatkami Henreksona a Johanssona (2010). Autori tvrdia, že z pohľadu početnosti síce medzi rýchlorastúcimi podnikmi prevažujú menšie firmy, ale z pohľadu príspevku pre ekonomiku sú dôležitejšie veľké spoločnosti.

Štruktúra rýchlorastúcich podnikov podľa veľkosti zostáva zachovaná pri použití kritéria minimálneho medziročného rastu tržieb na úrovni 10 % alebo 20 %. Zmeny v štruktúre nastávajú až v prípade použitia kritéria rastu na úrovni minimálne 30 %, resp. 50 %, kedy **dochádza k postupnému znižovaniu podielu malých podnikov a naopak k nárastu zastúpenia stredných a veľkých rýchlorastúcich podnikov**. Opísanú zmenu dokumentuje nižšie uvedený graf 4. Aj v tomto prípade sa potvrdzuje dôležitosť stredne veľkých podnikov, ktoré v skupine firiem s veľmi vysokým rastom tržieb (nad 50 %) tvoria jednu tretinu (33,7 %). Presný počet rýchlorastúcich podnikov podľa veľkosti a použitého kritéria nárastu tržieb sumarizuje tabuľka 5.

Graf 4: Štruktúra rýchlorastúcich podnikov na Slovensku podľa veľkosti a kritéria nárastu tržieb, 2018

Zdroj: vlastné spracovanie. Pozn.: *v skupine rýchlorastúcich podnikov sa nachádzajú aj subjekty, u ktorých došlo medzi rokom 2015 a 2018 k poklesu počtu zamestnancov pod 10, čím sa zaradili do kategórie mikropodnikov.

Tabuľka 5: Rýchlorastúce podniky na Slovensku podľa veľkosti a kritéria nárastu tržieb, 2018

Veľkosť / Rast tržieb	10%	20%	30%	50%
Malé (0-49)*	2 147	881	403	120
Stredné (50-249)	800	313	162	67
MSP (0-249)	2 947	1 194	565	187
Veľké (250 +)	146	58	26	12
Spolu	3 093	1 252	591	199

Zdroj: vlastné spracovanie. Pozn.: *V skupine rýchlorastúcich podnikov sa nachádzajú aj subjekty, u ktorých došlo medzi rokom 2015 a 2018 k poklesu počtu zamestnancov pod 10, čím sa zaradili do kategórie mikropodnikov.

4.2.2 Rýchlorastúce podniky podľa odvetvia

Sektorové zameranie podnikania môže významne ovplyvňovať prosperitu a výkonnosť firiem. Príčinou je najmä odlišná úroveň konkurencie, zvýšená miera regulácie v niektorých odvetviach alebo kapitálová náročnosť. V základnej skupine rýchlorastúcich podnikov na Slovensku majú **najväčšie zastúpenie firmy pôsobiace v priemysle**. Tie tvorili v roku 2018 **takmer tretinu** (30,5 %) zo všetkých rýchlorastúcich podnikov na Slovensku. V odvetví obchodu vykonával svoju hlavnú podnikateľskú činnosť približne jeden z piatich (21,1 %) rýchlorastúcich podnikov. Ďalších 16,4 % podnikov s vysokým rastom tržieb pôsobilo v obchodných službách (SK NACE sekcia K až N). Zastúpenie ďalších odvetví nepresiahlo úroveň 10 %. Len 4,0 % rýchlorastúcich firiem podnikalo v pôdohospodárstve a 3,8 % v ostatných službách (SK NACE sekcia O až S). Medziročne poklesol počet rýchlorastúcich podnikov vo všetkých odvetviach, okrem pôdohospodárstva. Najvýraznejšie poklesol počet rýchlorastúcich podnikov pôsobiacich v stavebníctve o 20,2 % a v odvetví ubytovanie a stravovanie o 19,6 %. Stabilný počet podnikov s vysokým rastom podniká v priemysle.

Tabuľka 6: Počet a štruktúra rýchlorastúcich podnikov na Slovensku podľa odvetví, 2017 a 2018

Odvetvie	2017		2018	
	Počet	Štruktúra	Počet	Štruktúra
Pôdohospodárstvo	113	3,3%	123	4,0%
Priemysel	951	27,4%	944	30,5%
Stavebníctvo	381	11,0%	304	9,8%
Obchod	763	22,0%	653	21,1%
Ubytovanie a stravovanie	194	5,6%	156	5,0%
Doprava, informácie	342	9,8%	286	9,2%
Obchodné služby	590	17,0%	508	16,4%
Ostatné služby	141	4,1%	119	3,8%
Spolu	3 475	100,0%	3 093	100,0%

Zdroj: vlastné spracovanie

V prípade použitia alternatívneho vymedzenia rýchlorastúcich podnikov, na základe kritéria vyššieho rastu, dochádza k zmene štruktúry podnikov len pri určitých odvetviach. Zmenu možno pozorovať hlavne v odvetviach obchod a obchodné služby. **So zvyšujúcim sa kritériom nárastu tržieb klesá podiel rýchlorastúcich podnikov pôsobiacich v obchode** (v skupine s rastom minimálne 50 % je podiel nižší o 6,5 p. b.) a v priemysle (o 1,9 p. b.). Súčasne dochádza k nárastu obchodných (o 9,7 p. b.) a ostatných služieb (o 1,7 p. b.).

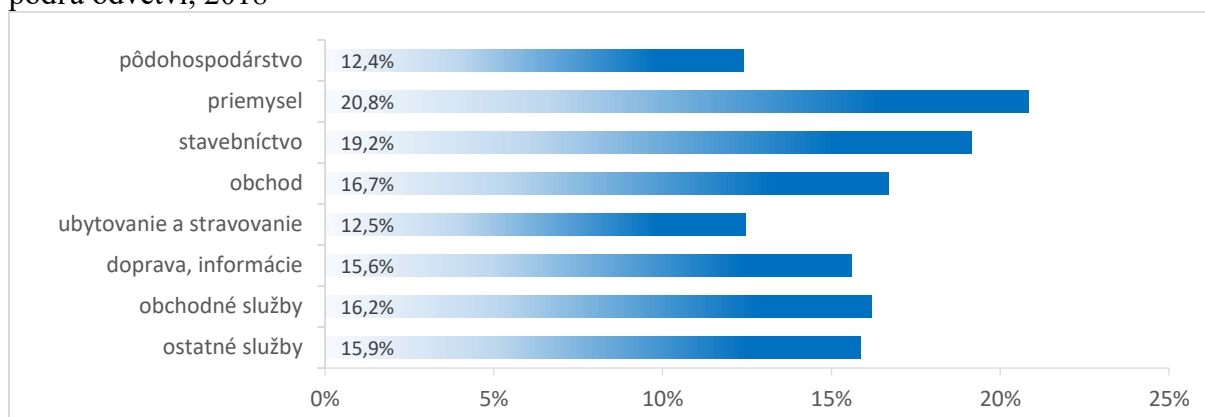
Tabuľka 7: Rýchlorastúce podniky na Slovensku podľa odvetvia a kritéria nárastu tržieb, 2018

Odvetvie / Rast tržieb	10%	20%	30%	50%
Pôdohospodárstvo	123	43	21	5
Priemysel	944	356	159	57
Stavebníctvo	304	153	77	18
Obchod	653	227	97	29
Ubytovanie a stravovanie	156	63	22	7
Doprava, informácie	286	118	60	20
Obchodné služby	508	239	127	52
Ostatné služby	119	53	28	11
Spolu	3 093	1 252	591	199

Zdroj: vlastné spracovanie

Mierne odlišné výsledky prináša ukazovateľ zastúpenia rýchlorastúcich podnikov v jednotlivých odvetviach vyjadrený podielom rýchlorastúcich podnikov na počte aktívnych podnikateľských subjektov s 10 a viac zamestnancami (graf 5). Z výsledkov vyplýva **nadpriemerné zastúpenie⁵ rýchlorastúcich podnikov v odvetví priemyslu** (20,8 % z aktívnych podnikateľských subjektov pôsobiacich v odvetví) **a v stavebníctve** (19,2 %). Menšie zastúpenie dosahujú v obchode (16,7 %) a obchodných službách (16,2 %). Najnižší podiel rýchlorastúcich podnikov bol v roku 2018 medzi aktívnymi podnikmi pôsobiacimi v odvetví ubytovanie a stravovanie (12,5 %) a v pôdohospodárstve (12,4 %).

Graf 5: Podiel rýchlorastúcich podnikov na aktívnych podnikoch s 10 a viac zamestnancami podľa odvetví, 2018

Zdroj: vlastné spracovanie

Štruktúra rýchlorastúcich podnikov podľa podrobnejšieho odvetvového členenia poukazuje na zvýšenú koncentráciu podnikov s vysokým rastom v odvetviach ako veľkoobchod a maloobchod, stavebníctvo, priemyselná výroba alebo v odvetví administratívnych a podporných služieb. Zistené **výsledky sú porovnateľné s inými výskumami zo zahraničia**, napr. Bos a Stam (2014) preukázali, že rýchlorastúce podniky v Holandsku pôsobili v období rokov 1998 až 2007 najčastejšie v odvetviach ako: obchodné služby, veľkoobchod a stavebníctvo. Podľa Senderovitz et al. (2016) v Dánsku pôsobí približne 30 % rýchlorastúcich podnikov vo veľkoobchode a maloobchode, 18 % v stavebníctve, nasleduje výroba (15 %) a služby (12 %). Väčšina výskumov, napr. Henrekson a Johansson (2010), Acs et al. (2008) alebo Krasniqi (2012), sa však zhoduje na názore, že žiadne odvetvie nemá významne pozitívny vplyv na rast podnikov, pričom k vyššej koncentrácii rýchlorastúcich firiem môže dochádzať len v sektore služieb.

Rýchlorastúce podniky na Slovensku sa v tomto prípade mierne líšia. Na Slovensku totiž pôsobí väčší podiel rýchlorastúcich podnikov v priemysle, konkrétnejšie v odvetví priemyselnej výroby. Dôvodom môže byť vplyv zahraničných investícií, ktoré významnou mierou prispeli k súčasnému stavu, kedy je sektor priemyslu na Slovensku podstatne vyspelejší a rozvinutejší ako sektor služieb. Pre doplnenie, podľa údajov ŠÚ SR v roku 2018 tvoril priemysel takmer štvrtinu (24,1 %) HDP Slovenska. Na rozdiel od Slovenska, vyspelé ekonomiky eurozóny zaznamenávajú opačný trend s prevažujúcim podielom služieb. Nižší podiel rýchlorastúcich podnikov pôsobiacich v službách na Slovensku je do značnej miery výsledkom nedostatočnej rozvinutosti tohto sektora. Aktuálny stav zároveň vytvára priestor na postupný rozvoj sektora služieb a vznik ďalších firiem s vysokým rastom.

⁵ Podiel rýchlorastúcich podnikov na celkovom počte aktívnych podnikov s 10 a viac zamestnancami v celom hospodárstve SR dosiahol v roku 2018 hodnotu 17,2 %.

Zastúpenie rýchlorastúcich podnikov v high-tech odvetviach

Podľa viacerých zahraničných analýz sa rýchlorastúce podniky nachádzajú vo všetkých hlavných odvetviach hospodárstva. V časti odbornej verejnosti a tiež u tvorcov politík sa zároveň očakáva, že rýchlorastúce podniky budú vo väčšej miere zastúpené v odvetviach s vysokou technologickou úrovňou, tzv. high-tech odvetviach, ktoré zahŕňajú ekonomické činnosti s vysokou intenzitou výskumu a vývoja⁶. Avšak Henrekson a Johansson (2010) nenašli v literatúre žiaden dôkaz na podporu názoru o vyššom zastúpení rýchlorastúcich podnikov práve v high-tech odvetviach.

Početnosť podnikateľských subjektov, ktoré podnikajú v high-tech odvetviach sa na Slovensku vyznačuje pozitívnym vývojom. Podľa údajov spracovaných z Registra organizácií ŠÚ SR bolo na konci roka 2018 evidovaných v high-tech sektorech 670 aktívnych podnikateľských subjektov s 10 a viac zamestnancami. Väčšina z nich (až 81,8 %) vykonávala podnikateľskú činnosť v high-tech službách, čiže v poznatkovo, resp. znalostne intenzívnych službách s vysokou technologickou úrovňou a 18,2 % v high-tech odvetviach priemyselnej výroby. V porovnaní s rokom 2014 sa počet aktívnych podnikov s minimálne 10 zamestnancami v high-tech odvetviach zvýšil o pätinu (20,1 %).

V high-tech odvetviach bolo v roku 2018 na Slovensku evidovaných 112 rýchlorastúcich podnikov. Z celkového počtu 3 093 identifikovaných rýchlorastúcich podnikov to predstavuje podiel 3,6 %. Takmer rovnaký podiel (3,7 %) bol zaznamenaný v skupine všetkých aktívnych podnikateľských subjektov s 10 a viac zamestnancami. Henrekson a Johansson (2010) pritom odhadujú, že len 1,8 % všetkých rýchlorastúcich firiem podniká v odvetviach s vysokou technologickou úrovňou. **Väčšia časť (80,4 %) rýchlorastúcich podnikov z high-tech sektorov pôsobí v high-tech službách** a takmer pätina (19,6 %) v high-tech odvetviach priemyselnej výroby.

Uvedené výsledky zároveň potvrdzujú jeden zo siedmich faktov, ktoré možno podľa Coad et al. (2014) zovšeobecniť pre väčšinu rýchlorastúcich podnikov v rôznych krajinách sveta: v prípade **rýchlorastúcich podnikov neplatí predpoklad, že sú častejšie zastúpené v high-tech odvetviach.**

Tabuľka 8: Rýchlorastúce podniky v high-tech odvetviach na Slovensku, 2018

Ukazovateľ	Rýchlorastúce podniky	Aktívne podniky	Podiel na aktívnych
High-tech odvetvia priemyselnej výroby	22	122	18,0%
High-tech odvetvia služieb	90	548	16,4%
High-tech spolu	112	670	16,7%
Iné ako high-tech	2 981	17 326	17,2%
Celkový počet subjektov	3 093	17 996	17,2%
Podiel high-tech v odvetviach priemyselnej výroby	19,6%	18,2%	-
Podiel high-tech v službách	80,4%	81,8%	-
Podiel high-tech na celkovom počte	3,6%	3,7%	-

Zdroj: vlastné spracovanie

⁶ Vymedzenie odvetví podľa technologickej úrovne a znalostnej intenzity služieb je uvedené v dokumente Malé a stredné podnikanie v číslach v roku 2018. Dostupné na: http://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2019/08/MSP_v_cislach_2018.pdf

4.2.3 Rýchlorastúce podniky v regiónoch Slovenska

Na celkový ekonomický rast podniku má, okrem iných faktorov, zásadný vplyv aj poloha v aglomeračných regiónoch s pozitívnym vplyvom externalít. Podľa Sleuwaegen a Goedhuys (2002) majú firmy pôsobiace v ekonomicky najsilnejších regiónoch krajín väčšiu pravdepodobnosť zapojenia sa do sietí nadnárodných spoločností a subdodávateľských reťazcov, čím sa významne zvyšuje ich rastový potenciál. Slovenská ekonomika je z tohto pohľadu veľmi špecifická a podľa aktuálneho hodnotenia OECD (2018) významne ovplyvnená regionálnymi disparitami, ktoré sa u nás vyvinuli najmä v období postkomunistickej ekonomickej transformácie po roku 1989⁷. V tomto prostredí sa vyvíjajú aj rýchlorastúce podniky, ktoré kopírujú priestorové vzorce nerovnomerného rozmiestnenia celej skupiny aktívnych podnikateľských subjektov na Slovensku.

Zo spracovaných údajov vyplýva, že v roku 2018 mal **takmer každý tretí rýchlorastúci podnik na Slovensku (29,1 %) svoje sídlo na území Bratislavského kraja**. V ostatných krajoch boli rýchlorastúce podniky rozmiestnené rovnomernejšie. Po Bratislavskom kraji sa najviac rýchlorastúcich podnikov koncentrovalo v Žilinskom kraji. Tvorili 12,0 % zo všetkých rýchlorastúcich podnikov na Slovensku. **Najmenej podnikov s vysokým rastom bolo z Košického (8,6 %) a Banskobystrického kraja (9,3 %)**. Počet rýchlorastúcich podnikov medziročne poklesol vo všetkých krajoch SR. Najdynamickejší pokles bol zaznamenaný v Košickom kraji o 21,1 %, ďalej v Nitrianskom o 17,3 % a Prešovskom kraji o 16,7 %. K miernejšiemu poklesu na úrovni 5,1 %, resp. 5,3 % došlo v Bratislavskom, resp. Trenčianskom kraji.

Tabuľka 9: Počet a štruktúra rýchlorastúcich podnikov na Slovensku podľa krajov, 2017 a 2018

Kraj	2017		2018	
	Počet	Štruktúra	Počet	Štruktúra
Bratislavský	949	27,3%	901	29,1%
Trnavský	342	9,8%	315	10,2%
Trenčiansky	340	9,8%	322	10,4%
Nitriansky	393	11,3%	325	10,5%
Žilinský	429	12,3%	372	12,0%
Banskobystrický	319	9,2%	287	9,3%
Prešovský	366	10,5%	305	9,9%
Košický	337	9,7%	266	8,6%
Spolu	3 475	100,0%	3 093	100,0%

Zdroj: vlastné spracovanie

Pri alternatívnom vymedzení rýchlorastúcich podnikov podľa vyššieho rastu tržieb (tabuľka 10) sa územie Bratislavského kraja stáva ešte významnejším. V prípade skupiny rýchlorastúcich podnikov s minimálnym ročným rastom tržieb na úrovni 50 % malo až 35,7 % z celkového počtu 199 subjektov sídlo v Bratislavskom kraji. Posilnila sa aj pozícia Prešovského kraja, kde malo sídlo 14,1 % podnikov s veľmi vysokým rastom. Naopak, menej firiem s takto vysokým rastom sídli v Nitrianskom (5,0 %), Trenčianskom a Trnavskom (v

⁷ Podrobnejšie informácie o podnikateľskom prostredí v jednotlivých regiónoch Slovenska poskytuje Analýza podnikateľského prostredia v regiónoch SR. Dostupné na: http://www.sbagency.sk/sites/default/files/analiza_podnikatelskeho_prostredia_v_regionoch_sr_final1.pdf

oboch prípadoch 5,0 %). Ostatné kraje si v štruktúre rýchlorastúcich podnikov vymedzených podľa alternatívneho kritéria nárastu tržieb zachovávajú stabilné pozície s minimálnymi výkyvmi.

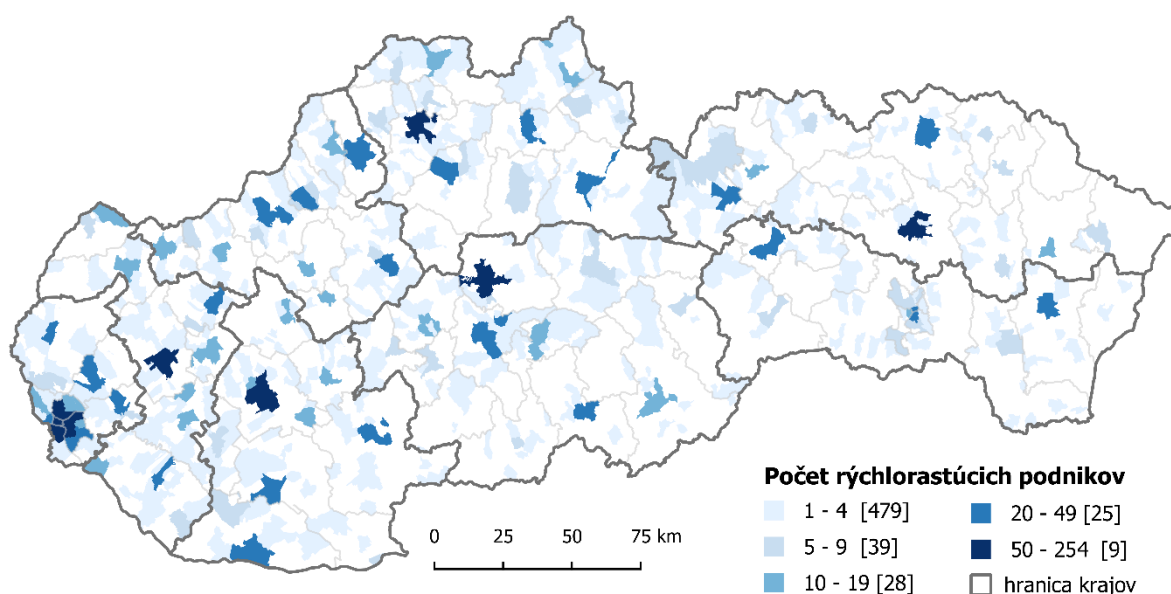
Tabuľka 10: Rýchlorastúce podniky na Slovensku podľa krajov a kritéria nárastu tržieb, 2018

Kraj / Rast tržieb	10%	20%	30%	50%
Bratislavský	901	378	182	71
Trnavský	315	130	49	14
Trenčiansky	322	114	53	14
Nitriansky	325	132	63	10
Žilinský	372	126	68	24
Banskobystrický	287	120	53	19
Prešovský	305	150	75	28
Košický	266	102	48	19
Spolu	3 093	1 252	591	199

Zdroj: vlastné spracovanie

Priestorové rozmiestnenie základného súboru 3 093 rýchlorastúcich podnikov podľa lokalizácie ich sídla v jednotlivých obciach Slovenska znázorňuje nižšie uvedená mapa 1. Rýchlorastúce podniky v roku 2018 mali svoje sídlo celkovo **v 580 obciach Slovenska**, ktoré administratívne spadajú do 78 okresov. Zastúpenie nemali len v okrese Medzilaborce. Biele plochy na mape 1 predstavujú územia bez rýchlorastúcich podnikov. Tie sú výraznejšie badateľné najmä vo východnej časti Slovenska (Košický kraj a severovýchod Prešovského kraja) a tiež na juhu stredného Slovenska (Banskobystrický kraj). Z väčšej časti sa nachádzajú na územiach okresov zaradených do zoznamu najmenej rozvinutých okresov SR podľa zákona 336/2015 Z.z. o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Mapa 1: Priestorové rozmiestnenie rýchlorastúcich podnikov podľa sídla v obciach SR, 2018

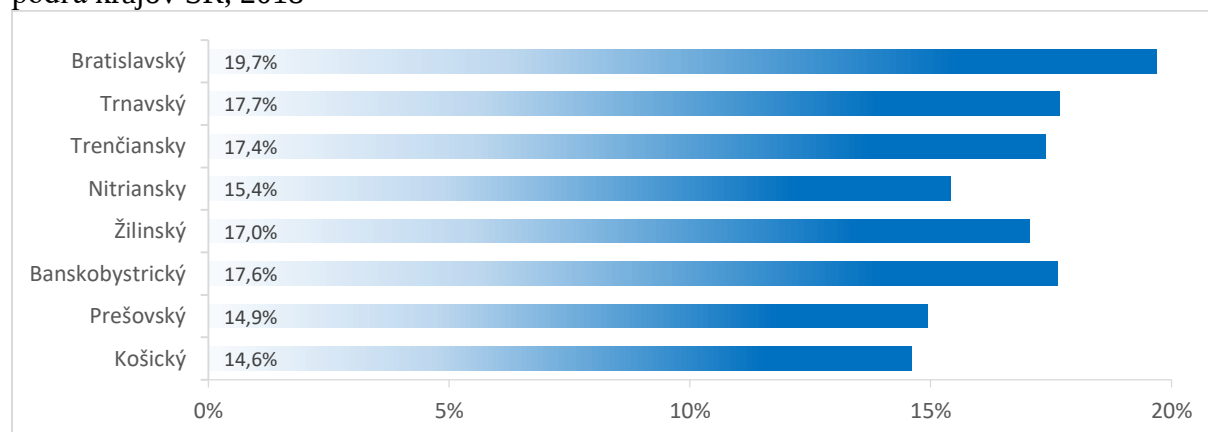

Zdroj: vlastné spracovanie

Rýchlorastúce podniky na Slovensku sú vo väčšom počte lokalizované najmä v mestách. Počet podnikov s vysokým rastom sa postupne zvyšuje s narastajúcou veľkosťou a významom miest. V roku 2018 malo najviac subjektov svoje sídlo v krajských mestách: Žilina (3,2 %), Nitra (2,5 %), Prešov (2,4 %), Trnava a Banská Bystrica (v oboch prípadoch 2,1 %). **Špecifické postavenie má hlavné mesto Bratislava, kde mal svoje sídlo približne každý štvrtý rýchlorastúci podnik (25,5 %).** Výsledok zodpovedá zisteniam Krasniqiho (2012). Firmy lokalizované v hlavnom meste majú podľa jeho zistení väčšiu pravdepodobnosť vyššieho rastu ako firmy pôsobiace mimo tohto územia. V rámci Bratislavy majú rýchlorastúce podniky najčastejšie svoje sídlo evidované v Ružinove (8,4 % zo všetkých rýchlorastúcich podnikov na Slovensku v roku 2018). V kontraste s tým pôsobí druhé najväčšie a najvýznamnejšie mesto Slovenska – Košice, kde malo svoje sídlo len 4,7 % rýchlorastúcich podnikov.

Ukazovateľ podielu rýchlorastúcich podnikov na celkovom počte aktívnych podnikateľských subjektov s 10 a viac zamestnancami potvrdzuje dominanciu Bratislavského kraja. Podľa spracovaných výsledkov **možno takmer každý piaty podnik na území Bratislavského kraja s 10 a viac zamestnancami označiť za rýchlorastúci.** Nadpriemerné zastúpenie rýchlorastúcich podnikov (hodnota na úrovni SR predstavuje 17,2 %) bolo zaznamenané ešte v ďalších troch krajoch: Trnavskom (17,7 %), Banskobystrickom (17,6 %) a Trenčianskom (17,4 %). Vyššie zastúpenie rýchlorastúcich podnikov v Banskobystrickom kraji súvisí predovšetkým s menším počtom aktívnych podnikov s 10 a viac zamestnancami. S 1 627 podnikateľských subjektov ide o najnižší počet medzi kraji SR. Nižším podielom rýchlorastúcich podnikov (17,2 % na celom Slovensku) sa vyznačovali kraje na východe Slovenska (Košický 14,6 % a Prešovský kraj 14,9 %), ale aj Nitriansky kraj. Ten síce patril medzi kraje s najvyšším počtom rýchlorastúcich podnikov, no vzhľadom na pomerne vysoký počet aktívnych podnikov je zastúpenie rýchlorastúcich firiem len na úrovni 15,4 %.

Graf 6: Podiel rýchlorastúcich podnikov na aktívnych podnikoch s 10 a viac zamestnancami podľa krajov SR, 2018

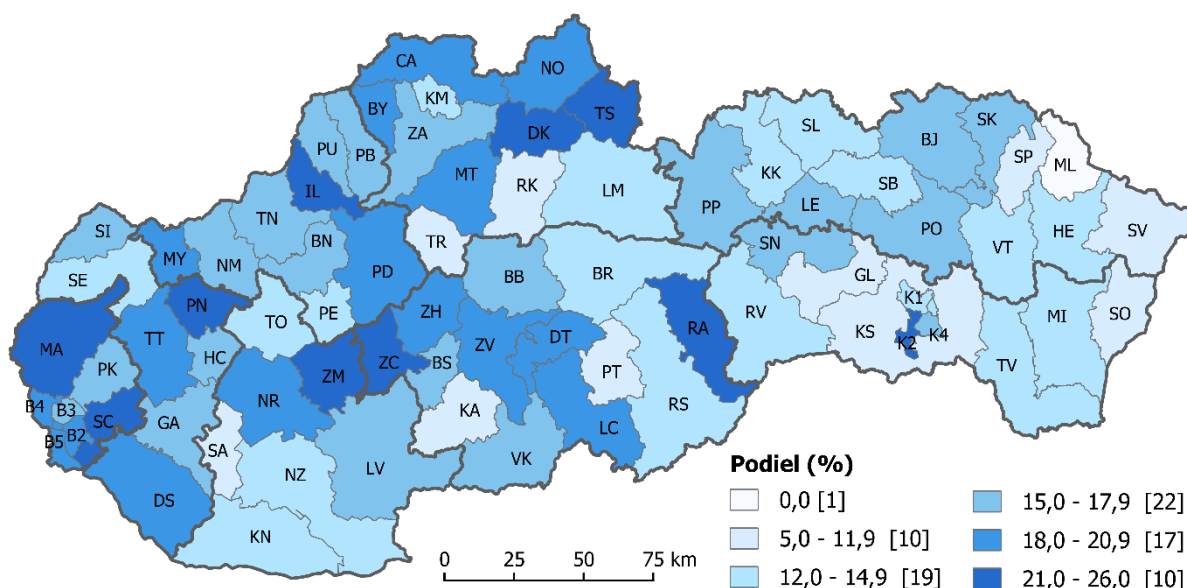
Zdroj: vlastné spracovanie

Na úrovni okresov je možné pozorovať ešte väčšie rozdiely v zastúpení rýchlorastúcich podnikov na celkovom počte aktívnych subjektov s 10 a viac zamestnancami (mapa 2). Opäť sa potvrdzuje nižšie zastúpenie v regiónoch východného Slovenska. Okrem okresu Medzilaborce, kde v roku 2018 nebol evidovaný žiaden podnik s rastom tržieb nad 10 %, mali **rýchlorastúce podniky nízke zastúpenie aj v iných okresoch ako: Snina, Stropkov, Sobrance, Gelnica alebo Košice – okolie.** V týchto okresoch pripadalo približne 10 rýchlorastúcich firiem na 100 aktívnych podnikov. Ešte menej, **len 5 rýchlorastúcich podnikov pripadalo na 100 aktívnych so sídlom v okrese Poltár, resp. 6 v okrese**

Turčianske Teplice. Vo všetkých prípadoch sa jedná o menšie okresy s nižšou mierou podnikateľskej aktivity⁸.

Zastúpenie rýchlorastúcich podnikov sa postupne zvyšuje v okresoch stredného, severného a západného Slovenska s najvyšším podielom v okrese Žarnovica, Revúca, Malacky a Tvrdošín, kde na 100 aktívnych podnikov pripadá približne 23 až 26 rýchlorastúcich. Vysoký zastúpenie v prípade Žarnovice, Revúcej a Tvrdošína vyplýva najmä z nízkeho počtu aktívnych podnikov, ktorý sa v týchto okresoch pohybuje v intervale od 44 po 78 subjektov.

Mapa 2: Podiel rýchlorastúcich podnikov na aktívnych podnikoch s 10 a viac zamestnancami podľa okresov SR, 2018

Zdroj: vlastné spracovanie

Spracované údaje zároveň umožnili určiť regióny a v nich odvetvia (resp. opačne, odvetvia podľa regiónov), kde majú rýchlorastúce podniky vyššie zastúpenie. Zvýraznené hodnoty v nižšie uvedenej tabuľke 11 predstavujú odvetvia v jednotlivých krajoch Slovenska, ktoré majú vyšší podiel rýchlorastúcich podnikov na aktívnych podnikoch ako je agregovaná hodnota podielu v celom kraji (riadok „Spolu“) a zároveň v celom odvetví na Slovensku (stĺpec „Spolu“). Jednoduchšie povedané, tabuľka 11 hovorí, v akých krajoch a odvetviach je nadpriemerná⁹ šanca rýchleho rastu podnikov.

V prípade Bratislavského kraja je napr. nadpriemerné zastúpenie rýchlorastúcich podnikov zaznamenané v štyroch odvetviach: stavebníctvo (25,9 %), obchod (20,9 %, doprava a informácie (20,2 %) a ostatné služby (20,3 %). V Trenčianskom, Žilinskom, Banskobystrickom a Košickom kraji majú rýchlorastúce podniky nadpriemerné zastúpenie hlavne v priemysle. V prípade Prešovského kraja ide len o odvetvie ubytovanie a stravovanie, čo úzko súvisí s charakterom územia a silnou orientáciou na oblasť cestovného ruchu.

⁸ Bližšie informácie o miere podnikateľskej aktivity v okresoch SR sú dostupné v Správe o stave MSP v roku 2018 alebo v dokumente Malé a stredné podnikanie v číslach v roku 2018 na: <http://monitoringmsp.sk/2019/09/08/analyticke-a-statisticke-vystupy-pravidelne/>

⁹ Označenie „nadpriemerná“ znamená vyšší podiel rýchlorastúcich podnikov ako hodnota „Spolu“ v jednotlivých krajoch a odvetviach.

Tabuľka 11: Podiel rýchlorastúcich podnikov na aktívnych podnikoch v odvetviach a krajoch, 2018

Odvetvie / Kraj	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE	Spolu
Pôdohospodárstvo	15,6%	10,9%	11,2%	11,4%	12,5%	17,3%	13,5%	8,2%	12,4%
Priemysel	20,2%	20,8%	21,0%	20,5%	20,9%	21,6%	19,0%	23,5%	20,8%
Stavebníctvo	25,9%	28,9%	18,9%	13,2%	22,2%	17,8%	14,7%	14,2%	19,2%
Obchod	20,9%	18,5%	16,5%	14,0%	16,0%	17,0%	13,3%	11,5%	16,7%
Ubytovanie a stravovanie	18,5%	10,2%	7,1%	13,6%	8,3%	11,0%	15,3%	6,4%	12,5%
Doprava, informácie	20,2%	9,0%	13,8%	14,1%	15,2%	17,9%	6,7%	15,1%	15,6%
Obchodné služby	17,6%	20,5%	17,5%	15,2%	12,9%	14,3%	12,9%	12,4%	16,2%
Ostatné služby	20,3%	11,7%	15,4%	4,2%	17,9%	17,4%	12,5%	16,7%	15,9%
Spolu	19,7%	17,7%	17,4%	15,4%	17,0%	17,6%	14,9%	14,6%	17,2%

Zdroj: vlastné spracovanie. Pozn.: zvýraznené hodnoty predstavujú vyššie zastúpenie ako hodnota „Spolu“ v jednotlivých krajoch a odvetviach.

4.2.4 Právna forma a vlastníctvo rýchlorastúcich podnikov

V základnom súbore rýchlorastúcich podnikov bolo celkovo identifikovaných 7 rôznych právnych foriem. **Prevažná časť rýchlorastúcich podnikov podniká prostredníctvom právnej formy spoločností s ručením obmedzeným.** V roku 2018 to predstavovalo 87,5 %. **V menšej miere sú zastúpené akciové spoločnosti** s podielom 9,9 %. V ostatných právnych formách podniká len veľmi malá časť firiem s vysokým rastom, konkrétne 2,6 %. Medzi rýchlorastúcimi firmami sa tiež nachádzajú 2 štátne podniky. Kompletne údaje sú v tabuľke 12. Napriek poklesu početnosti rýchlorastúcich podnikov medzi rokom 2017 a 2018 sa ich štruktúra podľa právnej formy takmer nemení. Medziročne bol zaznamenaný najvýraznejší pokles v najčastejšie zastúpenej právnej forme – spoločnosti s ručením obmedzeným (o 392 subjektov, resp. 12,6 %). V prípade ďalších právnych foriem už neboli zaznamenané takmer žiadne medziročné zmeny.

Tabuľka 12: Počet a štruktúra rýchlorastúcich podnikov na Slovensku podľa právnej formy, 2017 a 2018

Právna forma	2017		2018	
	Počet	Štruktúra	Počet	Štruktúra
Spoločnosť s ručením obmedzeným	3 099	89,2%	2 707	87,5%
Akciová spoločnosť	306	8,8%	305	9,9%
Družstvo	46	1,3%	54	1,7%
Komanditná spoločnosť	19	0,5%	23	0,7%
Európska spoločnosť	3	0,1%	1	0,0%
Štátny podnik	1	0,0%	2	0,1%
Verejná obchodná spoločnosť	1	0,0%	1	0,0%
Spolu	3 475	100,0%	3 093	100,0%

Zdroj: vlastné spracovanie

Po prepočte na celkový počet aktívnych podnikov s 10 a viac zamestnancami v jednotlivých právnych formách je približne každá piata spoločnosť s ručením obmedzeným rýchlorastúca (19,4 %). Podobné je to aj v prípade akciových spoločností, medzi ktorými tvoria rýchlorastúce firmy 18,6 %.

Po aplikovaní alternatívneho kritéria s rôznou úrovňou nárastu tržieb sa už niektoré právne formy medzi rýchlorastúcimi podnikmi nevyskytujú (tabuľka 13). V prípade rýchlorastúcich podnikov vymedzených na základe minimálneho rastu tržieb na úrovni 20 % boli identifikované už len 4 právne formy. Pri 50 % raste už len 3: spoločnosti s ručením obmedzeným, akciové spoločnosti a družstvá.

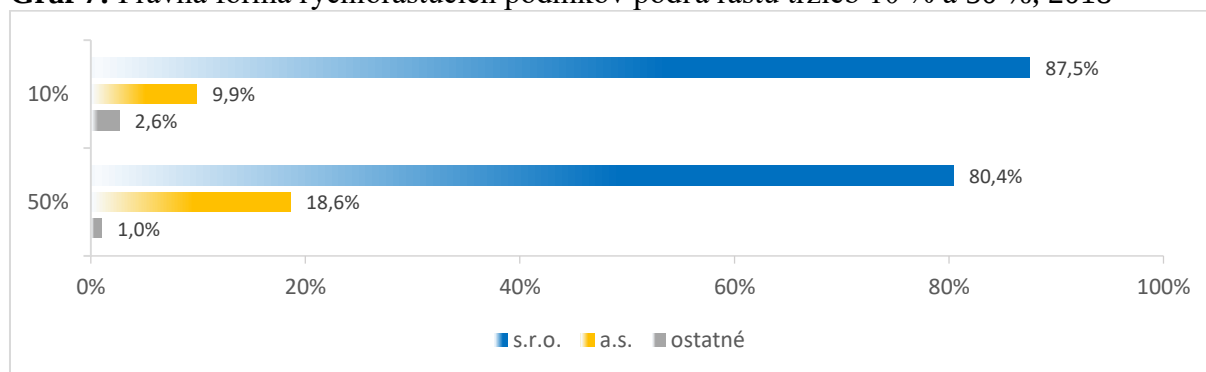
Tabuľka 13: Rýchlorastúce podniky na Slovensku podľa právnej formy a nárastu tržieb, 2018

Právna forma / Rast tržieb	10%	20%	30%	50%
Spoločnosť s ručením obmedzeným	2 707	1 097	505	160
Akciová spoločnosť	305	130	75	37
Družstvo	54	16	8	2
Komanditná spoločnosť	23	9	3	0
Európska spoločnosť	1	0	0	0
Štátny podnik	2	0	0	0
Verejná obchodná spoločnosť	1	0	0	0
Spolu	3 093	1 252	591	199

Zdroj: vlastné spracovanie

S vyššou dynamikou nárastu tržieb zároveň dochádza k zmene štruktúry. V súbore rýchlorastúcich podnikov s nárastom tržieb minimálne 50 % sa zvyšuje podiel rýchlorastúcich podnikov registrovaných ako akciové spoločnosti na 18,6 %. V porovnaní s podielom v základnom súbore rýchlorastúcich podnikov vymedzených podľa kritéria nárastu tržieb minimálne 10 % to predstavuje nárast o 8,7 p. b. Zároveň sa znižuje podiel spoločností s ručením obmedzeným na 80,4 % (pokles o 7,1 p. b.).

Graf 7: Právna forma rýchlorastúcich podnikov podľa rastu tržieb 10 % a 50 %, 2018

Zdroj: vlastné spracovanie

Štruktúra rýchlorastúcich podnikov podľa vlastníctva reflektuje štruktúru všetkých aktívnych podnikov na Slovensku s **prevahou súkromného tuzemského vlastníctva**. V roku 2018 boli v tomto vlastníctve evidované približne dve tretiny (65,8 %) z celkového počtu 3 093 rýchlorastúcich podnikov. Ďalšiu pätinu (20,8 %) tvorili rýchlorastúce podniky v zahraničnom vlastníctve a 10,1 % podnikov malo medzinárodné vlastníctvo s prevažujúcim

súkromným sektorom¹⁰. Len 1,8 % podnikov bolo v družstevnom vlastníctve. Ostatné rýchlorastúce podniky (1,5 %) boli vo vlastníctve územnej samosprávy, štátnom vlastníctve alebo vo vlastníctve združení, politických strán a cirkví. V porovnaní s rokom 2017 sa znížil počet rýchlorastúcich podnikov iba v súkromnom tuzemskom vlastníctve o 17,4 %, resp. 428 subjektov. Významnejší nárast bol zaznamenaný v prípade firiem v medzinárodnom a zahraničnom vlastníctve.

Tabuľka 14: Počet a štruktúra rýchlorastúcich podnikov na Slovensku podľa vlastníctva, 2017 a 2018

Vlastníctvo	2017		2018	
	Počet	Štruktúra	Počet	Štruktúra
Súkromné tuzemské	2 463	70,9%	2 035	65,8%
Zahraničné	630	18,1%	643	20,8%
Medzinárodné s prevažujúcim súkromným sektorom	286	8,2%	313	10,1%
Družstevné	51	1,5%	56	1,8%
Vlastníctvo územnej samosprávy	28	0,8%	29	0,9%
Štátne	11	0,3%	11	0,4%
Vlastníctvo združení, politických strán a cirkví	6	0,2%	6	0,2%
Spolu	3 475	100,0%	3 093	100,0%

Zdroj: vlastné spracovanie

Štruktúra rýchlorastúcich podnikov podľa vlastníctva sa zásadne nemení ani po ich vymedzení na základe kritéria vyššieho nárastu tržieb. Vo všetkých skupinách podnikov prevláda súkromné tuzemské vlastníctvo. Nasledujú podniky v zahraničnom a medzinárodnom vlastníctve. K miernej zmene v štruktúre podnikov podľa vlastníctva dochádza len v skupine podnikov s najvyšším rastom tržieb na úrovni minimálne 50 %. V tejto skupine klesá zastúpenie súkromného tuzemského vlastníctva (v porovnaní so štruktúrou rýchlorastúcich podnikov s min. rastom 30 % o 6,2 p .b.) a posilňuje sa pozícia podnikov v zahraničnom vlastníctve (nárast o 5,5 p. b.), ktoré už tvoria štvrtinu z celkového počtu 199 rýchlorastúcich podnikov.

Tabuľka 15: Rýchlorastúce podniky na Slovensku podľa vlastníctva a nárastu tržieb, 2018

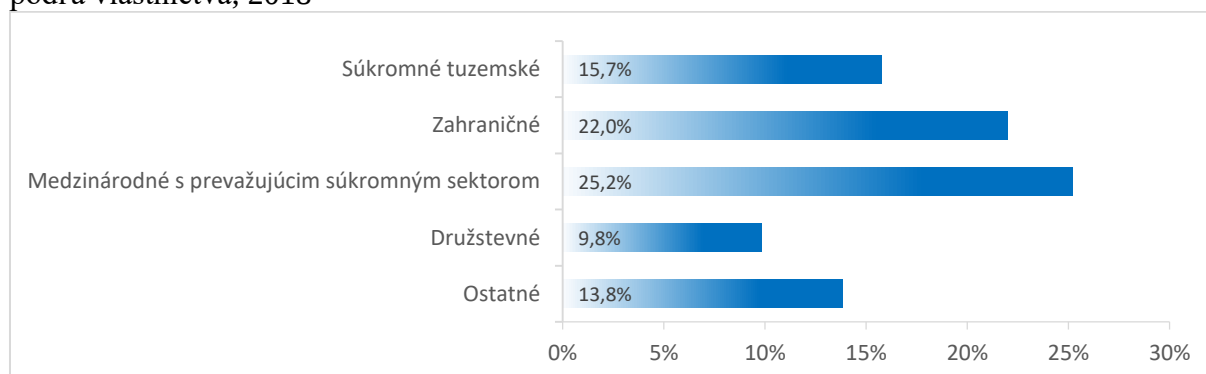
Vlastníctvo / Rast tržieb	10%	20%	30%	50%
Súkromné tuzemské	2 035	840	390	119
Zahraničné	643	252	116	50
Medzinárodné s prevažujúcim súkromným sektorom	313	122	63	21
Družstevné	56	17	9	2
Vlastníctvo územnej samosprávy	29	14	8	2
Štátne	11	5	4	4
Vlastníctvo združení, politických strán a cirkví	6	2	1	1
Spolu	3 093	1 252	591	199

Zdroj: vlastné spracovanie

¹⁰ Podľa ŠÚ SR majú medzinárodné vlastníctvo tie subjekty, ktoré boli založené spoločne domácou a zahraničnou právnickou osobou alebo fyzickou osobou-podnikateľom.

Výsledky zároveň poukazujú na **vyššie zastúpenie rýchlorastúcich podnikov medzi aktívnymi podnikmi v zahraničnom a medzinárodnom vlastníctve**. Medzi aktívnymi podnikmi v medzinárodnom vlastníctve bol v roku 2018 približne každý štvrtý podnik rýchlorastúci (25,2 %). V skupine aktívnych podnikov v zahraničnom vlastníctve bolo zastúpenie rýchlorastúcich podnikov na úrovni 22,0 %. Menší podiel podnikov s rýchlym rastom sa nachádza medzi aktívnymi podnikmi v súkromnom tuzemskom vlastníctve (15,7 %) a v družstevnom vlastníctve (9,8 %). Prezentované výsledky naznačujú vyššiu ekonomickú výkonnosť v podobe dynamického nárastu tržieb prevažne u podnikov v medzinárodnom alebo výhradne zahraničnom vlastníctve.

Graf 8: Podiel rýchlorastúcich podnikov na aktívnych podnikoch s 10 a viac zamestnancami podľa vlastníctva, 2018

Zdroj: vlastné spracovanie

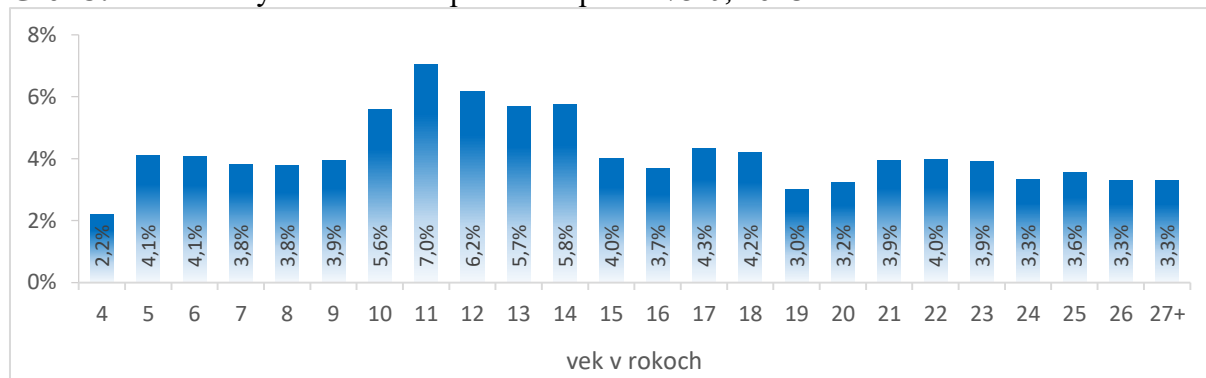
4.2.5 Vek rýchlorastúcich podnikov

V databáze rýchlorastúcich podnikov na Slovensku v roku 2018 sa nachádzajú len podnikateľské subjekty staršie ako štyri roky, čiže tie, ktoré vznikli pred rokom 2015. Tento stav vyplýva z použitej metodiky Eurostat a OECD (2007). Podobne sú medzi rýchlorastúcimi podnikmi v roku 2017 započítané len subjekty založené pred rokom 2014. V roku 2018 dosiahol **priemerný vek rýchlorastúcich podnikov na Slovensku 15,2 roka**. Hoci je priemerný vek rýchlorastúcich podnikov o 1 rok nižší ako priemerný vek všetkých aktívnych podnikov s 10 a viac zamestnancami, nemožno tvrdiť, že slovenské rýchlorastúce podniky sú mladé. Priemerný vek rýchlorastúcich firiem sa navyše v porovnaní s rokom 2017 zvýšil o 1,4 roka. Mierne nižší priemerný vek rýchlorastúcich podnikov (13 rokov) bol evidovaný napr. v Dánsku (Senderovitz et al., 2015). V USA určil Acs et al. (2008) priemerný vek rýchlorastúcich firiem na 25 rokov, čo je však stále menej ako priemerný vek ostatných aktívnych podnikov.

Tieto výsledky sú v kontraste voči väčšine výskumov z iných krajín, ktoré dospeli k záverom, že rýchlorastúce podniky majú tendenciu byť mladé (Coad et al., 2014). Podľa Van Wissa (2002) sa so starnutím a zväčšovaním podniku zároveň znižuje tempo jeho rastu. Staršie podniky majú na jednej strane výhodu dlhoročných skúseností a poznatkov z riešenia predchádzajúcich situácií, na druhej strane môže etablovaný podnik ľahko podľahnúť uspokojeniu a používať staré neefektívne technológie. Ako možno sledovať na grafe 9, medzi rýchlorastúcimi firmami na Slovensku sú zastúpené podnikateľské subjekty s rôznym vekom. **Veková štruktúra je pomerne vyrovnaná s výraznejším zastúpením podnikov vo veku 10 až 14 rokov.** Napriek predpokladu, že medzi rýchlorastúcimi podnikmi budú hlavné mladé a začínajúce firmy, je podiel rýchlorastúcich podnikov založených v roku 2014 len na úrovni

2,2 %. Gazely ako mladé rýchlorastúce podniky do 5 rokov tvorili len 6,3 % z celkového počtu rýchlorastúcich podnikov (podrobnejšie v podkapitole 4.3). Práve rok 2014 bol z pohľadu podnikateľského prostredia na Slovensku špecifický výrazným poklesom počtu nových podnikateľských subjektov, k čomu prispelo hlavne zavedenie daňových licencií.

Graf 9: Štruktúra rýchlorastúcich podnikov podľa veku, 2018

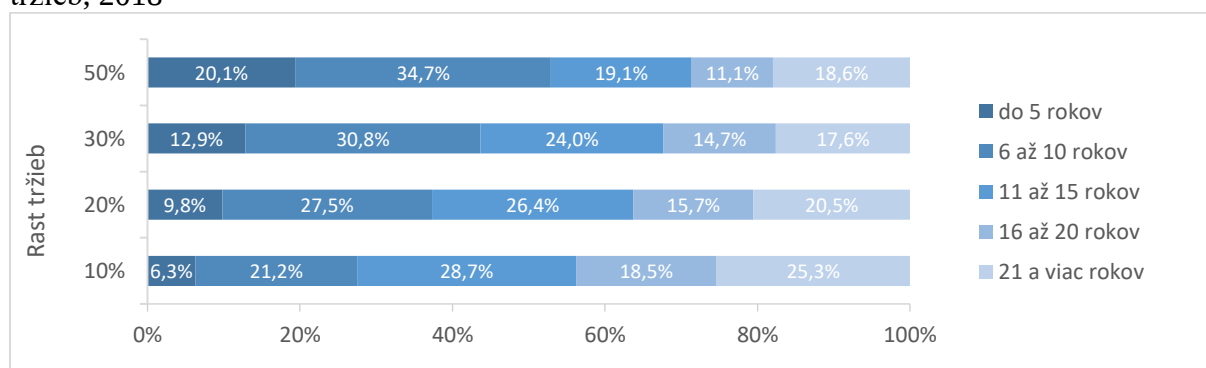

Zdroj: vlastné spracovanie

Etablované podniky pôsobiace na trhu 6 až 10 rokov tvorili viac ako pätinu (21,2 %) rýchlorastúcich podnikov v roku 2018 (graf 10). Najväčšia časť rýchlorastúcich firiem (28,7 %) vznikla ešte v období pred vypuknutím globálnej ekonomickej krízy v roku 2008, t. j. približne pred 11 až 15 rokmi. Pozitívnym javom je silné zastúpenie skupiny podnikov založených ešte v 90. rokoch minulého storočia, resp. skôr. Medzi rýchlorastúcimi firmami tvoria približne štvrtinu (25,3 %). Znamená to, že aj po viac ako dvadsiatich rokoch si dokázali udržať dynamický rast, ktorý samozrejme netrval počas celého obdobia ich existencie.

Výsledky zároveň poukazujú na **rastúci podiel mladých rýchlorastúcich podnikov v súbore podnikov s vyššou dynamikou nárastu tržieb** (graf 10). Pokiaľ v základnej skupine rýchlorastúcich podnikov tvorili mladé podniky vo veku do 5 rokov len 6,3 %, v skupine s rastom tržieb minimálne 50 % to už bolo 20,1 %. Podobný vývoj možno pozorovať aj v medzi rýchlorastúcimi podnikmi vo vekovej kategórii 6 až 10 rokov. V súvislosti s nárastom podielu rýchlorastúcich podnikov v mladších vekových kategóriách, prirodzene dochádza k poklesu zastúpenia starších podnikov. Najcitelnejší je pokles v kategórii rýchlorastúcich podnikov vo veku 11 až 15 rokov (rozdiel 9,6 p. b.), resp. 16 až 20 rokov (7,4 p. b.). Uvedené **výsledky potvrdzujú skoršie zistenia o vyššej dynamike rastu mladších firiem** Davidsson et al. (2002).

Graf 10: Agregovaná štruktúra rýchlorastúcich podnikov podľa veku v rokoch a kritéria rastu tržieb, 2018

Zdroj: vlastné spracovanie

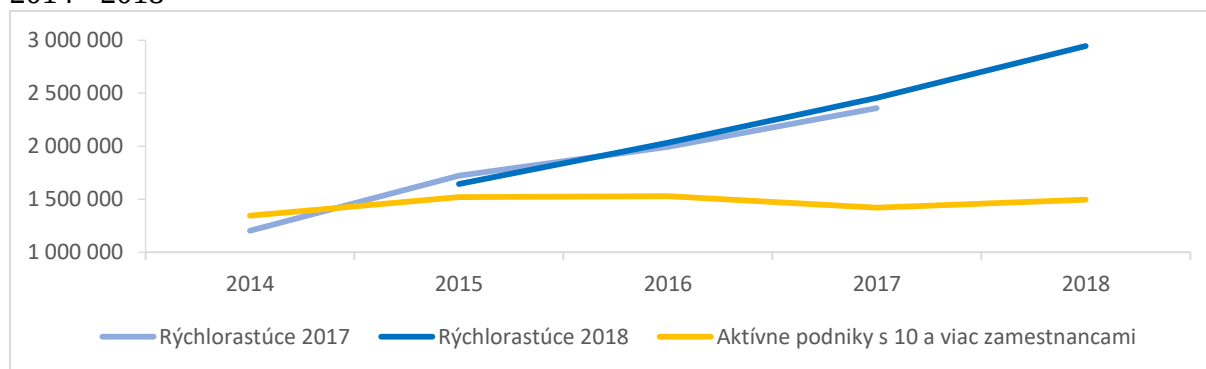
4.2.6 Vybrané ekonomické ukazovatele rýchlorastúcich podnikov

V nasledujúcej časti budú rýchlorastúce podniky na Slovensku analyzované z pohľadu finančných výsledkov počas sledovaného obdobia. Ekonomické výsledky podnikov s vysokým rastom sú posudzované prostredníctvom troch základných ukazovateľov: celkové tržby, rentabilita tržieb podľa (EBITDA) a podiel podnikov s kladným hospodárskym výsledkom.

Tržby

Ukazovateľ celkových tržieb, ktorý predstavuje tržby za predaj tovaru, vlastných výrobkov a služieb bol použitý už v prípade samotnej identifikácie rýchlorastúcich podnikov na Slovensku v rokoch 2017 a 2018. Na nižšie uvedenom grafe 11 možno sledovať ako dynamicky rástli tržby v súbore rýchlorastúcich podnikov 2017 a 2018 v porovnaní s tržbami všetkých aktívnych podnikateľských subjektov s 10 a viac zamestnancami.

Graf 11: Vývoj mediánu tržieb rýchlorastúcich a všetkých aktívnych podnikov na Slovensku, 2014 - 2018

Zdroj: vlastné spracovanie

Medzi rokom 2015 a 2018 sa medián tržieb v skupine rýchlorastúcich podnikov zvýšil o 79,2 %. Naopak, v prípade všetkých aktívnych podnikov s 10 a viac zamestnancami došlo v rovnakom období k poklesu mediánu tržieb o 1,7 %. Vyššia dynamika bola nameraná aj v prípade celkových tržieb rýchlorastúcich podnikov. Tie sa od roku 2015 zvýšili o 71,3 %, pričom celkové tržby všetkých aktívnych podnikov rástli o 14,4 %. Dôležitosť rýchlorastúcich podnikov pre hospodárstvo a ich význam na rast tržieb naznačuje aj ďalší ukazovateľ. Pokým v roku 2015 tvoril podiel tržieb rýchlorastúcich podnikov na celkových tržbách všetkých aktívnych firiem 19,7 %, v roku 2018 sa ich podiel zvýšil na 29,6 %.

Tabuľka 16: Tržby v súbore rýchlorastúcich a aktívnych podnikov na Slovensku, 2015 a 2018

Ukazovateľ	Rýchlorastúce podniky			Aktívne podniky s 10 a viac zamestnancami		
	2018	2015	Zmena	2018	2015	Zmena
Medián	2 945 600	1 643 635	79,2%	1 495 068	1 520 658	-1,7%
Priemer	10 005 018	5 839 527	71,3%	6 502 672	6 503 838	0,0%
Kumulatív	30 945 521 302	18 061 657 702	71,3%	104 693 015 456	91 548 020 233	14,4%
Minimum	13 705	0	-	0	0	-
Maximum	909 870 425	611 495 043	-	1 386 652 431	1 043 025 724	-

Zdroj: vlastné spracovanie

Podobný vývoj bol zaznamenaný aj v prípade rýchlorastúcich podnikov v roku 2017. Obdobie rokov 2014 až 2017 je však charakteristické ešte výraznejšou dynamikou nárastu tržieb. To platí ako pre rýchlorastúce firmy (rast mediánu tržieb dosiahol 95,9 %), tak i pre všetky aktívne podniky s minimálne 10 zamestnancami (rast 5,5 %). Vyššia dynamika nárastu tržieb rýchlorastúcich podnikov tiež viedla k zvýšeniu podielu rýchlorastúcich firiem na celkových tržbách všetkých aktívnych podnikov z 21,2 % v roku 2014 na 30,3 % v roku 2017.

Tabuľka 17: Tržby v súbore rýchlorastúcich a aktívnych podnikov na Slovensku, 2014 a 2017

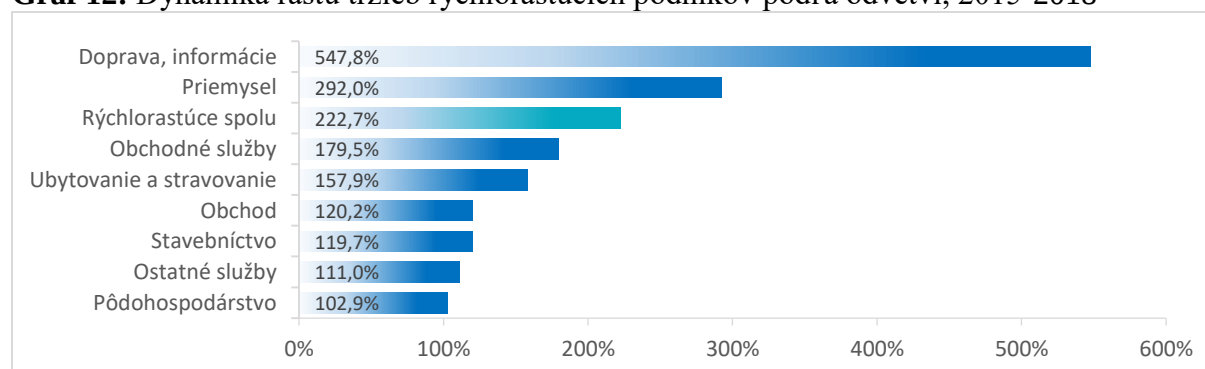
Ukazovateľ	Rýchlorastúce podniky			Aktívne podniky s 10 a viac zamestnancami		
	2017	2014	Zmena	2017	2014	Zmena
Medián	2 358 359	1 203 710	95,9%	1 419 160	1 345 227	5,5%
Priemer	8 521 481	4 838 243	76,1%	6 230 169	5 741 743	8,5%
Kumulatív	29 612 146 157	16 812 896 017	76,1%	97 639 209 275	79 402 568 254	23,0%
Minimum	15 206	0	-	0	0	-
Maximum	1 273 746 115	887 876 027	-	1 386 652 431	1 273 746 115	-

Zdroj: vlastné spracovanie

V súbore rýchlorastúcich podnikov bola **medzi rokom 2015 a 2018 zaznamenaná priemerná dynamika rastu tržieb na úrovni 222,7 %**, čo predstavuje **priemerné ročné tempo rastu 24,8 %**. Len pre pripomenutie, dolná hranica ročného nárastu tržieb bola v základnom súbore rýchlorastúcich podnikov stanovená na 10 % a rast medzi rokom 2015 a 2018 musel byť minimálne 33,1 %. Z pohľadu veľkostných kategórií rýchlorastúcich podnikov, **dosiahli najvyššiu priemernú dynamiku rastu (1 321,0 %) veľké podniky**, nasledovali malé podniky s tempom rastu 172,7 % a stredné s tempom 161,3 %. Celkovo, medzi MSP nedosahovala dynamika rastu tržieb (168,5 %) ani priemernú hodnotu. Pre porovnanie, v skupine všetkých aktívnych podnikateľských subjektov bolo evidované priemerné tempo rastu 74,8 %.

V prípade odvetví dosahovali **najvyššie priemerné tempo rastu tržieb rýchlorastúce podniky pôsobiace v doprave a informáciách (547,8 %)** s priemerným ročným rastom 27,2 %. O niečo nižšiu dynamiku vykazovali rýchlorastúce firmy z priemyslu (292,0 %). Najpomalšie rástli tržby v prípade rýchlorastúcich spoločností podnikajúcich v pôdohospodárstve (102,9 %) a ostatných službách (111,0 %). Rast tržieb rýchlorastúcich podnikov v jednotlivých odvetviach hospodárstva prezentuje graf 12. V porovnaní s tým rástli tržby v skupine aktívnych podnikov pôsobiacich v doprave a informáciách nižším tempom (len o 118,5 %). Podobne v priemysle bol evidovaný rast len na úrovni 78,4 %. Aj v súbore všetkých aktívnych podnikov rástli najpomalšie tržby v odvetviach: pôdohospodárstvo (10,8 %), stavebníctvo (16,5 %) a ostatné služby (16,7 %).

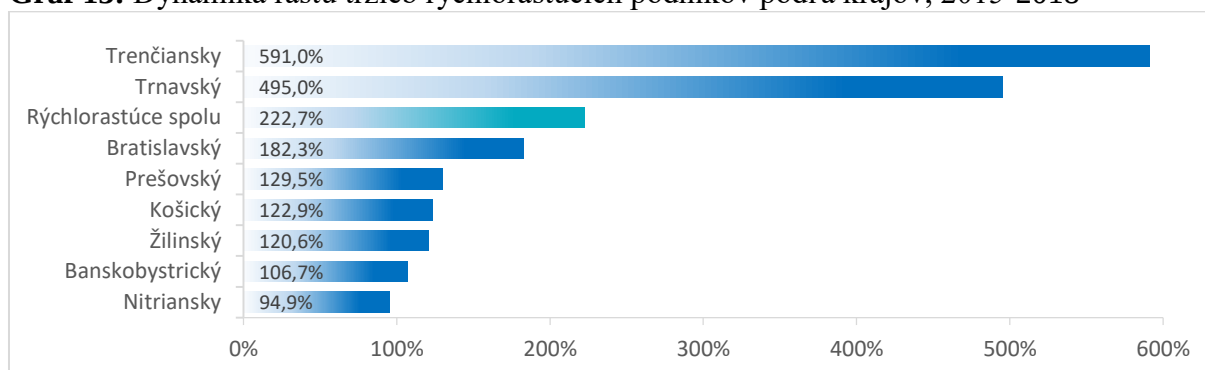
Graf 12: Dynamika rastu tržieb rýchlorastúcich podnikov podľa odvetví, 2015-2018

Zdroj: vlastné spracovanie

Napriek najväčšiemu podielu rýchlorastúcich podnikov v Bratislavskom kraji, bol najvýznamnejší rast tržieb zachytený u rýchlorastúcich firiem so sídlom v Trenčianskom (rast o 591,0 %) a Trnavskom kraji (495,0 %). Vysokú dynamiku rastu tržieb v regióne západného Slovenska potvrdzuje Bratislavský kraj, kde rast dosahoval 182,3 %. Pomaľším tempom rástli tržby rýchlorastúcich podnikov so sídlom v južnejších regiónoch Slovenska, najmä v Nitrianskom a Banskobystrickom kraji.

Graf 13: Dynamika rastu tržieb rýchlorastúcich podnikov podľa krajov, 2015-2018

Zdroj: vlastné spracovanie

Medzi desiatimi najrýchlejšie rastúcimi podnikmi na Slovensku sa v roku 2018 nachádzali firmy rôznej veľkosti, zamerania a veku. Spoločnou črtou týchto firiem bol len región, v ktorom uvádzali svoje sídlo. **Deväť z desiatich najrýchlejšie rastúcich firiem malo sídlo na západnom Slovensku** v Bratislavskom, Trnavskom alebo Trenčianskom kraji. Kompletne poradie desiatich najrýchlejšie rastúcich podnikov na Slovensku podľa dynamiky nárastu tržieb medzi rokom 2015 a 2018 prezentuje tabuľka 18.

V období rokov 2015 a 2018 sa najdynamickejšie rástla spoločnosť Akebono Brake Slovakia s. r. o. (rast o 156 021 %), ktorá je dcérskou spoločnosťou japonskej firmy Akebono Brake Industry, čiže je v zahraničnom vlastníctve. Spoločnosť má na Slovensku sídlo v Trenčíne a primárne sa zaoberá výrobou bŕzd pre automobily. Na konci roka 2018 zamestnávala viac ako 250 zamestnancov. Hoci tržby spoločnosti dynamicky rastú, od svojho vzniku v roku 2014 ešte nedosiahla zisk. Napriek pozitívnemu vývoju je budúcnosť spoločnosti Akebono Brake Slovakia neistá najmä kvôli pretrvávajúcim problémom celého koncernu a potrebe reštrukturalizácie jeho dlhu (SITA, 2019).

Akebono Brake Slovakia, s.r.o.	•Rast tržieb:	156 021 % (medzi rokom 2015 a 2018)
	•Vznik:	2014
	•Odvetvie:	Výroba dopravných prostriedkov
	•Sídlo:	Trenčiansky kraj
	•Kategória:	Veľké (250 a viac zamestnancov)
	•Vlastníctvo:	Zahraničné

Za druhým najdynamickejším rastom tržieb na úrovni 124 602 % stojí spoločnosť EHS, s.r.o., ktorá vznikla v roku 2003 transformáciou z firmy založenou fyzickou osobou ešte v roku 1992. V hodnotenom období 2015 až 2018 to predstavuje priemerný ročný rast tržieb 976 %. Spoločnosť je v tuzemskom súkromnom vlastníctve so sídlom v Skalici, t. j. v Trnavskom kraji. Aktivita spoločnosti sa v súčasnosti zameriavajú na tri sektory: poskytovanie služieb v oblasti internetu; predaj a servis výpočtovej a kancelárskej techniky a návrh a inštalácia dátových sietí. V roku 2018 mala spoločnosť podľa ŠÚ SR 10 až 19 zamestnancov. Okrem nárastu tržieb je ďalším pozitívnym faktorom aj rast ziskovosti.

EHS, s.r.o.

- Rast tržieb: 124 602 % (medzi rokom 2015 a 2018)
- Vznik: 2003
- Odvetvie: Telekomunikácie
- Sídlo: Trnavský kraj
- Kategória: Malé (10 až 49 zamestnancov)
- Vlastníctvo: Súkromné tuzemské

Medzi troma najrýchlejšie rastúcimi podnikmi sa nachádza tiež spoločnosť McROY Jobliner, s.r.o. s nárastom tržieb o 20 049 %. Vznikla v roku 2014, pričom už v septembri 2018 došlo k zlúčeniu tejto firmy pôsobiacej v sektore personálnych a pracovných agentúr. Spojením štyroch personálnych agentúr (McROY Group, Wincott People, Xawax a Express People) vznikla jedna spoločnosť Manuvia Jobliner, s.r.o., ktorá sa zaradila medzi najväčších poskytovateľov služieb personálneho leasingu do výrobných firiem a podnikov na Slovensku a v Česku. Zlúčenie spoločností sa však neprejavilo na významnejšom náraste tržieb vo finančnom roku 2018. Je preto diskutabilné, či možno tento rast označiť ako externý. Na konci roka 2018 zamestnávala Manuvia Jobliner, s.r.o. viac ako 500 zamestnancov a sídlila v Bratislave. Spoločnosť zároveň prezentovala ďalšie rastové ambície s cieľom zamestnávať do konca roka 2022 približne 20 000 agentúrnych zamestnancov a zaradiť sa medzi prvú päťku pracovných a personálnych agentúr v regióne strednej a východnej Európy (TASR, 2018).

McROY Jobliner, s.r.o.

- Rast tržieb: 20 049 % (medzi rokom 2015 a 2018)
- Vznik: 2014
- Odvetvie: Administratívne a podporné služby
- Sídlo: Bratislavský kraj
- Kategória: Veľké (250 a viac zamestnancov)
- Vlastníctvo: Zahraničné

Tabuľka 18: Top 10 najrýchlejšie rastúcich firiem na Slovensku, 2018

Názov	Kategória	Vznik	Odvetvie	Kraj	Rast tržieb (2018/2015)
Akebono Brake Slovakia s. r. o.	veľké	2014	Výroba dopravných prostriedkov	Trenčiansky	156 021,1%
EHS, s.r.o.	malé	2003	Telekomunikácie	Trnavský	124 601,6%
McROY Jobliner, s.r.o.	veľké	2014	Administratívne a podporné služby	Bratislavský	20 049,2%
Delia potraviny, s.r.o.	stredné	2008	Veľkoobchod a maloobchod	Bratislavský	13 662,4%
HI Kongres Hotel Žilina s.r.o.	stredné	2013	Ubytovacie a stravovacie služby	Žilinský	11 469,0%
Frim s.r.o.	malé	1999	Výroba textilu, odevov, kože a kožených výrobkov	Bratislavský	9 427,0%
KB Plast s. r. o.	mikro	2011	Výroba výrobkov z gumy a plastu	Bratislavský	6 619,7%
ZTS METALURG, a. s.	stredné	2012	Výroba kovov a kovových konštrukcií	Trenčiansky	6 338,1%
MH Invest, s.r.o.	malé	2007	Právne a účtovnícke činnosti, poradenstvo v oblasti riadenia	Bratislavský	6 032,9%
YVEX, s.r.o.	stredné	1997	Veľkoobchod a maloobchod	Bratislavský	5 408,8%

Zdroj: vlastné spracovanie, podľa RO ŠÚ SR a RÚZ MF SR

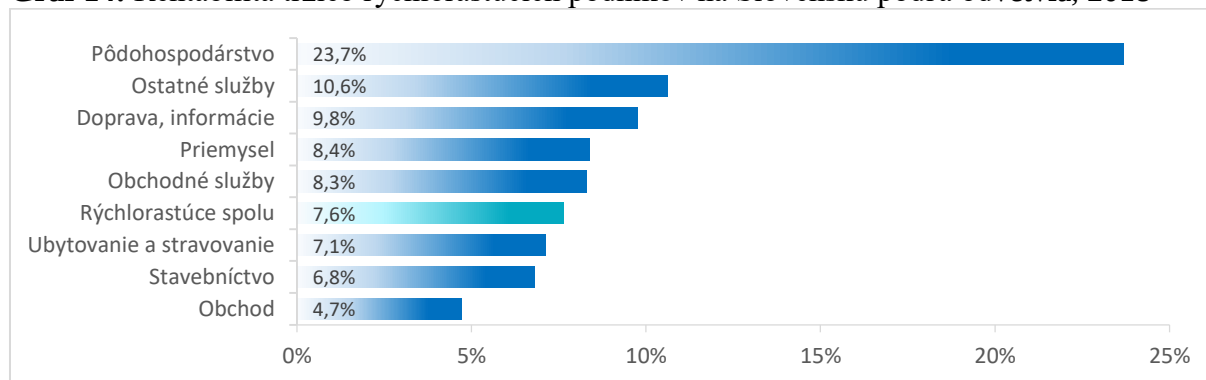
Rentabilita tržieb (na základe EBITDA)

Ukazovateľ rentability tržieb vypovedá o zhodnotení spotrebovaných vstupov tým, že kvantifikuje výšku zisku v eure tržieb. Ukazovateľ je pomerom zisku (upraveného o daň, odpisy a nákladové úroky) a tržieb, pričom pod tržbami rozumieme tržby za predaj tovaru, vlastných výrobkov a služieb.

V roku 2018 dosiahla **mediánová hodnota rentability tržieb rýchlorastúcich podnikov na Slovensku 7,6 %**. V porovnaní so súborom všetkých aktívnych podnikateľských subjektov s minimálnym počtom 10 zamestnancov bola rentabilita tržieb rýchlorastúcich firiem vyššia o 1,7 p. b. To znamená, že **rýchlorastúce podniky dokážu premeniť väčšiu časť tržieb na zisk** ako ostatné aktívne podnikateľské subjekty na Slovensku. Pri pohľade na veľkostné kategórie rýchlorastúcich podnikov možno pozorovať pokles rentability tržieb s narastajúcou veľkosťou podniku (od 7,9 % v prípade malých podnikov po 6,6 % u veľkých). Podobný stav platí aj pre skupinu všetkých aktívnych podnikov s 10 a viac zamestnancami na Slovensku.

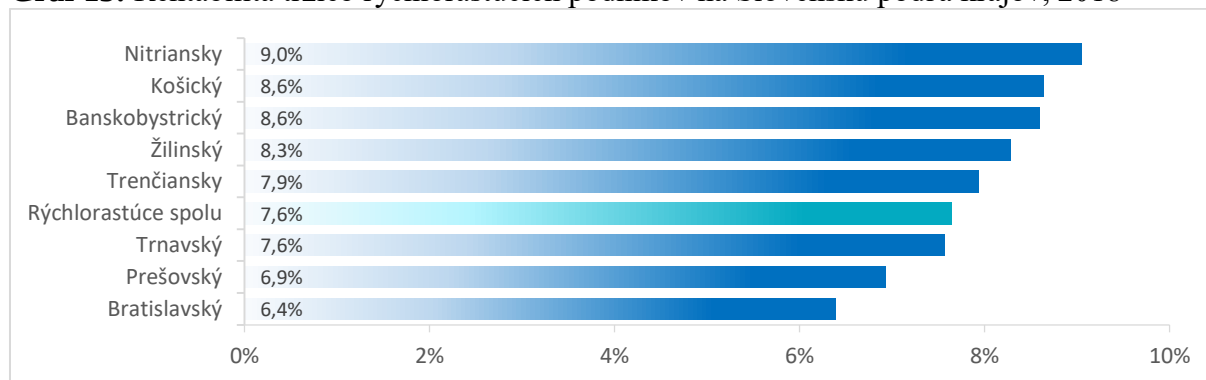
Celková rentabilita tržieb dosiahla v jednotlivých odvetviach výrazne odlišné hodnoty, čo dokumentuje graf 14. **Najvyššia rentabilita tržieb bola evidovaná u rýchlorastúcich podnikov pôsobiacich v odvetví pôdohospodárstvo (23,7 %)**. Nasledovali ostatné služby (10,6 %) a doprava a informácie (9,8 %). Nižšiu rentabilitu tržieb vykazovali rýchlorastúce podniky z odvetvia: obchod (4,7 %), stavebníctvo (6,8 %) a ubytovanie a stravovanie (7,1 %). Rentabilita tržieb rýchlorastúcich podnikov je vo všetkých odvetviach mierne vyššia ako v prípade aktívnych podnikov. V iných ohľadoch sa však od ostatných podnikateľských subjektov na Slovensku neodlišuje.

Graf 14: Rentabilita tržieb rýchlorastúcich podnikov na Slovensku podľa odvetvia, 2018

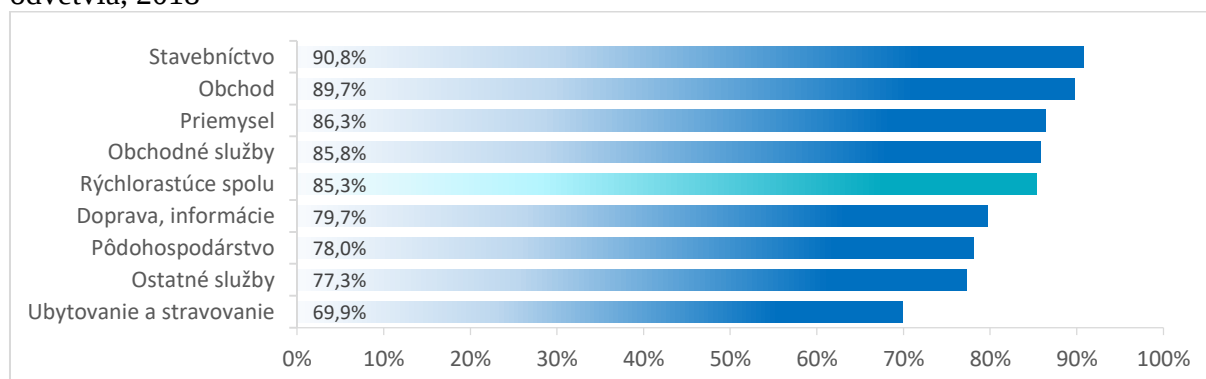
Zdroj: vlastné spracovanie

Z regionálneho hľadiska bola zaznamenaná najvyššia rentabilita tržieb v skupine rýchlorastúcich firiem so sídlom v Nitrianskom (9,0 %), Košickom (8,9 %) a Banskobystrickom kraji (8,6 %). Napriek vysokej dynamike rastu tržieb rýchlorastúcich podnikov v Trenčianskom a Trnavskom kraji, je rentabilita tržieb v týchto krajoch len na celoslovenskej úrovni. Najnižšiu rentabilitu tržieb dosiahli rýchlorastúce podniky so sídlom v Bratislavskom kraji (6,4 %).

Graf 15: Rentabilita tržieb rýchlorastúcich podnikov na Slovensku podľa krajov, 2018**Zdroj:** vlastné spracovanie**Podiel rýchlorastúcich podnikov s kladným hospodárskym výsledkom**

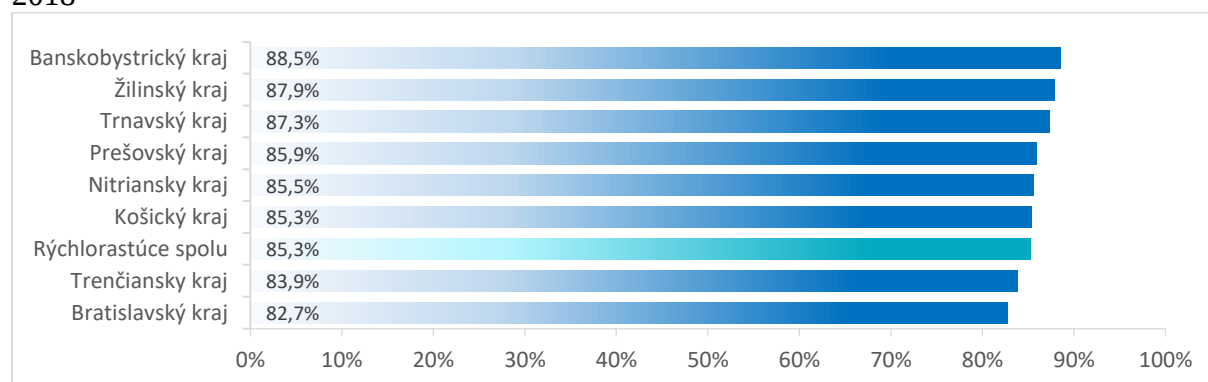
Posledný použitý ukazovateľ vyjadruje podiel podnikateľských subjektov s kladným hospodárskym výsledkom pred zdanením (vrátane nulového hospodárskeho výsledku) na celkovom počte podnikov. **V roku 2018 vykázalo kladný hospodársky výsledok 85,3 % rýchlorastúcich podnikov na Slovensku.** V skupine všetkých aktívnych podnikov s 10 a viac zamestnancami bol kladný hospodársky výsledok zaznamenaný v prípade 78,6 % subjektov. Z výsledkov vyplýva, že veľkosť rýchlorastúcich podnikov nemá významnejší vplyv na dosahovanie kladného hospodárskeho výsledku. Podiel rýchlorastúcich podnikov s kladným hospodárskym výsledkom sa v jednotlivých veľkostných kategóriách pohyboval v intervale od 85,4 % u malých podnikov do 84,2 % v prípade veľkých podnikov s 250 a viac zamestnancami. Tieto výsledky však úplne nekorešpondujú s výsledkami za všetky aktívne podniky na Slovensku, pri ktorých sa konštatuje, že s rastúcou veľkosťou podnikov rastie aj ukazovateľ podielu podnikateľských subjektov s kladným hospodárskym výsledkom (SBA, 2020). To znamená, že najmä menším rýchlorastúcim podnikom sa darí vo väčšej miere dosahovať kladný hospodársky výsledok.

Medzi odvetvia s najvyšším podielom ziskových rýchlorastúcich podnikov patrí stavebníctvo a obchod. Približne deväť z desiatich rýchlorastúcich podnikov pôsobiacich v týchto odvetviach vykázalo za rok 2018 kladný hospodársky výsledok (graf 16). Nižší podiel ziskových rýchlorastúcich podnikov vykonáva podnikateľskú činnosť v odvetví ostatných služieb (77,3 %) a v ubytovaní a stravovaní (69,9 %). Celkovo sa výsledky ukazovateľa podielu rýchlorastúcich podnikov s kladným hospodárskym výsledkom podľa odvetví zhodujú so súborom všetkých aktívnych podnikov na Slovensku.

Graf 16: Podiel rýchlorastúcich podnikov s kladným hospodárskym výsledkom podľa odvetvia, 2018**Zdroj:** vlastné spracovanie

Podiel rýchlorastúcich podnikov s kladným hospodárskym výsledkom je v jednotlivých krajoch Slovenska vyrovnanější, bez významným regionálnych rozdielov. Najvyšší podiel ziskových podnikov s rýchlym rastom (88,5 %) bol v roku 2018 evidovaný v Banskobystrickom kraji. Podobne ako v prípade rentability tržieb, aj pri ukazovateli podielu podnikov s kladným hospodárskym výsledkom dosahujú **najhoršie výsledky rýchlorastúce firmy z Bratislavského kraja**. Vyššie uvedené zistenia približne zodpovedajú hodnotám, ktoré boli vypočítané aj v súbore aktívnych podnikateľských subjektov s 10 a viac zamestnancami. Platí teda, že okrem všeobecne vyššieho podielu rýchlorastúcich podnikov s kladným hospodárskym výsledkom sa podniky s rýchlym rastom významnejšie neodlišujú od ostatných aktívnych podnikov, a to či už z regionálneho alebo sektorového hľadiska.

Graf 17: Podiel rýchlorastúcich podnikov s kladným hospodárskym výsledkom podľa krajov, 2018

Zdroj: vlastné spracovanie

4.2.7 Rýchlorastúce podniky a verejná podpora

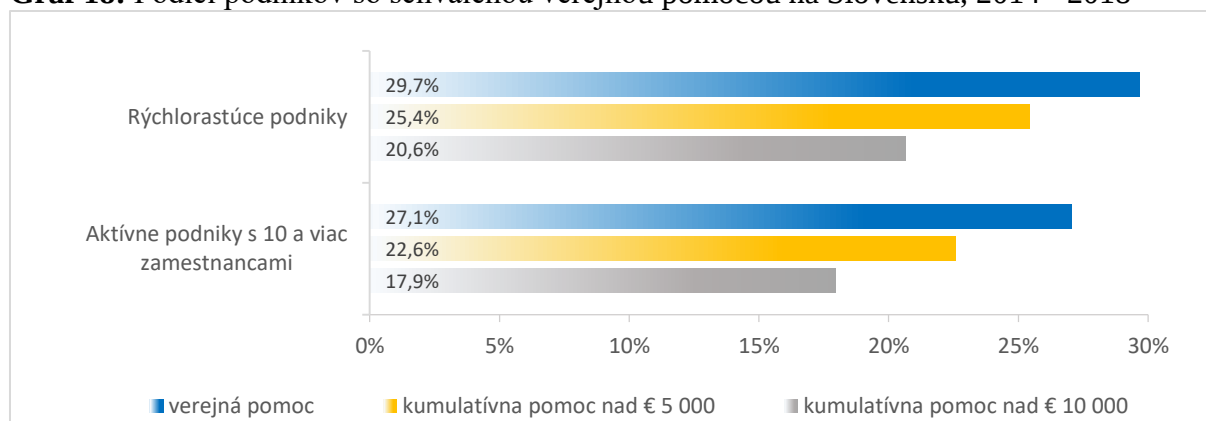
O význame a dôležitosti verejnej podpory pri zabezpečovaní úspešného rozvoja podnikov svedčí množstvo odbornej literatúry, vedeckých analýz, či výsledkov prieskumov, ktoré hodnotia význam verejných zdrojov pri podpore podnikania a podpore inovačných aktivít. Opodstatnenosť verejnej podpory rýchlorastúcich podnikov je predovšetkým spájaná s potrebou minimalizovať, na jednej strane prirodzenú neistotu pri inovačnej aktivite, na strane druhej zlyhania firiem pri inovačných pokusoch. Ani napriek vysokému percentu zlyhaní podnikov, nemožno označiť verejnú podporu ako zbytočnú. Aj neúspešné firmy a projekty totiž mohli vygenerovať nové poznatky, ktoré sú využiteľné pri inovačných aktivitách iných podnikov (Kubíčková et al., 2016).

Zabezpečenie prístupu k financovaniu a podpora podnikateľov v kľúčových fázach fungovania podniku a ich rastu je zároveň súčasťou druhého piliera Akčného plánu pre podnikanie 2020. Gompers a Lerner (2003) upozorňujú, že zabezpečenie financií je kľúčovou oblasťou pre podporné politiky zamerané na podniky s rýchlym rastom. Externé financovanie je obzvlášť dôležité v prvotných etapách rastu mladých inovatívnych podnikov. Nedostatok finančných zdrojov je však len jedna z bariér, ktoré obmedzuje dynamický rast podnikov. Dôležitou súčasťou podpory je aj nefinančná podpora, ako: tréningy, mentoring, podpora sieťovania a pod.

Podľa spracovaných údajov z Portálu na evidenciu a monitorovanie pomoci Protimonopolného úradu SR, v období rokov 2014 až 2018¹¹ získalo verejnú podporu **29,7 % zo všetkých rýchlorastúcich podnikov na Slovensku v roku 2018**. V prípade započítania iba firiem s kumulovanou verejnou pomocou nad 5 000 EUR, bola podporená štvrtina (25,4 %) rýchlorastúcich podnikov. Kumulovanú verejnú pomoc nad 10 000 EUR získala približne pätina (20,6 %) podnikov s rýchlym rastom.

Zámerom skúmania verejnej podpory bolo tiež zistiť, či rýchlorastúce podniky využívajú verejnú podporu vo väčšej miere ako všetky aktívne podniky na Slovensku, resp. či za rýchlym rastom podnikov nestojí významnejšie čerpanie verejnej podpory. Z údajov prezentovaných v grafe 18 vyplýva, že **podiel rýchlorastúcich podnikov, ktorým bola v rokoch 2014 až 2018 schválená verejná podpora je len mierne vyšší (o 2,6 p. b.) ako v prípade všetkých aktívnych podnikateľských subjektov s 10 a viac zamestnancami (27,1 %)**. Podobný rozdiel bol zaznamenaný aj v prípade kumulovanej verejnej pomoci vyššej ako 5 000 EUR alebo 10 000 EUR.

Graf 18: Podiel podnikov so schválenou verejnou pomocou na Slovensku, 2014 - 2018

Zdroj: Portál na evidenciu a monitorovanie pomoci. Pomoc evidovaná a zverejňovaná Protimonopolným úradom SR

Minimálne rozdiely vo využívaní verejnej podpory medzi rýchlorastúcimi firmami a ostatnými aktívnymi podnikmi potvrdzujú údaje zosumarizované v tabuľke 19. Mediánové aj priemerné hodnoty sú takmer rovnaké. Celková výška schválenej verejnej podpory je pri rýchlorastúcich podnikoch pochopiteľne podstatne nižšia. V rokoch 2014 až 2018 bola podnikom schválená verejná pomoc¹² v objeme takmer 200 mil. EUR. Z celkového objemu schválenej pomoci pre aktívne podniky s 10 a viac zamestnancami to predstavuje 17,2 %. Ďalšie charakteristiky oboch súborov poukazujú na pomerne vysokú variabilitu hodnôt, čiže výška podpory sa medzi podporenými subjektami značne odlišuje.

Z vyššie uvedených skutočností vyplýva, že rýchlorastúce podniky na Slovensku nerastú dynamickejšie len kvôli získanej verejnej podpore, ale za ich rýchlym rastom stoja tiež ďalšie vnútorné a vonkajšie faktory.

¹¹ Verejná podpora bola započítaná za obdobie rokov 2014 až 2018 z dvoch dôvodov. Prvým je samotné obdobie rokov 2015 až 2018, kedy boli identifikované rýchlorastúce podniky pre rok 2018. Druhý dôvod vyplynul z potreby započítať aj verejnú podporu pred posudzovaným obdobím rastu, čo mohlo mať pozitívny dopad na rast tržieb podnikateľských subjektov. Z tohto dôvodu boli do verejnej podpory zaradené tiež záznamy z roka 2014.

¹² Suma zahŕňa schválenú verejnú pomoc, ktorá bola evidovaná a zverejňovaná Protimonopolným úradom SR prostredníctvom portálu na evidenciu a monitorovanie pomoci.

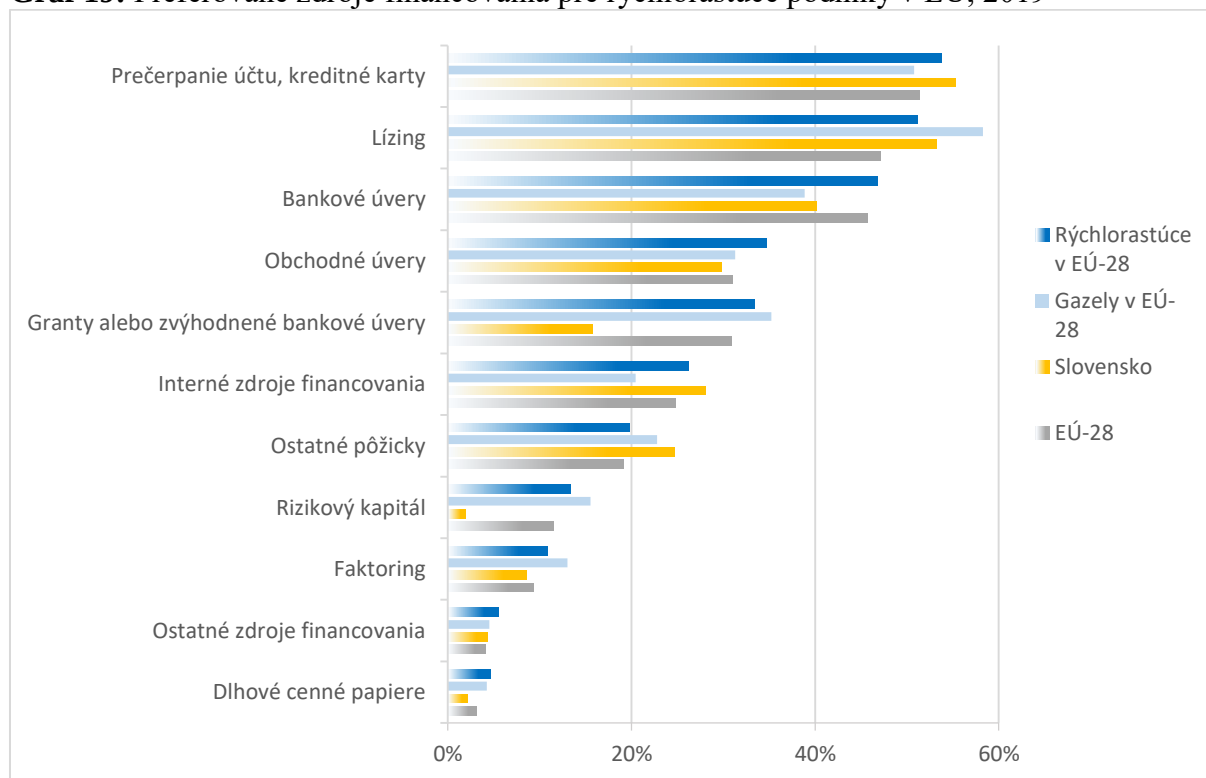
Tabuľka 19: Schválená verejná pomoc pre rýchlorastúce podniky na Slovensku, 2014-2018

Pomoc (v EUR)	Rýchlorastúce podniky	Aktívne podniky s 10 a viac zamestnancami
Medián	28 489	21 434
Priemer	216 115	237 028
Kumulatív	198 393 446	1 154 087 459
Minimum	3	3
Maximum	21 824 771	129 812 750
Štandard. odchýlka	915 064	2 584 389

Zdroj: Portál na evidenciu a monitorovanie pomoci. Pomoc evidovaná a zverejňovaná Protimonopolným úradom SR

Významné rozdiely neboli zistené ani v prípade finančných zdrojov používaných pri podnikaní rýchlorastúcich a iných podnikov v EÚ. Podľa prieskumu Európskej komisie a ECB (2019) sú medzi rýchlorastúcimi podnikmi v EÚ-28 najintenzívnejšie využívané **tri základné zdroje financovania: povolené prečerpanie bankového účtu alebo kreditnej karty (53,7 %), lízing (51,1 %) a bankové úvery (46,8 %)**. Uvedené zdroje financovania sú rovnako preferované v prípade všetkých podnikateľských subjektov na Slovensku ale aj v celej Európskej únii (graf 19). V prípade rýchlorastúcich podnikov, ale aj pri iných podnikoch či už v EÚ alebo na Slovensku sú najmenej využívaným zdrojom financovania dlhopisy.

Pre väčšinu (58,3 %) mladých rýchlorastúcich podnikov, ktoré na trhu pôsobia maximálne 5 rokov – gazely, je najrelevantnejším zdrojom financovania lízing. Oproti ostatným podnikom, resp. celému súboru rýchlorastúcich podnikov, gazely intenzívnejšie využívajú granty alebo zvýhodnené bankové úvery, rizikový kapitál a faktoring. Práve tieto zdroje financovania sú u firiem zo Slovenska využívané v menšej miere.

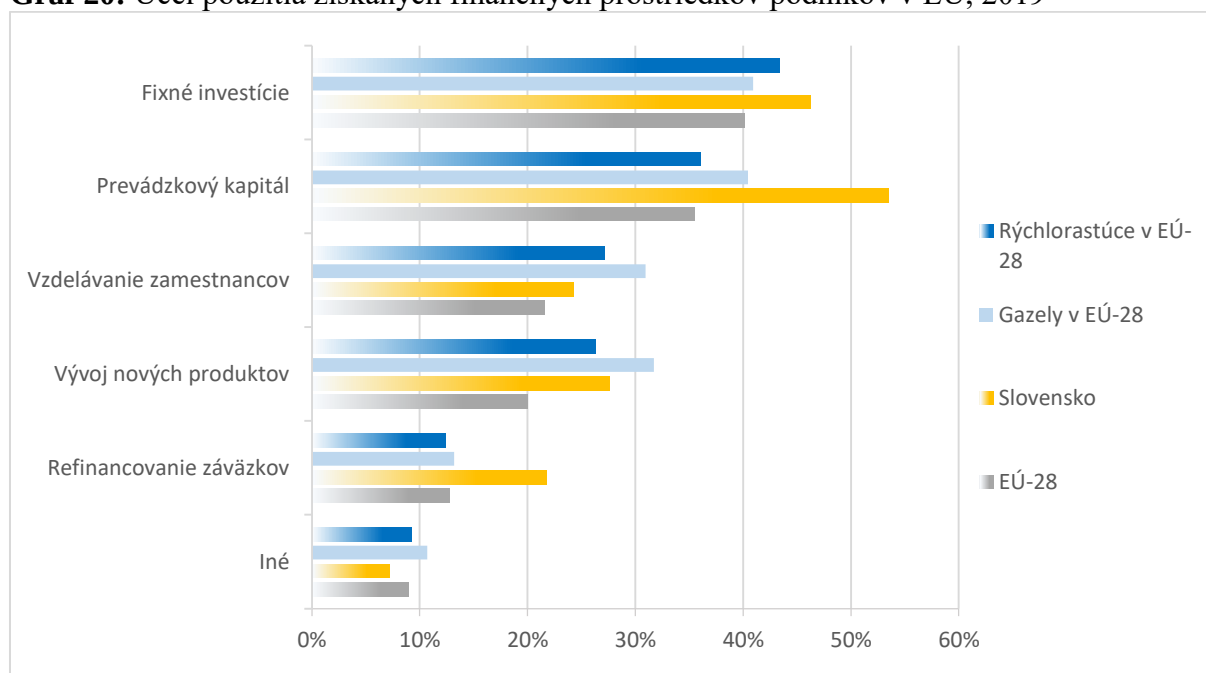
Graf 19: Preferované zdroje financovania pre rýchlorastúce podniky v EÚ, 2019

Zdroj: Európska komisia a ECB (2019)

Z výsledkov prieskumu zároveň vyplýva, že rýchlorastúce podniky využívajú získané finančné prostriedky najmä na účely podpory ďalšieho rastu. Najviac rýchlorastúcich podnikov (43,4 %) používa získané prostriedky na zabezpečenie investícií do nehnuteľností, strojov a zariadení. Viac ako tretina podnikov s rýchlym rastom využíva finančné prostriedky ako prevádzkový kapitál, teda finančné prostriedky, ktoré je potrebné permanentne udržiavať v prevádzke, aby bola firma schopná zabezpečiť svoj výrobný a dodávateľský cyklus. Práve na tento účel používa získané finančné prostriedky najväčšia časť firiem zo Slovenska (53,4 %).

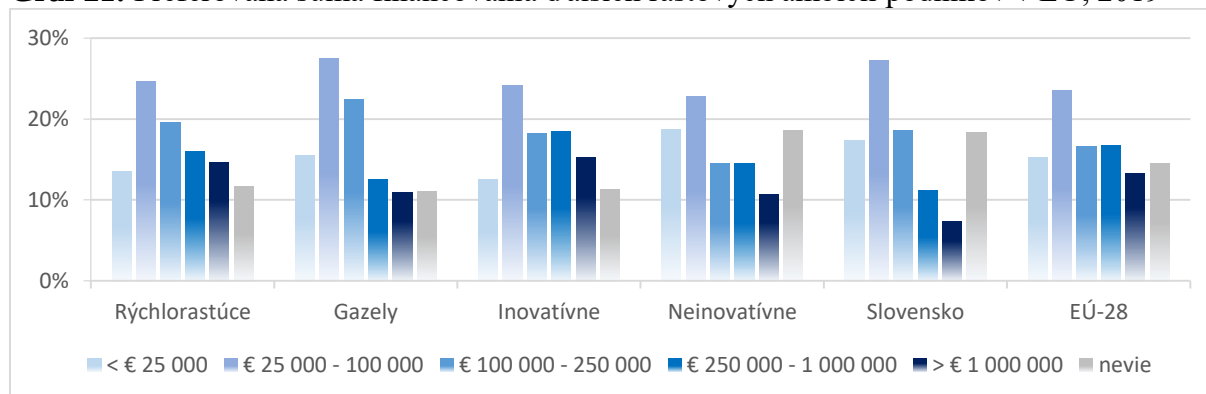
Výsledky tiež potvrdzujú odlišný prístup k podnikaniu u rýchlorastúcich podnikov, ktoré kladú dôraz aj na vzdelávanie svojich zamestnancov a vývoj nových produktov a služieb. Preto **významná časť rýchlorastúcich podnikov (27,1 %), obzvlášť mladých gaziel (31,0 %)**, smeruje finančné prostriedky na **vzdelávanie svojich zamestnancov**. Takmer tretina gaziel (31,7 %) zároveň investuje získané financie do vývoja nových produktov alebo služieb. Najmenej rýchlorastúcich firiem (12,3 %) používa tieto prostriedky na refinancovanie svojich záväzkov.

Graf 20: Účel použitia získaných finančných prostriedkov podnikov v EÚ, 2019

Zdroj: Európska komisia a ECB (2019)

Pre zabezpečenie ďalších rastových aktivít sú **z externých foriem financovania najpopulárnejšie bankové úvery, ktoré preferujú približne dve tretiny rýchlorastúcich podnikov**, ale aj všetkých podnikov v EÚ-28. Nasledujú úvery z iných zdrojov a kapitálové investície, ktoré uprednostňujú hlavne mladé podniky s rýchlym rastom. Na financovania ďalších rastových ambícií potrebujú podniky najčastejšie 25 až 100 tisíc EUR. Podľa údajov v grafe 21 to platí rovnako pre rôzne typy firiem v EÚ-28, ale aj pre Slovensko. Pri realizácii ďalších rastových ambícií si s menším objemom financií (do 100 tisíc EUR) vystačia najmä gazely a neinovatívne podniky v EÚ-28. Rovnaká je situácia aj v prípade firiem zo Slovenska. Vyššie finančné prostriedky nad 250 tisíc EUR preferuje približne tretina rýchlorastúcich a inovatívnych podnikov.

Graf 21: Preferovaná suma financovania ďalších rastových ambícií podnikov v EÚ, 2019

Zdroj: Európska komisia a ECB (2019)

Podpora zo strany Slovak Business Agency

Za účelom podpory rastu mikro, malých a stredných firiem na Slovensku bol vytvorený Rastový program SBA ako jeden z množstva podporných programov Národného podnikateľského centra. Rastový program ponúka široké spektrum služieb, ktorých cieľom je podporiť mikro, malé a stredné podniky (MSP), ktoré majú potenciál rásť, inovovať sa, a tiež majú záujem rozširovať svoje podnikanie a trhovú podiel nielen na území Slovenskej republiky, ale aj na jednotnom trhu Európskej únie a na trhoch tretích krajín.

Služby Rastového programu poskytované vo všetkých regiónoch Slovenska sú rozdelené do dvoch základných smerov:

- Služby pre podnikateľov, ktorí majú záujem o rast a rozšírenie svojho podnikania na slovenskom trhu, na regionálnej či národnej úrovni, a/alebo zahraničných trhoch. Podnikatelia môžu využiť rôzne formy odborného poradenstva – individuálne alebo skupinové podnikateľské či projektové poradenstvo, fyzickou alebo elektronickou formou.
- Služby pre podnikateľov v rámci ich internacionalizačných aktivít a expandovania na zahraničné teritória. Podnikatelia sa môžu zúčastniť napr. propagačných a odborných podujatí v zahraničí, akými sú významné špecializované a sektorové medzinárodné konferencie, veľtrhy či výstavy.

Od vzniku Rastového programu v roku 2017 bolo do konca roku 2019 podporených viac ako dve tisíc mikro, malých a stredných podnikov. Podrobnejšie informácie o ponuke služieb Rastového programu SBA sú dostupné na webstránke Národného podnikateľského centra¹³.

¹³ Národné podnikateľské centrum <https://www.npc.sk/sk/projekty/narodne-projekty/narodny-projekt-npc-v-regionoch/ponuka-sluzieb/rastovy-program/>

4.3 Gazely na Slovensku

V roku 2018 bolo **na Slovensku identifikovaných 195 gaziel**. Ide skupinu rýchlorastúcich podnikov vymedzených podľa kritéria minimálneho nárastu tržieb 10 % ročne, ktoré nie sú staršie viac ako 5 rokov. Podľa tohto kritéria tvorili **gazely 6,3 % zo všetkých 3093 rýchlorastúcich podnikov na Slovensku a 1,1 % z celkového počtu aktívnych podnikateľských subjektov s 10 a viac zamestnancami**. S poklesom počtu rýchlorastúcich podnikov medzi rokom 2017 a 2018, zároveň došlo k poklesu gaziel o 185.

Počet gaziel sa zvyšovaním kritéria nárastu tržieb postupne znižuje až na hodnotu 40 gaziel s ročným rastom tržieb minimálne 50 %. V súlade s poklesom počtu rýchlorastúcich mladých začínajúcich podnikov sa logicky znižuje aj ich podiel na celkovom počte aktívnych podnikov. Zvyšuje sa však zastúpenie gaziel medzi rýchlorastúcimi podnikmi (tabuľka 20). Pokým v súbore rýchlorastúcich podnikov vymedzených podľa kritéria nárastu tržieb minimálne 10 % tvorili gazely 6,3 %, v skupine s ročným rastom tržieb nad 50 % to už bolo 20,1 %. Ešte vo väčšej miere boli gazely zastúpené medzi rýchlorastúcimi podnikmi v roku 2017.

Tabuľka 20: Gazely na Slovensku podľa rôznej úrovne nárastu tržieb, 2017 a 2018

Rast tržieb/Rok	2017			2018		
	Počet	Podiel na aktívnych	Podiel na rýchlorastúcich	Počet	Podiel na aktívnych	Podiel na rýchlorastúcich
10%	380	2,1%	10,9%	195	1,1%	6,3%
20%	280	1,6%	16,7%	123	0,7%	9,8%
30%	200	1,1%	21,9%	76	0,4%	12,9%
50%	130	0,7%	29,1%	40	0,2%	20,1%

Zdroj: vlastné spracovanie

Už zo samotného charakteru gaziel ako mladých začínajúcich podnikov vyplýva, že vo veľkostnej štruktúre by mali prevažovať skôr menšie firmy s nižším počtom zamestnancov. Tieto predpoklady potvrdzujú výsledky prezentované v tabuľke 21. **Až 93,8 % gaziel, identifikovaných v roku 2018, patrilo svojou veľkosťou do kategórie malých a stredných podnikov.** Počas piatich rokov svojej existencie sa medzi veľké podniky s 250 a viac zamestnancami zaradilo 12 gaziel, čo predstavuje 6,2 %. Na základe medziročného vývoja možno povedať, že práve gazely v kategórii veľkých podnikov vykazujú vyššiu stabilitu. Naopak, k najvýznamnejším medziročným poklesom dochádza v kategórii MSP, hlavne medzi malými podnikmi, kde početnosť poklesla takmer o polovicu.

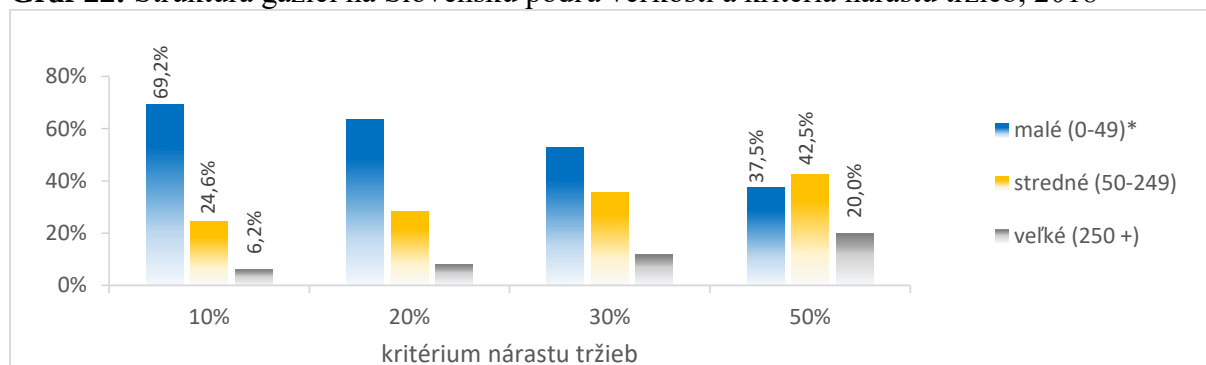
Tabuľka 21: Počet a štruktúra gaziel na Slovensku podľa veľkostnej kategórie, 2017 a 2018

Veľkostná kategória	2017		2018	
	Počet	Štruktúra	Počet	Štruktúra
Malé (0-49)*	310	81,6%	135	69,2%
Stredné (50-249)	58	15,3%	48	24,6%
MSP (0-249)	368	96,8%	183	93,8%
Veľké (250 +)	12	3,2%	12	6,2%
Spolu	380	100,0%	195	100,0%

Zdroj: vlastné spracovanie. Pozn.: *V skupine rýchlorastúcich podnikov sa nachádzajú aj subjekty, u ktorých došlo medzi rokom 2015 a 2018 k poklesu počtu zamestnancov pod 10, čím sa zaradili do kategórie mikropodnikov.

Ako možno sledovať na grafe 22, v závislosti od použitia rôzneho kritéria minimálneho rastu tržieb sa mení veľkostná štruktúra gaziel na Slovensku. **Pri zvyšovaní kritéria minimálneho nárastu dochádza k poklesu zastúpenia malých gaziel do 49 zamestnancov a naopak k nárastu gaziel v strednej a veľkej kategórii podnikov.** V skupine gaziel s veľmi vysokým ročným rastom na úrovni minimálne 50 % sú už najčastejšie zastúpené stredné podniky, ktoré tvoria 42,5 %. Zároveň je v tejto skupine každá piata gazela zaradená medzi veľké podniky. Z výsledkov preto možno usudzovať, že mladé rýchlorastúce podniky s väčším počtom zamestnancov dosahujú vyššiu dynamiku rastu tržieb. Podobne ako v prípade rýchlorastúcich podnikov na Slovensku aj pri gazelách platí fakt, že **nemusia byť malé.**

Graf 22: Štruktúra gaziel na Slovensku podľa veľkosti a kritéria nárastu tržieb, 2018

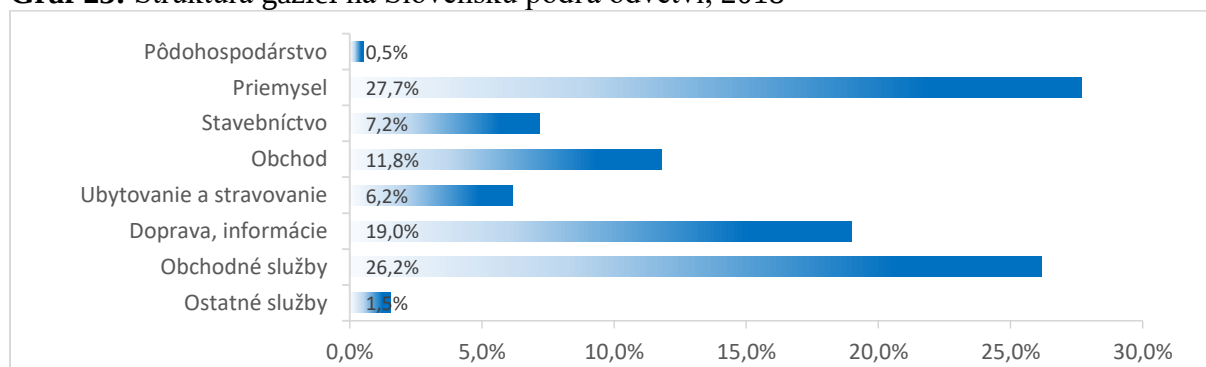

Zdroj: vlastné spracovanie. Pozn.: *V skupine rýchlorastúcich podnikov sa nachádzajú aj subjekty, u ktorých došlo medzi rokom 2015 a 2018 k poklesu počtu zamestnancov pod 10, čím sa zaradili do kategórie mikropodnikov.

Z odvetvového hľadiska sa **najväčšia časť gaziel na Slovensku koncentruje v sektore priemyslu (27,7 %) a v obchodných službách (26,2 %)**. S podielom 19,0 % nasledujú gazely podnikajúce v doprave a informáciách. V porovnaní s odvetvovou štruktúrou všetkých rýchlorastúcich podnikov na Slovensku sú gazely v roku 2018 špecifické najmä nižšou aktivitou v odvetví obchodu, kde pôsobí len 11,8 % gaziel. V prípade rýchlorastúcich podnikov je to 21,1 %. Medzi gazelami sa nachádza len jedna firma podnikajúca v pôdohospodárstve. Odvetvová štruktúra gaziel ostáva zachovaná aj v prípade ich vymedzenia podľa alternatívnych kritérií rastu tržieb. Zaujímavosťou je, že **ani jedna z gaziel nepôsobila v high-tech odvetviach.**

Zo všetkých rýchlorastúcich podnikov v jednotlivých odvetviach hospodárstva, gazely tvorili najväčší podiel v doprave a ubytovaní (12,9 %). V obchodných službách pripadalo 10 gaziel na 100 rýchlorastúcich podnikov. Pre porovnanie v odvetví ostatných služieb to neboli ani 3 gazely. V celom hospodárstve Slovenska tvorili gazely 6,3 % z rýchlorastúcich podnikov.

Graf 23: Štruktúra gaziel na Slovensku podľa odvetví, 2018

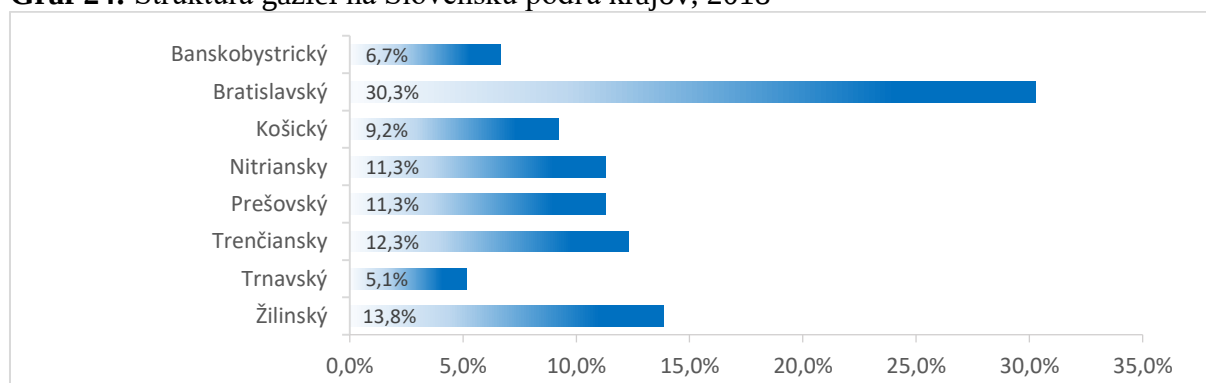

Zdroj: vlastné spracovanie

Priestorové rozmiestnenie gaziel na Slovensku je podľa spracovaných údajov značne nerovnomerné. **Takmer každá tretia gazela mala v roku 2018 sídlo v Bratislavskom kraji (30,3 %).** Z výrazným odstupom nasledujú gazely zo Žilinského (13,8 %) a Trenčianskeho kraja (12,3 %). **Najmenej gaziel malo svoje sídlo na území Trnavského (5,1 %) a Banskobystrického kraja (6,7 %).** Regionálna štruktúra gaziel vo veľkej miere zodpovedá priestorovému rozmiestneniu súboru všetkých rýchlorastúcich firiem na Slovensku. Výnimkou je len Trnavský kraj s výrazne nižším podielom gaziel v porovnaní s podielom rýchlorastúcich podnikov.

Podiel gaziel na rýchlorastúcich podnikoch je vo väčšine krajov Slovenska vyrovnaný. Pohybuje sa v intervale od 6,5 % v Bratislavskom kraji po 7,5 % v Trenčianskom kraji (podiel na Slovensku 6,3 %). Výrazne menší podiel mladých začínajúcich podnikov s vysokým rastom sa nachádza medzi rýchlorastúcimi firmami v Trnavskom (3,2 %) a Banskobystrickom kraji (4,5 %). Opäť sa potvrdzuje špecifické postavenie Bratislavy, kde má registrované svoje sídlo až 27,2 % gaziel identifikovaných v roku 2018. S výrazným odstupom nasledujú gazely z ďalších krajských miest.

Graf 24: Štruktúra gaziel na Slovensku podľa krajov, 2018

Zdroj: vlastné spracovanie

V roku 2018 podnikala väčšina gaziel na Slovensku (92,8 %) prostredníctvom právnej formy **spoločností s ručením obmedzeným**. Gazely podnikajúce ako akciové spoločnosti (6,2 %) a komanditné spoločnosti (1,0 %) boli zastúpené len okrajovo. Štruktúra gaziel podľa vlastníctva reflektuje štruktúru rýchlorastúcich podnikov i všetkých aktívnych podnikov na Slovensku, kde jasne **prevláda súkromné tuzemské vlastníctvo**. V roku 2018 bolo v tomto vlastníctve 79,2 % gaziel. Takmer tretinu (32,7 %) predstavovali gazely v zahraničnom vlastníctve a 9,4 % mladých rýchlorastúcich firiem malo medzinárodné vlastníctvo s prevažujúcim súkromným sektorom. **S nárastom tržieb sa mierne mení vlastnícka štruktúra gaziel. Dochádza k znižovaniu zastúpenia gaziel v súkromnom tuzemskom vlastníctve a nárastu významu zahraničného vlastníctva.** V súbore gaziel s ročným rastom tržieb na úrovni minimálne 50 % bolo v zahraničnom vlastníctve evidovaných 40 % subjektov.

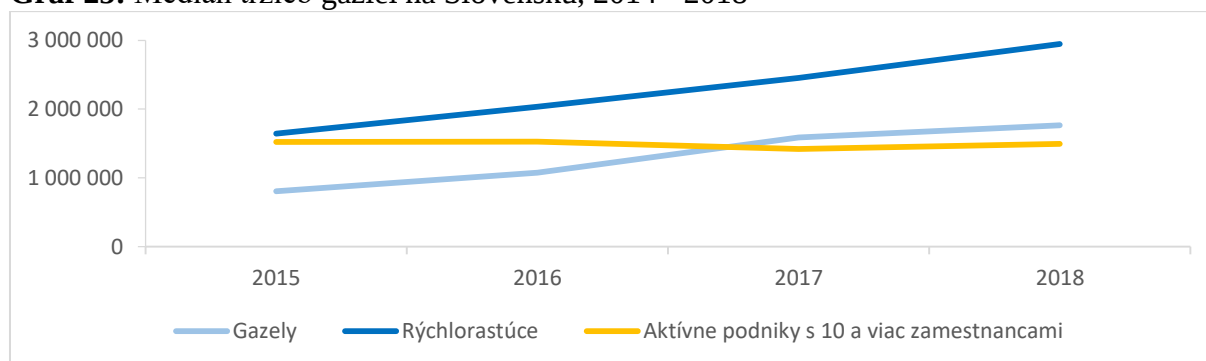
Vybrané ekonomické ukazovatele gaziel

Gazely, ako mladé začínajúce podniky, dosahovali na začiatku sledovaného obdobia (rok 2015) prirodzene nižšie tržby ako celá skupina rýchlorastúcich firiem na Slovensku. Vyššie tržby rýchlorastúcich firiem môžu vyplývať z väčších skúseností a dlhšieho pôsobenia na trhu, keďže väčšina už patrí k etablovaným podnikom. Rozdiel medzi mediánom tržieb gaziel

a rýchlorastúcich podnikov predstavoval v roku 2015 približne 0,8 mil. Eur. Napriek vyššej dynamike rastu tržieb v skupine gaziel, sa rozdiel v tržbách v roku 2018 ešte zväčšil na približne 1,2 mil. Eur.

Už vyššie naznačený **dynamickejší rast tržieb gaziel** dokumentujú údaje uvedené v tabuľke 22. Podľa zistených výsledkov sa **medzi rokom 2015 a 2018 zvýšil medián tržieb v skupine gaziel o 118,8 %**. V súbore rýchlorastúcich podnikov dosahoval rast 79,2 %. V rovnakom období poklesol medián tržieb všetkých aktívnych podnikov na Slovensku s 10 a viac zamestnancami o 1,7 %.

Graf 25: Medián tržieb gaziel na Slovensku, 2014 - 2018

Zdroj: vlastné spracovanie

Z údajov ďalej vyplýva, že gazely v období rokov 2015 a 2018 zvyšujú svoj podiel na celkových tržbách rýchlorastúcich i všetkých aktívnych podnikov na Slovensku. Pokým v roku 2015 predstavoval podiel gaziel na celkových tržbách rýchlorastúcich podnikov 3,2 %, o tri roky neskôr to už bolo 4,6 %. Zároveň je potrebné upozorniť, že hodnoty tržieb gaziel i rýchlorastúcich podnikov vykazujú značné variačné rozpätie, ktoré možno sledovať na minimálnej a maximálnej hodnote tržieb v týchto súboroch. Výrazný rozptyl v tržbách (najmä v roku 2018) potvrdzujú tiež výsledky smerodajnej odchýlky.

Tabuľka 22: Tržby v súbore gaziel a rýchlorastúcich podnikov na Slovensku, 2015 a 2018

Ukazovateľ (EUR)	Gazely			Rýchlorastúce podniky		
	2018	2015	Zmena	2018	2015	Zmena
Medián	1 766 950	807 715	118,8%	2 945 600	1 643 635	79,2%
Priemer	7 334 541	2 991 801	145,2%	10 005 018	5 839 527	71,3%
Kumulatív	1 430 235 482	583 401 217	145,2%	30 945 521 302	18 061 657 702	71,3%
Minimum	20 965	0	-	13 705	0	-
Maximum	197 258 820	114 028 727	-	909 870 425	611 495 043	-
Smerodajná odchýlka	20 829 320	9 917 989	-	29 826 438	18 807 730	-

Zdroj: vlastné spracovanie

Medzi desiatimi najrýchlejšie rastúcimi mladými podnikmi na Slovensku sa v roku 2018 nachádzali firmy rôznej veľkosti, zamerania, či geografickej príslušnosti (tabuľka 23). Okrem podobnej dĺžky pôsobenia na slovenskom trhu a vysokého rastu tržieb má väčšina týchto spoločností ešte jedného spoločného menovateľa – vlastníctvo. **Až sedem z desiatich najrýchlejšie rastúcich gaziel bolo v zahraničnom vlastníctve a jedna spoločnosť v medzinárodnom s prevažujúcim súkromným sektorom.** Len dve spoločnosti (HI Kongres Hotel Žilina s.r.o. a Todos Košice s.r.o.) boli v súkromnom tuzemskom vlastníctve.

Medzi najrýchlejšie rastúcimi gazelami boli v rokoch 2015 až 2018 dve spoločnosti (Akebono Brake Slovakia s. r. o. a McROY Jobliner, s.r.o.), ktoré zároveň patrili do skupiny troch najrýchlejšie rastúcich podnikov na Slovensku. Treťou najrýchlejšie rastúcou mladou spoločnosťou je, možno prekvapujúco, HI Kongres Hotel Žilina s.r.o. s rastom tržieb o 11 459 %. Prekvapením je to najmä z dôvodu zamerania podnikateľskej činnosti v oblasti ubytovanie a stravovanie. Vo všetkých troch prípadoch prispeli k extrémne vysokej dynamike rastu aj nízke hodnoty tržieb v prvom roku sledovaného obdobia, ktoré sa pohybovali v intervale 35 až 70 tisíc Eur. Pre porovnanie, v tom istom roku dosiahol medián tržieb v súbore gaziel približne 808 tisíc Eur.

S nárastom tržieb u týchto spoločností **zároveň dochádza k významnému nárastu počtu zamestnancov**. Ešte v roku 2015 boli tri najrýchlejšie rastúce gazely zaradené do kategórie malých podnikov. To znamená, že zamestnávali maximálne 49 zamestnancov. Na konci roka 2018 už spoločnosť Akebono Brake Slovakia s. r. o. zamestnávala 200 až 250 zamestnancov, spojením spoločností McROY Jobliner, s.r.o. vzrástol počet zamestnancov na 500 až 999 a v prípade HI Kongres Hotel Žilina s.r.o. sa počet zamestnancov zvýšil na 50 až 99.

Tabuľka 23: Top 10 najrýchlejšie rastúcich gaziel na Slovensku, 2018

Názov	Kategória	Vznik	Odvetvie	Kraj	Rast tržieb (2018/2015)
Akebono Brake Slovakia s. r. o.	veľké	2014	Výroba dopravných prostriedkov	Trenčiansky	156 021%
McROY Jobliner, s.r.o.	veľké	2014	Administratívne a podporné služby	Bratislavský	20 049%
HI Kongres Hotel Žilina s.r.o.	stredné	2013	Ubytovacie a stravovacie služby	Žilinský	11 469%
Medline Assembly Slovakia s.r.o.	stredné	2014	Administratívne a podporné služby	Trenčiansky	2 031%
Todos Košice s.r.o.	malé	2013	Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel	Bratislavský	1 925%
GlobalLogic s.r.o.	veľké	2014	IT a ostatné informačné služby	Košický	1 846%
ETILOG, s.r.o.	stredné	2013	Výroba textilu, odevov, kože a kožených výrobkov	Prešovský	1 416%
Hyundai Dymos Slovakia s. r. o.	veľké	2014	Výroba dopravných prostriedkov	Žilinský	1 277%
Special Service International SK s. r. o.	veľké	2014	Administratívne a podporné služby	Bratislavský	956%
Oerlikon Balzers Coating Slovakia s. r. o.	stredné	2014	Výroba kovov a kovových konštrukcií	Košický	908%

Zdroj: vlastné spracovanie, podľa RO ŠÚ SR a RÚZ MF SR

Z porovnania výsledkov mediánu rentability tržieb (na základe EBITDA) je zrejmé, že **gazely dokážu premeniť menšiu časť tržieb na zisk ako je tomu v prípade celej skupiny rýchlorastúcich podnikov**. Napriek tomu je efektívnosť činností gaziel vyššia ako v skupine všetkých aktívnych podnikov na Slovensku s 10 a viac zamestnancami. Podrobné výsledky ukazovateľa rentability tržieb nájdete v nižšie uvedenej tabuľke 24.

Začínajúce podnikateľské subjekty sú vo všeobecnosti považované za menej ziskové. Táto skutočnosť sa potvrdzuje aj u mladých začínajúcich podnikov s rýchlym rastom. Výsledky za rok 2018 potvrdili **kladný hospodársky výsledok v prípade 72,8 % gaziel na Slovensku**. Medzi rýchlorastúcimi firmami však bolo ziskových až 85,3 % a väčší podiel ziskových podnikateľských subjektov (78,6 %) bol zaznamenaný aj v prípade aktívnych podnikov s 10 a viac zamestnancami.

Tabuľka 24: Rentabilita tržieb a podiel podnikov s kladným hospodárskym výsledkom na Slovensku, 2018

Ukazovateľ	Gazely	Rýchlorastúce	Aktívne podniky
Rentabilita tržieb (medián)	6,5%	7,6%	5,9%
Podiel podnikov s kladným hospodárskym výsledkom	72,8%	85,3%	78,6%

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe údajov z Portálu na evidenciu a monitorovanie pomoci **možno u gaziel konštatovať nižšiu mieru využívania verejnej podpory**. V rokoch 2014 až 2018 získalo verejnú podporu 22,6 % gaziel a 29,7 % rýchlorastúcich podnikov. Kumulovanú verejnú pomoc¹⁴ nad 10 000 Eur získalo 16,4 % gaziel, čím sa približuje podielu získanej pomoci medzi aktívnymi podnikmi (17,9 %). Z vyššie uvedených informácií vyplýva, že verejná podpora nemá významnejší vplyv na dynamiku rastu mladých začínajúcich podnikov na Slovensku.

¹⁴ Verejnú pomoc evidovaná a zverejňovaná Protimonopolným úradom SR prostredníctvom portálu na evidenciu a monitorovanie pomoci.

Záver

Štúdie z rôznych častí sveta sa už viac ako jednu dekádu zaoberajú skúmaním faktorov vzniku a existencie rýchlorastúcich podnikov, vplyvu inovácií na ich ďalší rozvoj a ďalším oblastiam. Práve opakovane preukázaný pozitívny dopad rýchlorastúcich podnikov na rast zamestnanosti a hospodársky a spoločenský rozvoj miest, regiónov a krajín z nich robí čoraz významnejší objekt záujmu. V Slovenskom prostredí sa táto problematika nachádza skôr na okraji pozornosti akademickej obce, odborníkov na podnikateľské prostredie i samotných tvorcov verejných politík. Sledovanie vývoja rýchlorastúcich podnikov na Slovensku sa realizuje len na úrovni monitorovania celkovej početnosti rýchlorastúcich podnikov a gaziel prostredníctvom pravidelnej štúdie hodnotiacej „Stav malého a stredného podnikania v číslach“.

Jedným zo základných predpokladov pre vznik a ďalší rozvoj podnikov s rýchlym rastom je kvalitné podnikateľské prostredie. Napriek viacerým opatreniam vlády SR, ktoré prijala so zámerom zlepšenie podnikateľského prostredia, samotní malí a strední podnikatelia na Slovensku vnímajú v posledných rokoch skôr zhoršovanie podmienok na podnikanie. Malé a stredné podniky vrátane rýchlorastúcich podnikov negatívne vnímajú najmä nestabilitu a nejednoznačnosť zákonov, vysoké daňovo-odvodové zaťaženie podnikania, zvyšujúce sa administratívne náklady, nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily a jej cenu, či korupciu.

Napriek všetkým týmto bariéram je Slovensko dlhodobo pozitívne hodnotené hlavne v oblasti prístupu k financovaniu, kvality a dostupnosti infraštruktúry. Pre investorov zo zahraničia sú tiež podstatné nízke colné bariéry, stabilná bezpečnostná situácia a podpora zahraničných investícií. Približne v týchto podmienkach sa vyvíjajú aj rýchlorastúce podniky na Slovensku.

Z medzinárodného hľadiska patrí Slovensko do skupiny členských krajín EÚ s nadpriemerným podielom rýchlorastúcich podnikov na všetkých aktívnych podnikoch a to v prípade použitia kritéria nárastu tržieb alebo zamestnanosti. Slovensko zároveň dosahuje najvyšší podiel spomedzi všetkých krajín V4. Slovenské rýchlorastúce podniky sú vo väčšej miere zastúpené najmä medzi podnikmi v odvetví priemyselnej výroby, čo reflektuje väčšiu rozvinutosť sektora priemyslu. V EÚ je situácia odlišná. Rýchlorastúce podniky sú vo väčšej miere zastúpené hlavne v sektore služieb.

V roku 2018 bolo na Slovensku identifikovaných 3 093 rýchlorastúcich podnikov s minimálnym medziročným nárastom tržieb 10 % počas obdobia troch po sebe nasledujúcich rokov, t. j. v rokoch 2015 až 2018. Z celkového počtu aktívnych podnikateľských subjektov na Slovensku s 10 a viac zamestnancami to predstavuje 17,2 %. Zvyšovaním kritéria medziročného nárastu tržieb na úroveň 20 %, 30 % a 50 % sa počet rýchlorastúcich podnikov prirodzene znižuje. V skupine podnikov s veľkou dynamikou rastu nad 50 % sa počet rýchlorastúcich firiem znížil na 199 a ich podiel predstavoval 1,1 %. Pokles počtu rýchlorastúcich podnikov medzi rokom 2017 a 2018 reflektuje všeobecnejšie trendy pozorované vo vývoji celkových tržieb, ktoré boli realizované v skupine aktívnych podnikateľských subjektov s minimálne desiatimi zamestnancami.

Rýchlorastúce podniky, podobne ako všetky aktívne podniky na Slovensku, sú podľa počtu zamestnancov prevažne malé alebo stredné podniky. Veľké podniky s rýchlym rastom tvoria len necelých 5 %. V rámci všeobecne nižšieho počtu aktívnych veľkých podnikov na Slovensku to však znamená, že podľa kritéria nárastu tržieb aspoň 10 % ročne možno označiť približne každý piaty veľký podnik za rýchlorastúci. S nárastom tržieb dochádza k zmenám vo veľkostnej štruktúre rýchlorastúcich podnikov, ktoré sa prejavujú znižovaním podielu malých podnikov a nárastom stredných a veľkých podnikov.

Na národnej úrovni bola odvetvová štruktúra rýchlorastúcich podnikov analyzovaná v mierne odlišnej štruktúre hlavných odvetví. Podniky s rýchlym rastom však boli identifikované vo všetkých hlavných odvetviach slovenského hospodárstva. Napriek modifikovanej štruktúre odvetví sa opätovne potvrdzuje vysoký podiel rýchlorastúcich firiem medzi aktívnymi podnikmi v odvetví priemyslu (21 %). K nižšiemu podielu rýchlorastúcich podnikov v službách prispieva najmä nedostatočná rozvinutosť tohto sektora na Slovensku, čo vytvára priestor na jeho ďalší rozvoj a vznik nových podnikov s vysokým rastom.

Z regionálneho hľadiska prevládajú rýchlorastúce podniky lokalizované na západnom Slovensku. V roku 2018 mal takmer každý tretí rýchlorastúci podnik svoje sídlo v Bratislavskom kraji. Celkovo sú rýchlorastúce podniky rozmiestnené na takmer celom území Slovenska. Výnimkou je len okres Medzilaborce, kde sa v roku 2018 nenachádzal ani jeden podnik spĺňajúci požadované kritéria. Menej rýchlorastúcich podnikov sa nachádza na východnom Slovensku a tiež na juhu stredného Slovenska. Tieto územia sa z veľkej časti prekrývajú s okresmi zaradenými medzi najmenej rozvinuté okresy SR. Podniky s rýchlym rastom sa vo väčšej miere koncentrujú v krajských mestách. Špecifické postavenie má hlavné mesto Bratislava, kde sídlil približne každý štvrtý rýchlorastúci podnik na Slovensku.

V roku 2018 podnikala prevažná časť (88 %) rýchlorastúcich podnikov prostredníctvom právnej formy spoločností s ručením obmedzeným. V menšej miere boli zastúpené akciové spoločnosti. S nárastom tržieb zároveň dochádza k postupnému zvyšovaniu podielu akciových spoločností na úkor spoločností s ručením obmedzeným. Približne dve tretiny rýchlorastúcich podnikov sa nachádzali v súkromnom tuzemskom vlastníctve. Výsledky zároveň naznačujú vyššiu dynamiku nárastu tržieb prevažne u podnikov, ktorú sú v medzinárodnom alebo výhradne zahraničnom vlastníctve.

Dôležitosť rýchlorastúcich podnikov pre hospodárstvo Slovenska naznačuje aj ukazovateľ nárastu tržieb. Medzi rokmi 2015 a 2018 sa medián tržieb v skupine rýchlorastúcich podnikov zvýšil o 79,2 %. Naopak, v prípade všetkých aktívnych podnikov s 10 a viac zamestnancami došlo v rovnakom období k zníženiu mediánu tržieb o 1,7 %. Význam rýchlorastúcich firiem potvrdzuje aj nárast podielu tržieb rýchlorastúcich podnikov na celkových tržbách všetkých aktívnych firiem z 20 % v roku 2015 na 30 % v roku 2018. Rýchlorastúce podniky dosahujú okrem toho vyššiu rentabilitu tržieb, čo znamená, že dokážu premeniť väčšiu časť tržieb na zisk ako ostatné aktívne podnikateľské subjekty na Slovensku. Medzi rýchlorastúcimi podnikmi bol zároveň zaznamenaný vyšší podiel ziskových subjektov.

Vo využívaní verejnej podpory sa nepotvrdil predpoklad vyššej miery podpory rýchlorastúcich podnikov na Slovensku. Podiel rýchlorastúcich podnikov so schválenou verejnou pomocou bol len mierne vyšší ako v prípade všetkých aktívnych podnikateľských subjektov na Slovensku s 10 a viac zamestnancami. Z toho možno usudzovať, že rýchlorastúce podniky na Slovensku nedosahujú vyššiu dynamiku rastu len kvôli získanej verejnej podpore, ale za ich rýchlym rastom stoja aj ďalšie faktory.

Zo skupiny rýchlorastúcich podnikov bolo v roku 2018 na Slovensku identifikovaných 195 gaziel, čiže mladých rýchlorastúcich podnikov, ktoré nie sú staršie viac ako 5 rokov. Gazely tvorili 6,3 % zo všetkých 3 093 rýchlorastúcich podnikov na Slovensku a 1,1 % z celkového počtu aktívnych podnikateľských subjektov s 10 a viac zamestnancami. Až 94 % gaziel na Slovensku spadá do veľkostnej kategórie malých a stredných podnikov. Pri zvyšovaní kritéria nárastu tržieb dochádza k poklesu zastúpenia malých gaziel do 49 zamestnancov a naopak k nárastu gaziel v strednej a veľkej kategórii podnikov.

Aj pri gazelách platí vyššia koncentrácia v priemysle. Zároveň sa pridávajú obchodné služby. Priestorové rozmiestnenie gaziel je na Slovensku nerovnomerné s dominanciou gaziel so sídlom v Bratislavskom kraji. Samotné mesto Bratislava koncentruje viac ako štvrtinu mladých rýchlorastúcich podnikov. Z desiatich najrýchlejšie rastúcich gaziel na Slovensku bolo sedem v zahraničnom vlastníctve a jedna v medzinárodnom. Medián i celkové tržby gaziel rástli ešte dynamickejšie ako v prípade rýchlorastúcich podnikov. Potreba neustálych investícií spojených so začiatočným rozvojom podnikania, možno nedostatočné skúsenosti s dynamickým rastom podniku spolu s ďalšími faktormi prispievajú k horším ekonomickým výsledkom gaziel, ktoré sa prejavili na nižšej rentabilite tržieb a menšej ziskovosti.

Z parciálneho cieľa analýzy zároveň vyplynula potreba overenia platnosti 7 základných faktov o rýchlorastúcich podnikoch podľa Coad et al. (2014) v slovenských podmienkach:

1) Rozdelenie rastových hodnôt je nepravidelné

Platí

Výsledky potvrdili, že vysoký rast na Slovensku vykazuje len malý počet podnikateľských subjektov. Rýchlorastúce podniky vymedzené podľa rastu tržieb 10 % predstavujú 17,2 % z celkového počtu 17 996 aktívnych podnikateľských subjektov s 10 a viac zamestnancami. Priemerný ročný rast tržieb na úrovni minimálne 20 % vykazuje len 7 % aktívnych podnikov s 10 a viac zamestnancami. V prípade Slovenska sa preto potvrdzuje nepravidelné rozdelenie rastových hodnôt podnikateľských subjektov, ktoré bolo zaznamenané aj v iných krajinách.

2) Malý počet rýchlorastúcich podnikov vytvára veľký podiel nových pracovných miest

Nepodarilo sa overiť

Vzhľadom na nedostupnosť presného počtu zamestnancov v jednotlivých podnikateľských subjektoch nebolo možné identifikovať presný počet nových pracovných miest, ktoré boli v rokoch 2015 až 2018 vytvorené rýchlorastúcimi firmami na Slovensku. Z tohto dôvodu nebolo možné exaktne verifikovať fakt o významnosti vplyvu rýchlorastúcich podnikov na tvorbu nových pracovných miest v slovenských podmienkach.

3) Rýchlorastúce podniky majú tendenciu byť mladé, ale nemusia byť malé

Platí čiastočne

Z mnohých štúdií vyplýva, že veľká časť rýchlorastúcich podnikov je podľa kritéria veľkosti malá, ale zároveň existuje dôležitá podskupina rýchlorastúcich veľkých podnikov. Výsledky analýzy rýchlorastúcich podnikov na Slovensku túto skutočnosť potvrdzujú. Zahraničné štúdie poskytujú ešte robustnejšie poznatky o veku rýchlorastúcich podnikov, podľa ktorých sú tieto firmy priemerne mladšie. Aj na Slovensku je priemerný vek rýchlorastúcich podnikov o 1 rok nižší ako v prípade všetkých aktívnych podnikov. Zároveň je nutné povedať, že pri priemernom veku rýchlorastúcich podnikov 15 rokov, možno len veľmi ťažko hovoriť o mladých firmách. Ďalším dôkazom o neplatnosti tohto faktu na Slovensku je veková štruktúra rýchlorastúcich podnikov v roku 2018, ktorá hovorí o nízkom zastúpení gaziel (6,3 %) a silnej skupine etablovaných firiem pôsobiacich na trhu už viac ako 10 rokov. Medzi podnikmi s veľmi vysokou dynamikou nárastu tržieb sa však pozícia mladých rýchlorastúcich podnikov mierne zlepšuje.

4) Rýchlorastúce podniky nie sú častejšie zastúpené v high-tech odvetviach

Platí

Napriek všeobecnej predstave o rýchlorastúcich podnikoch ako zástupcoch high-tech odvetví sa doposiaľ v literatúre nenašiel relevantný dôkaz, ktorý by potvrdzoval vyššie zastúpenie rýchlorastúcich podnikov práve v high-tech odvetviach. Výsledky tejto analýzy dokonca hovoria o nižšom zastúpení rýchlorastúcich podnikov v high-tech sektoroch na Slovensku ako v prípade skupiny ostatných podnikateľských subjektov s 10 a viac zamestnancami. V high-tech odvetviach dokonca nepôsobila ani jedna zo 195 gaziel.

5) Rýchly rast nepretrváva v čase

Nepodarilo sa overiť

Výskumy z nedávneho obdobia odhaľujú, že rast firiem nezvykne byť dlhodobý. Z dôvodu nedostupnosti finančných údajov o podnikateľských subjektoch za dlhšie časové obdobie (niekoľko rokov po identifikácii podnikov ako rýchlorastúcich), nebolo možné tento fakt v analýze overiť. Na verifikáciu faktu v slovenských podmienkach je nutné vykonať ďalšiu analýzu založenú na longitudinálnom prístupe, ktorá bude sledovať ako sa budú vyvíjať tržby rýchlorastúcich podnikov identifikovaných v rokoch 2017 a 2018 v dlhodobom časom horizonte.

6) Je zložité predikovať, ktoré podniky budú rásť

Platí

Predikcia potenciálnych rýchlorastúcich podnikov je dôležitá prioritne z pohľadu efektívnej verejnej podpory. Práve táto časť predstavuje jeden z najväčších problémov, ktorý významne prispieva k obmedzeniu politických nástrojov v rámci cieľenej podpory rýchlorastúcich podnikov. Slovensko sa musí vysporiadať s podobným problémom. Problém predikcie rýchlorastúcich podnikov na Slovensku spočíva najmä v ich širokom „zábere“, to znamená: a) nachádzajú sa vo všetkých veľkostných kategóriách; b) sú zastúpené vo všetkých hlavných odvetviach s určitou koncentráciou v priemyselnej výrobe, nie však v high-tech odvetviach; c) z priestorového hľadiska sa nachádzajú na celom Slovensku s významnejším zastúpením na západnom Slovensku; d) vo vlastníckej štruktúre je zastúpené tuzemskí, medzinárodní, alebo zahraniční vlastníci; e) z pohľadu veku ide o široké vekové rozpätie podnikov a pod. Dôležitosť verejnej podpory pre rozvoj rýchlorastúcich podnikov je však taká dôležitá, že si oblasť predikcie potenciálnych podnikov s rýchlym rastom vyžaduje hlbšiu analýzu.

7) Rôzne ukazovatele rastu spôsobujú rozdiely v súbore rýchlorastúcich podnikov

Platí

Viacero empirických výskumov sa zhoduje, že výber indikátora rastu ovplyvňuje výslednú vzorku podnikov. Aj tento fakt sa potvrdil na Slovensku. Podľa štatistík Eurostatu možno pozorovať rozdiel v početnosti a štruktúre rýchlorastúcich podnikov vymedzených podľa kritéria rastu tržieb alebo zamestnanosti. K miernym rozdielom dochádza i v prípade použitia rôznej minimálnej úrovne rastu tržieb (porovnávaná úroveň 10 %, 20 %, 30 % a 50 %). Základná štruktúra rýchlorastúcich podnikov sa významnejšie mení najmä pri vyššom tempe rastu tržieb na úrovniach 30 % alebo 50 %.

Použitá literatúra

- Acs, Z. J., Parsons, W., Tracy, S. (2008). High-impact firms: gazelles revisited. Washington, DC, 1-82.
- Anyadike-Danes, M., Bonner, K., Hart, M., Mason, C. (2009). Measuring Business Growth: High-growth firms and their contribution to employment in the UK.
- Autio, E., Arenius, P., Wallenius, H. (2000). Economic impact of gazelle firms in Finland (Vol. 3). Working Papers Series 2000.
- Autio, E., Kronlund, M., Kovalainen, A. (2007). High-growth SME support initiatives in nine countries: Analysis, categorization, and recommendations. Report prepared for the Finnish Ministry of Trade and Industry, 1.
- BERR. (2008). High growth firms in the UK: Lessons from an analysis of comparative UK performance. BERR Economics Paper No 3.
- Birch, D. L. (1981). "Who Creates Jobs?" The Public Interest 65, 3-14.
- Birch, D. L., Haggerty, A., Parsons, W. (1995). Who's Creating Jobs? Boston: Cognetics Inc.
- Bos, J. W., Stam, E. (2014). Gazelles and industry growth: a study of young high-growth firms in The Netherlands. Industrial and Corporate Change, 23(1), 145-169.
- Bravo-Biosca, A. (2010). Growth dynamics: exploring business growth and contraction in Europe and the US. Research report. Nesta.
- Brown, R., Mawson, S. (2016). Targeted support for high growth firms: Theoretical constraints, unintended consequences and future policy challenges. Environment and Planning C: Government and Policy, 34(5), 816-836.
- Brush, C. G., Ceru, D. J., Blackburn, R. (2009). Pathways to entrepreneurial growth: The influence of management, marketing, and money. Business Horizons, 52(5), 481-491.
- Clayton, R. L., Sadeghi, A., Spletzer, J. R., Talan, D. M. (2013). High-employment-growth firms: defining and counting them. Monthly Lab. Rev., 136, 3.
- Coad, A., Daunfeldt, S. O., Hözl, W., Johansson, D., Nightingale, P. (2014). High-growth firms: introduction to the special section. Industrial and corporate change, 23(1), 91-112.
- Coad, A., Hözl, W. (2009). On the autocorrelation of growth rates. Journal of Industry, Competition and Trade, 9(2), 139-166.
- Czarnitzki, D., Delanote, J. (2012). Young innovative companies: the new high-growth firms?. Industrial and Corporate Change, 22(5), 1315-1340.
- Daunfeldt, S. O., Halvarsson, D. (2015). Are high-growth firms one-hit wonders? Evidence from Sweden. Small Business Economics, 44(2), 361-383.
- Daunfeldt, S. O., Johansson, D., Halvarsson, D. (2015). Using the Eurostat-OECD definition of high-growth firms: a cautionary note. Journal of Entrepreneurship and Public Policy, 4(1), 50-56.
- Davidsson, P., Kirchhoff, B., Hatemi, A., Gustavsson, H. (2002). Empirical analysis of business growth factors using Swedish data. Journal of small business management, 40(4), 332-349.
- Delmar, F., Davidsson, P., Gartner, W. B. (2003). Arriving at the high-growth firm. Journal of business venturing, 18(2), 189-216.
- Deschryvere, M. (2008). High growth firms and job creation in Finland (No. 1144). ETLA Discussion Papers.

Dwyer, B., Kotey, B. (2016). Identifying high growth firms: Where are we? *Journal of Management & Organization*, 22(4), 457-475.

Európska komisia a ECB. (2019). Survey on the access to finance of enterprises (SAFE). Dostupné na: https://ec.europa.eu/growth/access-to-finance/data-surveys_en

Eurostat a OECD. (2007). Eurostat-OECD manual on business demography statistics. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. ISBN 978-92-79-04726-8.

Eurostat. (2019). Structural business statistics. Databáza Business demography. Dostupné online: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=bd_9pm_r2&lang=en

Gompers, P., Lerner, J. (2003). Equity financing. In *Handbook of entrepreneurship research* (pp. 267-298). Springer, Boston, MA.

Grundström, C., Sjöström, R., Uddenberg, A., Rönnbäck, A. Ö. (2012). Fast-growing SMEs and the role of innovation. *International Journal of Innovation Management*, 16(03), 1240003.

Halabisky, D., Dreessen E., Parsley C. (2006). Growth in firms in Canada, 1985-1999, *Journal of Small Business and Entrepreneurship*, 19(3), 255-268.

Henrekson, M., Johansson, D. (2010). Gazelles as job creators: a survey and interpretation of the evidence. *Small business economics*, 35(2), 227-244.

Hoffman, A. N., Junge, M. (2006). Documenting data on high-growth firms and entrepreneurs across 17 Countries. Fora. Copenhagen: Mimeo.

Hölzl, W. (2009). Is the R&D behaviour of fast-growing SMEs different? Evidence from CIS III data for 16 countries. *Small Business Economics*, 33(1), 59-75.

Krasniqi, B. A. (2012). Building an expanded small firm growth model in a transitional economy: Evidence on fast growing firms. *Journal of East-West Business*, 18(3), 231-273.

Kubičková, V., Benešová, D., Krošlaková, M., Michálková, A. (2016). *Dynamické podniky služieb – gazely*. Wolters Kluwer, Bratislava. ISBN 978-80-7552-438-6

Lee, N. (2014). What holds back high-growth firms? Evidence from UK SMEs. *Small Business Economics*, 43(1), 183-195.

Levy, C., Lee, N., Peate, A. (2011). Ready, steady, grow? How the government can support high growth firms: a joint Cities 2020 and Knowledge Economy programme report.

Mason, C., Brown, R. (2013). Creating good public policy to support high-growth firms. *Small Business Economics*, 40(2), 211-225.

OECD. (2010). High-Growth Enterprises: What Governments Can Do to Make a Difference. OECD Studies on SMEs and Entrepreneurship, OECD Publishing.

OECD. (2016). *Entrepreneurship at a Glance 2016*, OECD Publishing, Paris. http://dx.doi.org/10.1787/entrepreneur_aag-2016-en

OECD. (2018). *OECD Regions and Cities at a Glance 2018*, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/reg_cit_glance-2018-en.

Petersen, D. R., Ahmad, N. (2007). High-growth enterprises and gazelles: Preliminary and summary sensitivity analysis. Paris. OECD-FORA, 16.

SBA. (2019). *Malé a stredné podnikanie v číslach v roku 2018*. SBA, Bratislava. Dostupné na: http://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2019/08/MSP_v_cislach_2018.pdf

SBA. (2020). Analýza ukazovateľov finančnej výkonnosti MSP účtujúcich v sústave podvoj. účtovníctva v r. 2018. SBA, Bratislava. Dostupné na: <http://monitoringmsp.sk/2019/09/08/analyticke-a-statisticke-vystupy-pravidelne/>

Senderovitz, M., Klyver, K., Steffens, P. (2016). Four years on: Are the gazelles still running? A longitudinal study of firm performance after a period of rapid growth. *International Small Business Journal*, 34(4), 391-411.

Shane, S. (2009). Why encouraging more people to become entrepreneurs is bad public policy. *Small business economics*, 33(2), 141-149.

SITA. (2019). Trenčiansky závod japonského výrobcu brzd predajú alebo zatvoria. Dostupné na: <https://mytrencin.sme.sk/c/22291611/trenciansky-zavod-japonskeho-vyrobcu-brzd-budu-musiet-predat-alebo-zavriet.html>

Sleuwaegen, L., Goedhuys, M. (2002). Growth of firms in developing countries, evidence from Cote d'Ivoire. *Journal of development Economics*, 68(1), 117-135.

TASR. (2018). V skupine Manuvia sa spojili štyri pracovné a personálne agentúry. Dostupné na: <https://www.teraz.sk/ekonomika/v-skupine-manuvia-sa-spojili-styri-prac/346553-clanok.html>

Van Wissen, L. J. (2002). Demography of the firm: a useful metaphor?. *European Journal of Population/Revue Européenne de Démographie*, 18(3), 263-279.